

Program Współpracy INTERREG Polska – Saksonia 2014-2020

Program realizowany w ramach Celu
Europejska Współpraca Terytorialna

Interreg
Polska-Saksonia
Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego

UNIA EUROPEJSKA

17 listopada 2023

**Ministerstwo Funduszy
i Polityki Regionalnej**

CCI	2014TC16RFCB018
Tytuł	Program Współpracy INTERREG Polska – Saksonia 2014-2020
Wersja	3.0
Pierwszy rok	2014
Ostatni rok	2020
Kwalifikowalny od	2014-01-01
Kwalifikowalny do	2023-12-31
Nr decyzji KE	C(2015)4096
Data decyzji KE	2015-06-11
Nr decyzji zmieniającej KE	C(2023) 7969
Data decyzji zmieniającej KE	2023-11-17
Data wejścia w życie decyzji państwa członkowskiego	2023-11-17
Regiony NUTS objęte Programem EWT	DED2C: Bautzen DED2D: Görlitz PL432: Zielonogórski PL515: Jeleniogórski

SPIS TREŚCI

WYKAZ SKRÓTÓW	5
I. STRATEGIA DOTYCZĄCA WKŁADU PROGRAMU EWT W REALIZACJĘ UNIJNEJ STRATEGII NA RZECZ INTELIGENTNEGO, ZRÓWNOWAŻONEGO WZROSTU SPRZYJAJĄCEGO WŁĄCZENIU SPOŁECZNEMU ORAZ OSIĄGNIĘCIU SPÓJNOŚCI GOSPODARCZEJ, SPOŁECZNEJ I TERYTORIALNEJ	6
1.1. Strategia dotycząca wkładu Programu EWT w realizację unijnej strategii na rzecz inteligentnego, zrównoważonego wzrostu sprzyjającego włączeniu społecznemu oraz osiągnięciu spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej.....	6
1.1.1. Obszar wsparcia Programu.....	6
1.1.2. Demografia	9
1.1.3. Edukacja i rynek pracy.....	9
1.1.4. Środowisko przyrodnicze	11
1.1.5. Dziedzictwo kulturowe i turystyka	13
1.1.6. Transport i komunikacja.....	15
1.1.7. Współpraca transgraniczna.....	16
1.1.8. Podsumowanie.....	17
Tabela 1. Uzasadnienie wyboru celów tematycznych i priorytetów inwestycyjnych	18
1.2. Uzasadnienie alokacji finansowej	19
Tabela 2. Przegląd strategii inwestycyjnej Programu EWT	22
II. OSIE PRIORYTETOWE	23
2.A. Opis osi priorytetowych innych niż pomoc techniczna	23
2.A.1. Oś priorytetowa	23
2.A.2. Uzasadnienie utworzenia osi priorytetowej obejmującej więcej niż jeden cel tematyczny	23
2.A.3. Fundusz i podstawa dla kalkulacji wsparcia Unii	23
2.A.4. Priorytet inwestycyjny.....	23
2.A.5. Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty	23
Tabela 3. Specyficzne dla Programu wskaźniki rezultatu	27
2.A.6. Przedsięwzięcia, które mają zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego.....	29
2.A.6.1. Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych, oraz, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów	29
2.A.6.2. Kierunkowe zasady wyboru operacji	35
2.A.6.3. Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych	36
2.A.6.4. Planowane wykorzystanie dużych projektów	36
2.A.6.5. Wskaźniki produktu	36
Tabela 4. Wspólne i specyficzne dla Programu wskaźniki produktu	36
2.A.7. Ramy wykonania	38
Tabela 5. Ramy wykonania dla osi priorytetowej	38
2.A.8. Kategorie interwencji	39
Tabela 6. Wymiar 1 Zakres interwencji.....	39
Tabela 7. Wymiar 2 Forma finansowania.....	40
Tabela 8. Wymiar 3 Typ obszaru.....	40
Tabela 9. Wymiar 6 Terytorialne mechanizmy wdrażania	41
2.A.9. Podsumowanie planowanego wykorzystania pomocy technicznej, z uwzględnieniem, w razie potrzeby, działań wzmacniających potencjał administracyjny instytucji zaangażowanych w zarządzanie programami i ich kontrolę oraz beneficjentów oraz, w razie potrzeby, działań wzmacniających potencjał administracyjny odpowiednich partnerów uczestniczących w realizacji programów.....	41
2.B. Opis osi priorytetowych dotyczących pomocy technicznej.....	41
2.B.1. Oś priorytetowa	41
2.B.2. Fundusz i podstawa dla kalkulacji wsparcia Unii	41
2.B.3. Cele szczegółowe i oczekiwane rezultaty	41
2.B.4. Wskaźniki rezultatu	41
Tabela 10. Specyficzne dla Programu wskaźniki rezultatu	41
2.B.5. Przedsięwzięcia, które mają zostać objęte wsparciem, oraz ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych.....	41
2.B.5.1. Opis przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, oraz ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych	41
2.B.5.2. Wskaźniki produktu, które mają się przyczynić do osiągnięcia rezultatów (w podziale na osie priorytetowe).....	43
Tabela 11. Wskaźniki produktu.....	43
2.B.6. Kategorie interwencji	43
Tabela 12. Wymiar 1 Zakres interwencji	43
Tabela 13. Wymiar 2 – Forma finansowania.....	43
Tabela 14. Wymiar 3 Terytorium	43
III. PLAN FINANSOWY.....	44
3.1. Środki finansowe z EFRR (w EUR)	44
Tabela 15. Podział na lata	44
3.2.A. Łączne środki finansowe z EFRR oraz współfinansowania krajowego (w EUR).....	45
Tabela 16. Plan finansowy	45
3.2.B. Podział według osi priorytetowej i celu tematycznego	46
Tabela 17. Podział według osi priorytetowej i celu tematycznego.....	46
Tabela 18. Szacunkowa kwota wsparcia, która ma być wykorzystana na cele związane ze zmianami klimatu.....	46
IV. ZINTEGROWANE PODEJŚCIE DO ROZWOJU TERYTORIALNEGO	48
4.1. Rozwój lokalny kierowany przez społeczność.....	48
4.2. Zrównoważony rozwój obszarów miejskich.....	48
Tabela 19. Zintegrowane działania na rzecz zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich – szacunkowe kwoty wsparcia z EFRR.....	48

4.3.	Zintegrowane inwestycje terytorialne (ZIT)	48
	Tabela 20. Wkład planowanych interwencji w realizację strategii makroregionalnych i strategii morskich, zgodnie z potrzebami obszaru objętego Programem, określonymi przez właściwe państwa członkowskie, z uwzględnieniem, w stosownych przypadkach, ważnych projektów strategicznych zidentyfikowanych w tych strategiach (w stosownych przypadkach, jeśli państwa członkowskie i regiony uczestniczą w strategiach makroregionalnych i strategiach morskich).....	48
4.4.	Wkład planowanych interwencji w realizację strategii makroregionalnych i strategii morskich, zgodnie z potrzebami obszaru objętego Programem, określonymi przez właściwe państwa członkowskie, z uwzględnieniem, w stosownych przypadkach, ważnych projektów strategicznych zidentyfikowanych w tych strategiach (w stosownych przypadkach, jeśli państwa członkowskie i regiony uczestniczą w strategiach makroregionalnych i strategiach morskich).....	48
V.	PRZEPISY WYKONAWCZE DO PROGRAMU EWT.....	51
5.1.	Odpowiednie instytucje i podmioty.....	51
	Tabela 21. Instytucje Programu	51
	Tabela 22. Podmiot, któremu Komisja będzie przekazywać płatności:	51
	Tabela 23. Podmiot lub podmioty wyznaczone do wykonywania zadań w zakresie kontroli i audytu	51
5.2.	Procedura utworzenia wspólnego sekretariatu	52
5.3.	Krótki opis rozwiązań w zakresie zarządzania i kontroli.....	52
5.3.1.	Państwa Członkowskie	52
5.3.1.1.	Zadania Państw Członkowskich.....	52
5.3.2.	Komitet Monitorujący	53
5.3.2.1.	Zadania Komitetu Monitorującego	53
5.3.3.	Instytucja Zarządzająca (pełniąca również funkcję Instytucji Certyfikującej).....	53
5.3.3.1.	Zadania wykonywane bezpośrednio przez Instytucję Zarządzającą	54
5.3.3.2.	Zadania Instytucji Zarządzającej oddelegowane do Centrum Projektów Europejskich	54
5.3.3.3.	Zadania Instytucji Certyfikującej bezpośrednio wykonywane przez Instytucję Zarządzającą	54
5.3.4.	Wspólny Sekretariat we Wrocławiu	55
5.3.4.1.	Nabory	55
5.3.4.2.	Realizacja projektów	55
5.3.4.3.	Monitoring Programu	55
5.3.4.4.	Wsparcie instytucji Programu	55
5.3.4.5.	Informacja i promocja	55
5.3.5.	Regionalny Punkt Kontaktowy	56
5.3.6.	Kontroler 1. Stopnia	56
5.3.6.1.	Zadania kontrolera z art. 23 rozporządzenia UE 1299/2013	56
5.3.7.	Instytucja Audytowa	56
5.3.7.1.	Zadania Instytucji Audytowej.....	57
5.3.8.	Procedura dokonywania płatności	57
5.3.9.	Monitorowanie	57
5.3.10.	Ustalenia dotyczące działań antykorupcyjnych i zapobiegających nadużyciom	58
5.3.11.	Rozpatrywanie skarg	58
5.3.12.	Wystąpienie trudności we wdrażaniu programu.....	58
5.3.13.	Przepisy o zamówieniach publicznych.....	58
5.3.14.	Zamknięcie Programu	58
5.4.	Podział odpowiedzialności pomiędzy uczestniczącymi państwami członkowskimi w przypadku korekt finansowych wprowadzonych przez instytucję zarządzającą lub Komisję	59
5.5.	Stosowanie euro	59
5.6.	Zaangażowanie partnerów	60
5.6.1.	Zaangażowanie w przygotowanie i wdrażanie Programu.....	60
VI.	KOORDYNACJA	62
VII.	ZMNIEJSZANIE OBCIĄŻEŃ ADMINISTRACYJNYCH DLA BENEFICJENTÓW	66
VIII.	ZASADY HORYZONTALNE	67
8.1.	Zrównoważony rozwój.....	67
8.2.	Równość szans i niedyskryminacja	68
8.3.	Równouprawnienie płci	68
IX.	ODRĘBNE ELEMENTY	70
9.1.	Wykaz dużych projektów, których realizację zaplanowano w okresie programowania.....	70
	Tabela 24. Wykaz dużych projektów	70
9.2.	Ramy wykonania dla Programu EWT	70
	Tabela 25. Ramy wykonania (tabela podsumowująca)	70
9.3.	Partnerzy zaangażowani w przygotowanie Programu EWT	70
9.4.	Stosowne warunki wdrażania Programu określające zarządzanie finansowe, a także programowanie, monitorowanie, ewaluację i kontrolę udziału państw trzecich w programach transnarodowych i międzyregionalnych poprzez wkład środków z IPA II lub EIS	70

WYKAZ SKRÓTÓW

EFRR	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
EFS	Europejski Fundusz Społeczny
EIS	Europejski Ranking Innowacyjności (European Innovation Scoreboard)
EWT	Europejska Współpraca Terytorialna
FMP	Fundusz Małych Projektów
GUS	Główny Urząd Statystyczny
IC	Instytucja Certyfikująca
IPA	Instrument pomocy przedakcesyjnej (Instrument for Pre-accession Assistance)
IZ	Instytucja Zarządzająca
JST	Jednostka samorządu terytorialnego
IK	Instytucja Krajowa
KM	Komitet Monitorujący
LAU	Lokalne Jednostki administracyjne (Local Administrative Units)
NUTS	Klasyfikacja Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (Nomenclature des unités territoriales statistiques)
PI	Priorytet Inwestycyjny
SWOT	Analiza mocnych i słabych stron (Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats)
UE	Unia Europejska
UNESCO	Organizacja Narodów Zjednoczonych do Spraw Oświaty, Nauki i Kult
WS	Wspólny Sekretariat
ZIT	Zintegrowane Inwestycje Terytorialne

I. STRATEGIA DOTYCZĄCA WKŁADU PROGRAMU EWT W REALIZACJĘ UNIJNEJ STRATEGII NA RZECZ INTELIGENTNEGO, ZRÓWNOWAŻONEGO WZROSTU SPRZYJAJĄCEGO WŁĄCZENIU SPOŁECZNEMU ORAZ OSIĄGNIĘCIU SPÓJNOŚCI GOSPODARCZEJ, SPOŁECZNEJ I TERYTORIALNEJ

1.1. Strategia dotycząca wkładu Programu EWT w realizację unijnej strategii na rzecz inteligentnego, zrównoważonego wzrostu sprzyjającego włączeniu społecznemu oraz osiągnięciu spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej

1.1.1. Obszar wsparcia Programu

Polska część obszaru wsparcia leży na zachodzie województwa dolnośląskiego i południowym zachodzie województwa lubuskiego. Niemiecka część jest najdalej na wschód wysuniętym obszarem Kraju Związkowego Saksonia.

Obszar kwalifikowalny Programu Współpracy INTERREG Polska-Saksonia obejmuje:

- po polskiej stronie: podregion jeleniogórski w województwie dolnośląskim oraz powiat żarski w podregionie zielonogórskim (województwo lubuskie),
- po niemieckiej stronie: powiaty Görlitz i Bautzen.

Łączna powierzchnia obszaru Programu wynosi 11 461 km² (strona polska: 6 964 km², strona niemiecka: 4 497 km²). Saksońska część Obszaru wsparcia odpowiada obszarowi w perspektywie finansowej 2007-2013. Natomiast znacznemu ograniczeniu uległa część polska. Obszar Programu w obecnej perspektywie w podregionie zielonogórskim obejmuje tylko powiat żarski (wcześniej cały podregion), a z byłego podregionu wałbrzysko-jeleniogórskiego, który w 2008 r. podzielony został na dwa odrębne podregiony, w Programie pozostał jedynie podregion jeleniogórski. W poprzedniej perspektywie o kształcie obszaru wsparcia decydowała przynależność administracyjna (regiony NUTS 3), natomiast w obecnej należą do niego jedynie jednostki administracyjne sąsiadujące z niemiecką częścią obszaru wsparcia (wspólna granica podregionu jeleniogórskiego i powiatu żarskiego z powiatem Görlitz). Taki kształt polskiej i niemieckiej części obszaru wsparcia gwarantuje zbliżoną liczbę ludności w polskiej i niemieckiej części.

Jest to obszar polsko-niemieckiego pogranicza, który położony jest peryferyjnie w stosunku do głównych ośrodków życia społeczno-gospodarczego województwa dolnośląskiego, województwa lubuskiego i Kraju Związkowego Saksonia. Peryferyjność rozumiana jako przygraniczne położenie i znaczna odległość od dużych miast stanowi jedną z podstawowych barier rozwojowych w drodze do wzrostu gospodarczego opartego na szeroko pojętej działalności usługowej i przetwórczo-produkcyjnej. Głównym ograniczeniem rozwoju związanym z położeniem przygranicznym jest mała dostępność. W tym kontekście peryferyjność przyczynia się także do wystąpienia zjawisk społecznych takich jak bezrobocie, emigracja czy wykluczenie społeczne. Znaczne oddalenie od dużych miast jest atutem jedynie z punktu widzenia środowiska przyrodniczego, które w mniejszym stopniu poddane jest presji gospodarki i innej działalności ludzkiej. Ta cecha położenia w połączeniu z bliskością miejsc o cennych walorach przyrodniczych, stanowi duży potencjał dla rozwoju turystyki w regionie. Nie jest on w pełni wykorzystywany, gdyż ogranicza się prawie wyłącznie do niewielu miejscowości posiadających infrastrukturę turystyczną.

W obszarze wsparcia znajduje się w sumie 12 powiatów (dwa niemieckie – NUTS 3 i 10 polskich – LAU 1). Obszar realizacji Programu zamieszkiwany jest przez 1 254 652 osób w tym 54,1% w części polskiej i 45,9% w części niemieckiej. Średnia gęstość zaludnienia wynosiła 109,5 os/km², z czego w części polskiej 97,5 os/km², a niemieckiej 128,0 os/km². Największym pod względem liczby ludności miastem w całym obszarze realizacji Programu jest Jelenia Góra, w której na koniec 2012 r. mieszkało 82 846 osób¹. W niemieckiej części obszaru największym miastem jest siedziba powiatu Görlitz, gdzie w 2012 r. zamieszkiwało 54 114 osób².

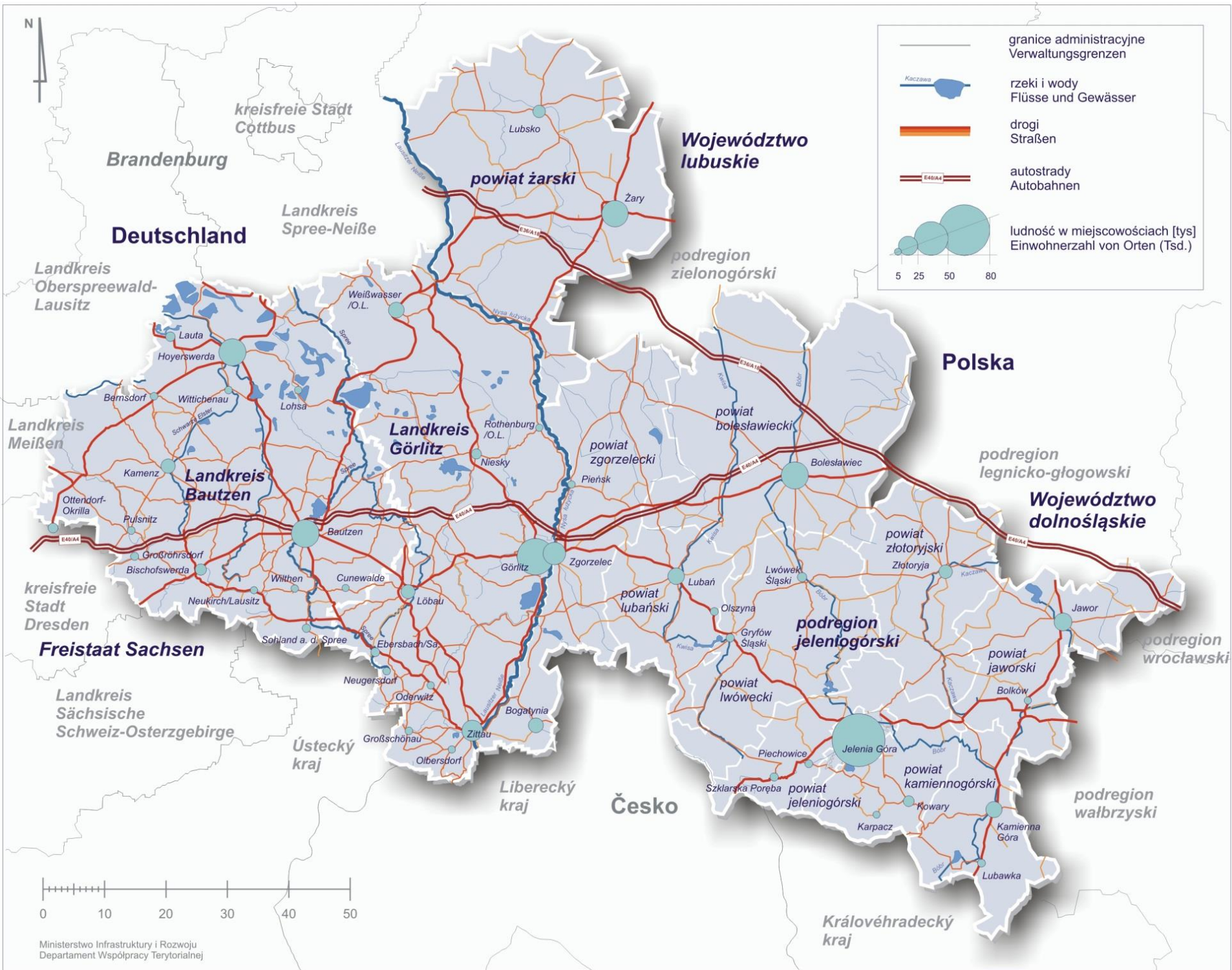
Obszar wsparcia Programu cechuje się wspólnymi problemami i wyzwaniem rozwojowymi. Jednym z nich jest powstrzymanie peryferyalizacji pogranicza polsko-niemieckiego. Ma się to dokonać przez wykorzystanie atutu położenia dla rozwijania działalności turystycznej, związanej z udostępnianiem cennych walorów przyrodniczych i kulturowych regionu przyjezdnym oraz ich popularyzacja wśród ludności lokalnej. Ponieważ peryferyjne położenie jest cechą charakterystyczną całego obszaru wsparcia wskazane jest podjęcie współpracy w celu zmiany roli granicy

¹ Dane za 2012 r. Bank Danych Lokalnych GUS, www.stat.gov.pl/bdl

² Dane za 2012 r. Urząd Statystyczny Wolnego Kraju Związkowego Saksonii

z elementu, który dzieli na taki, który łączy i staje się motorem rozwoju społeczno-gospodarczego. Taka zmiana społeczno-gospodarcza może odbywać się wyłącznie na polu współpracy transgranicznej. W tym kontekście wsparcie w ramach Programu powinno być przeznaczone na ograniczenie wszelkich negatywnych zjawisk demograficzno-społecznych, które są także następstwem marginalizacji tego obszaru w skali województw i Kraju Związkowego – tj. emigracji, depopulacji, bezrobocia, niskiej dostępności komunikacyjnej. Stąd ramy interwencji w tym zakresie wpisują się w ideę wzrostu sprzyjającego włączeniu społecznemu, który jest priorytetem unijnej Strategii Europa 2020.

Obszar Programu objęty jest także innymi strategiami i programami przyjmowanymi przez władze poszczególnych krajów na poziomie krajowym i regionalnym. W szczególności są to Regionalne Programy Operacyjne realizowane w ramach Polityki Spójności – Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego 2014-2020 oraz Program Operacyjny Wolnego Kraju Związkowego Saksonii z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na lata 2014-2020 (Operationelles Programm des Freistaates Sachsen für den Europäischen Fonds für regionale Entwicklung (EFRE) in der Förderperiode 2014-2020). Natomiast na poziomie krajowym będą to nowe wersje dotychczasowych Programów Operacyjnych: Infrastruktura i Środowisko 2014-2020, Innowacyjna Gospodarka 2014-2020, Kapitał Ludzki, Polska Cyfrowa oraz Pomoc Techniczna wraz z ich niemieckimi odpowiednikami. Podregion jeleniogórski znajduje się także w zasięgu obszaru wsparcia Programu Współpracy Transgranicznej Republika Czeska-Rzeczpospolita Polska na lata 2014-2020, natomiast cała niemiecka część w Programie Współpracy Transgranicznej Saksonia-Czechy na lata 2014-2020. Program Współpracy INTERREG Polska-Saksonia realizowany jest też na obszarze zasięgu Strategii UE dla regionu Morza Bałtyckiego oraz Strategia Polski Zachodniej 2020. Do dokumentów strategicznych na poziomie krajowym, które realizują politykę rozwoju na obszarze wsparcia należą: Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności (DSRK), Strategia Rozwoju Kraju 2020. Aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka, sprawne państwo (SRK 2020) - dokument stanowiący aktualizację Strategii Rozwoju Kraju 2007-2015 oraz krajowe Zintegrowane Strategie Rozwoju. Na poziomie polskich województw są to: Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020 oraz Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego 2020. W niemieckiej części obszaru wsparcia głównymi dokumentami strategicznymi na poziomie całego kraju są Narodowy Program Reform dla Niemiec 2014 (kwiecień 2014) z zaleceniami Rady Europejskiej z 30 maja 2014 r. jako jeden z najważniejszych i strategicznych dokumentów w zakresie polityki rozwoju. Na poziomie Kraju Związkowego Saksonii z kolei: Strategia Saksonii 2020 (Strategiepapier Sachsen 2020), Plan Rozwoju Kraju Związkowego Saksonii 2013 (der Landesentwicklungsplan 2013), Plan Rozwoju Transportu Saksonii 2025 (der Landesverkehrsplan Sachsen 2025), Plan Regionalny Związku Planowania Regionalnego Dolny Śląsk – Górne Łużyce (der Regionalplan des Regionalen Planungsverbands (RPV) Oberlausitz – Niederschlesien), Strategia dla Pracowników Wykwalifikowanych Saksonia 2020 (die Fachkräftestrategie Sachsen 2020), Strategia dla Turystyki Saksonia 2020 (die Tourismusstrategie Sachsen 2020), Plan Działania Demografia (das Handlungskonzept Demographie). W obszarze wsparcia istnieją także inne strategie rozwoju realizowane na poziomie subregionalnym. Do nich należy w powiecie Görlitz i Zgorzelec wspólna strategia rozwoju Europa-Miasto Zgorzelec/Görlitz (Gemeinsame Entwicklungsstrategie Europastadt Zgorzelec/Görlitz), a na poziomie Euroregionu Nysa - Handlungsschwerpunkte für die Strategie der Euroregion Nisse-Nisa-Nysa.

1.1.2. Demografia

Depopulacja i starzenie się ludności³ należą do najważniejszych problemów demograficznych, które dotyczą omawianego obszaru. Istnieje poważne zagrożenie pogłębienia się tych procesów w przypadku braku interwencji stymulującej ożywienie gospodarcze, które zapewni powstawanie nowych miejsc pracy. Ujemne trendy demograficzne, które w dalszym ciągu są przyczyną znacznego spadku liczby ludności w obszarze wsparcia, stwarzają ryzyko nadmiernego obciążenia regionu osobami w wieku poprodukcyjnym. Znaczny udział takich osób w populacji może decydować o zmianie dominujących priorytetów w rozwoju regionu.

W 1995 roku według danych statystycznych GUS i FUS obszar wsparcia zamieszkiwało 1 437 736 osób. W ciągu następujących 17 lat liczba ta spadła o 12,7% i w 2012 r. wyniosła 1 254 652, co świadczy o stopniowym zmniejszaniu się potencjału ludnościowego obszaru Programu. Według prognozy demograficznej przeprowadzonej w 2011 r. przez Główny Urząd Statystyczny liczba ludności podregionu jeleniogórskiego zmniejszy się do roku 2025 o 46,1 tys. osób, a więc o kolejne 8,0%, natomiast powiatu żarskiego o 3,1 tys. – ok. 3%⁴. Prognozowany przez Urząd Statystyczny Kraju Związkowego Saksonii spadek liczby ludności w powiatach niemieckich będzie znacznie poważniejszy i może osiągnąć poziom ok. 12% w wariantcie optymistycznym i nieco ponad 14% w wariantcie pesymistycznym. W najgorszym przypadku do 2025 roku liczba ludności w obszarze realizacji Programu zmniejszy się o 10,5% i wyniesie 1 122,9 tys. osób⁵.

Procesy starzenia się populacji są szczególnie widoczne w niemieckiej części obszaru wsparcia. W prawie wszystkich gminach położonych w tej części badanego obszaru obserwowano wzrost udziału najstarszej części populacji o średnio 5-7 pkt. proc. W niektórych gminach wzrost w latach 2007-2011 wynosił nawet według danych statystycznych ponad 10 pkt. proc. (np. miasta Hoyerswerda, Wilthen, Lauta i ośrodki wypoczynkowe tzw. kurorty np. Jonsdorf, Oybin). W polskiej części obszaru objętego Programem wzrost wskaźnika obserwowano głównie w miastach (np. Zgorzelec, Żary, Bolesławiec, Kamienna Góra, Szklarska Poręba), spadek wystąpił natomiast w wielu gminach wiejskich położonych blisko Sudetów⁶.

Interwencja ograniczająca negatywne zjawiska ludnościowe, np. odpływ mieszkańców, może polegać na zwiększaniu aktywności zawodowej i podnoszeniu kwalifikacji przez młodzież i kadrę pracowniczą, co przeciwdziałać będzie emigracji. Te ostatnie działania odniosą skutek jedynie wtedy, gdy profil kształcenia młodzieży będzie odpowiadał lokalnemu rynkowi pracy – wtedy absolwenci szkół będą mniej skłonni do opuszczania regionu z powodów ekonomicznych. Istotne jest, aby poza wymianą doświadczeń pomiędzy stroną polską a niemiecką zwiększać także wachlarz możliwości dostępu do rynku pracy i edukacji dzieciom i młodzieży oraz pracownikom po drugiej stronie granicy. Niezwykle istotne jest tutaj stwarzanie warunków do rozwoju przedsiębiorczości regionalnej i lokalnej, opartej w dużej mierze na działalności turystycznej i wypoczynkowej, która zapewni nowe miejsca pracy.

Z powyższych powodów najważniejszym wyzwaniem Programu będzie przeciwdziałanie emigracji i spadkowi liczby ludności, a także powstrzymanie procesów jej starzenia. Szansą na to jest poprawa jakości szkolnictwa i zwiększenie zatrudnienia w obszarze przygranicznym, czemu służyć ma otwartość i dostęp zarówno do systemu edukacji, jak i rynku pracy kraju sąsiedniego. Takie rozwiązanie da młodym ludziom dużo większe możliwości zawodowe i w konsekwencji zniechęci do opuszczania regionu. Działania te przyczyniają się do realizacji Strategii Europa 2020, przy czym do problemów dotyczących pogranicze polsko-saksońskie odnoszą się inicjatywy przewodnie jako podstawowe instrumenty realizacji Strategii.

1.1.3. Edukacja i rynek pracy

Duża liczba placówek kształcenia podstawowego, średniego i wyższego w obu krajach stwarza możliwości współpracy instytucji edukacyjnych i pracodawców w celu lepszego dopasowania kształcenia do potrzeb rynku pracy. Ze względu na barierę językową i kulturową potencjał ten na polsko-niemieckim pograniczu nie jest w pełni wykorzystywany, przepływ pracowników spowodowany jest głównie różnicą w poziomie dochodów i warunków życia po obu stronach granicy. Jest to jednak proces żywiołowy, a nie efekt planowego rozwoju kontaktów transgranicznych.

³ Starzenie się społeczeństwa – wzrost średniego wieku ludności oraz wzrost udziału ludzi starszych nieaktywnych zawodowo po 65 r. życia w całości populacji

⁴ Prognoza dla powiatów i miast na prawie powiatu oraz podregionów na lata 2011 – 2035. GUS 2011r.

⁵ Dane Urzędu Statystycznego Kraju Związkowego Saksonii.

⁶ Bank danych lokalnych. Główny Urząd Statystyczny.

Niewykorzystany potencjał bliskiego położenia dwóch regionów objawia się przez niewielką wymianę młodzieży i absolwentów szkół między polską i niemiecką częścią obszaru wsparcia. Jej obecność przyczyniłaby się do wzmocnienia pozycji osób wchodzących na rynek pracy i ograniczenia problemu bezrobocia, szczególnie ludzi młodych. Mocną stroną obszaru wsparcia jest istniejąca sieć współpracy między szkołami wyższymi jak również sieć publicznych służb zatrudnienia, które powinny być wspierane przy uwzględnieniu strategicznych dla regionu kierunków studiów dla rozwijania przygranicznego rynku pracy. Potencjał ku temu stanowi oferta uczelni wyższych po stronie polskiej (5 uczelni w Jeleniej Górze: filia Uniwersytetu Ekonomicznego z Wrocławia, filia Politechniki Wrocławskiej, Kolegium Karkonoskie, Wyższa Szkoła Menedżerska oraz Karkonoska Państwowa Szkoła Wyższa) wraz z siecią kooperacji z saksońskimi uczelniami, m.in. z Technicznym Uniwersytetem w Dreźnie, ze Szkołą Wyższą Zittau/Görlitz oraz z Akademią Zawodową Saksonii. Rozszerzenie współpracy w dziedzinie działań badawczych i innowacyjnych stanowi dobrą podstawę dla pogłębienia współpracy ze względu na specjalizację saksońskich uczelni wyższych w określonych kierunkach studiów.

Szkoła Wyższa (Hochschule) Zittau/Görlitz specjalizuje się w energetyce, ochronie środowiska, technologiach materiałowych oraz w transformacji gospodarki regionalnej. W Międzynarodowym Instytucie Szkół Wyższych (Internationales Hochschulinstitut) Zittau istnieją takie kierunki jak biotechnologia, ekologia stosowana oraz nauki gospodarcze i społeczne. Przykładem praktycznej współpracy jest sieć uczelni wyższych Uniwersytet Nysa (Neisse University).

Ważnym elementem dla rozwoju potencjału innowacyjnego są funkcjonujące w regionie organizacje otoczenia biznesu oraz instytucje takie jak agencje rozwoju regionalnego i lokalnego, izby gospodarcze, parki technologiczne i przemysłowe, klastry, centra dla nowych przedsiębiorstw, centra technologii i innowacji, fundusze pożyczkowe i poręczeniowe, fundacje i inne organizacje przedsiębiorców.

Ponadto bliskość aglomeracji Drezna ma wpływ na wytworzone po stronie saksońskiej obszaru wsparcia specjalizacje w zakresie badań i rozwoju oraz transferu technologii. Są to: technologie informacyjne i komunikacyjne (TIK), technologie energetyczne, technologie z zakresu budownictwa i nieruchomości, ochrony środowiska, automatyzacji, technologie nadawcze i sensoryka a także materiałoznawstwo.

W roku szkolnym 2012/2013 według danych statystycznych GUS w polskiej części obszaru wsparcia funkcjonowało 211 szkół podstawowych i 114 gimnazjów (54 319 uczniów)⁷. W tym samym okresie w powiatach Bautzen i Görlitz znajdowały 134 szkoły podstawowe i 62 gimnazja, do których uczęszczało 33 095 uczniów⁸. W szkolnictwie średnim w polskiej części znajduje się 76 szkół ogólnokształcących i technicznych. W placówkach tych uczyło się 18 242 uczniów. W tym samym okresie powiaty Bautzen i Görlitz posiadały 80 tego typu szkół, w sumie do placówek tych uczęszczało 18 031 osób.

Według danych statystycznych GUS w roku szkolnym 2012/2013 w 27 zasadniczych szkołach zawodowych polskiej części obszaru wsparcia kształciło się 3 542 osób. Niemal dwa razy więcej uczniów uczęszczało do trzynastu Berufsbildende Förderschule w powiatach Bautzen i Görlitz (6 044 osób). Należy podkreślić bardzo rozbudowaną sieć placówek szkolnictwa podstawowego i średniego w obu częściach obszaru wsparcia, przy czym w polskiej występuje znaczna liczba i udział szkół ogólnokształcących przygotowujących do kontynuowania nauki na studiach wyższych, podczas gdy w części niemieckiej występuje ukierunkowanie zawodowe. W części niemieckiej kształcenie zawodowe pobierało około 25% uczniów, podczas gdy w części polskiej - 16,7%⁹. Ta dysproporcja stwarza możliwości do intensyfikacji współpracy, jak również wymiany doświadczeń w obszarze kształcenia zawodowego i ustawicznego w kontekście rozszerzenia oferty kształcenia o elementy wynikające z potrzeb lokalnego rynku pracy. Istotnymi problemami społecznymi obszaru objętego Programem jest bezrobocie ludzi młodych w wieku do 25 roku życia oraz ludności w wieku powyżej 55 lat. To pierwsze związane jest z brakiem doświadczenia i coraz większym odsetkiem osób wykwalifikowanych niezgodnie z potrzebami lokalnych rynków pracy. Liczba bezrobotnych w wieku 15-25 lat przypadająca na 100 mieszkańców w wieku 15-25 lat w 2012 r. wyniosła: 7,2 w podregionie jeleniogórskim, 8,4 w powiecie żarskim, 5,3 w powiecie Bautzen oraz 5,9 w powiecie Görlitz. W przypadku ludności powyżej 55 lat wynika ono z trudnościami ze zmianą kwalifikacji i adaptacją tych osób do nowej sytuacji gospodarczej po utracie pracy. Osoby w tym wieku często dotknięte są tzw. bezrobociem strukturalnym związanym ze zmianami w strukturze

⁷ Bank danych lokalnych GUS <http://www.stat.gov.pl/gus/regionalna>

⁸ Dane Federalnego Urzędu Statystycznego Wolnego Kraju Związkowego Saksonii

⁹ Na podstawie Banku danych lokalnych GUS, danych Federalnego Urzędu Statystycznego Wolnego Kraju Związkowego Saksonii oraz Statistischer Bericht Der Arbeitsmarkt im Freistaat Sachsen, A VI 8 – j/12

gałęziowej gospodarki. Liczba bezrobotnych w wieku 55-65 lat na 100 mieszkańców wyniosła w 2011 r. - 7,4 w podregionie jeleniogórskim, 6,3 w powiecie żarskim, 9,0 w powiecie Bautzen oraz 9,7 w powiecie Görlitz⁹. Liczba bezrobotnych w wieku produkcyjnym po stronie polskiej w 2011 r. w powiecie żarskim wyniosła 9,1 na każde 100 osób w tym wieku, a w podregionie jeleniogórskim 9,3 na 100 osób. W 2011 r. ten sam wskaźnik w powiecie Bautzen wyniósł 8,5 na 100 osób, a w Górlitz 10,5 na 100 osób. Według danych GUS w roku 2011, całkowita stopa bezrobocia rejestrowanego była znacznie wyższa w podregionie jeleniogórskim (17,5%) oraz powiecie żarskim (17,2 %) niż w powiatach niemieckich, gdzie osiągnęła 10,4% w powiecie Bautzen i 13,0% w powiecie Görlitz. W latach 2007-2011 można zauważyć duży spadek badanego wskaźnika w tym powiecie, który jeszcze w 2007 wynosił aż 19,0%. Nieco mniejszą dynamikę wykazywał spadek stopy bezrobocia w powiecie Bautzen i całym kraju związkowym Saksonia. Na poziomie powiatów stopa bezrobocia była znacznie zróżnicowana wewnątrz, a różnice te w latach 2007-2011 uległy pogłębieniu.

Próby przeciwdziałania powyższym problemom były podejmowane także w poprzednich perspektywach finansowych. W ramach współpracy transgranicznej podjęto przedsięwzięcia początkowo zmierzające do poprawy infrastruktury systemu oświaty, aby następnie przejść do działań mających na celu poprawę ofert edukacyjnych, w tym dotyczących dostosowania do rynku pracy i kształcenia przez całe życie. Współpraca ta, mając na uwadze wyzwania demograficzne, powinna być kontynuowana, szczególnie w zakresie powiązania polskich i niemieckich ofert edukacyjnych, jak również ofert lokalnych pracodawców w zakresie staży i praktyk zawodowych.

Interwencja publiczna na polu edukacji i rynku pracy wpisuje się w 3 z 10 zintegrowanych wytycznych Strategii Europa 2020. Do nich należą podnoszenie uczestnictwa w rynku pracy i redukcja bezrobocia strukturalnego, rozwój wykwalifikowanej siły roboczej w odpowiedzi na potrzeby rynku pracy, promocja jakości pracy i kształcenia ustawicznego oraz podnoszenie jakości systemów edukacji i szkolenia na wszystkich poziomach, a także wzrost uczestnictwa w szkolnictwie wyższym. Występuje także zgodność z inicjatywami przewodnimi będącymi podstawowymi instrumentami realizacji Strategii. Należą do nich inicjatywa „Mobilna młodzież” zakładająca poprawę jakości na wszystkich poziomach edukacji i szkoleń oraz zwiększanie atrakcyjności europejskiego szkolnictwa wyższego na arenie międzynarodowej, a także „Program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia”. Jego zadaniem jest stworzenie warunków do unowocześnienia rynków pracy poprzez ułatwienie mobilności pracowników i rozwój ich umiejętności w celu zwiększenia poziomu zatrudnienia.

Ponieważ jednym z wyzwań Programu jest pogłębienie współpracy między polskimi i niemieckimi instytucjami edukacyjnymi należy wspierać w szczególności inicjatywy przyczyniające się do wzrostu transgranicznej mobilności młodzieży, studentów i absolwentów. Działania badawcze i innowacyjne realizowane przez wspomniane instytucje stanowią ku temu dobrą pozycję wyjściową. Wspierane powinny być zwłaszcza organizacja wizyt, staży, praktyk i innych programów wymiany oraz działania skierowane na wykorzystanie doświadczeń obu regionów i współpracy dla utworzenia profili kształcenia odpowiadających potrzebom wspólnego rynku pracy. Do współpracy ze szkołami np. w zakresie układania programów nauczania oraz staży i praktyk zawodowych powinni być włączani pracodawcy jako podmioty wykazujące zapotrzebowanie na określonego rodzaju kwalifikacje.

1.1.4. Środowisko przyrodnicze

Unikalne walory środowiska przyrodniczego stanowią cenne zasoby całego obszaru Programu, z których większość objęto różnymi formami ochrony. Ich występowanie jest największą szansą rozwojową regionu pogranicza, gdyż stanowią zasób, którego brakuje w bardziej rozwiniętych obszarach zarówno obu województw, jak i Kraju Związkowego Saksonia. O randze tego zasobu świadczy przede wszystkim różnorodność poszczególnych elementów środowiska. W obszarze wsparcia znajdują się obszary górskie, pogórskie i nizinne, jak również różne typy krajobrazu – górski, polodowcowy, pojezierny, leśny. Obecność światowej rangi dziedzictwa naturalnego sprawia, że obszar wsparcia można uznać za region o wysokiej atrakcyjności turystycznej, który jest jednak ograniczony do niewielu miejscowości posiadających infrastrukturę turystyczną. Obszary o wysokich walorach przyrodniczych współwystępują z działalnością wydobywczą zarówno po polskiej, jak i niemieckiej części obszaru wsparcia.

Stan ekologiczny rzek i potoków z reguły oceniany jest jako umiarkowany lub zły, co wynika ze stanu ich regulacji oraz wysokiej zawartości składników odżywczych. Rewitalizacja regulowanych odcinków rzek i potoków może przyczynić się do wzrostu atrakcyjności turystycznej obszaru w kontekście wsparcia miękkiej turystyki. Dzięki projektom mającym na celu podniesienie jakości wód mogą powstać cenne obszary naturalne, jak również synergie z zarządzaniem ryzykiem powodziowym.

Do najważniejszych barier rozwojowych należą zagrożenia naturalne, w tym w szczególności powodziowe oraz związane z pożarami lasów. Zgodnie z analizą SWOT obszar wsparcia charakteryzuje bardzo duży stopień ryzyka powodziowego na wszystkich większych rzekach jego polskiej i niemieckiej części. W podregionie jeleniogórskim w przypadku wszystkich ważniejszych rzek występuje znaczne prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi. Potencjalne niebezpieczeństwo powodzi ma negatywne konsekwencje dla jakości ludzkiego życia i stanu środowiska na obszarze wsparcia, jak też dla zdrowia mieszkańców oraz dla dziedzictwa kulturowego i sytuacji gospodarczej. Oddziaływanie oraz trwałość potencjalnych inwestycji jest zagrożona.

W dorzeczu środkowej Odry, obejmującym obszar podregionu jeleniogórskiego, odnotowano w przeszłości dużą liczbę powodzi, z tego 12 w latach 1990-2011.

Po stronie saksońskiej ryzyko powodziowe zostało ocenione jako równie wysokie, przede wszystkim w dorzeczach większych rzek w powiatach Bautzen i Görlitz (obszary o znacznym stopniu zagrożenia powodziowego na odcinkach rzek o łącznej długości 2994 km). Z tego względu wspólne polsko-niemieckie działania, możliwe w ramach Programu, w zakresie wdrażania systemów monitorowania stanu wód na rzekach, systemów ostrzegania i reagowania na zagrożenia powodziowe mogą istotnie przyczynić się do poprawy zarządzania ryzykiem powodziowym oraz do wzmocnienia odporności obszaru wsparcia w przypadku klęsk żywiołowych.

Wysoka częstotliwość katastrof naturalnych w tym obszarze utrudnia rozwój miejscowości położonych np. w dolinach głównych rzek. Ten aspekt będzie podejmowany w projektach ukierunkowanych na wypracowywanie wspólnych strategii i planów działania oraz wypracowywanie wspólnych standardów (współpraca właściwych służb w tym zakresie).

Prawie cały obszar województwa dolnośląskiego położony jest w dorzeczu środkowej Odry, natomiast niemiecka część to głównie zlewnie położone również w dolinie Odry Nysy Łużyckiej wraz z jej dopływami, jak również zlewnie Sprewy, Czarnej Elstery i rzeki Wesenitz znajdujących się w dorzeczu Łaby. Według najnowszej oceny ryzyka powodziowego wszystkie najważniejsze rzeki obszaru wsparcia zostały zaliczone do stwarzających niebezpieczeństwo powodzi i wskazane do opracowania lub aktualizacji map zagrożenia powodziowego i map ryzyka powodziowego oraz planów zarządzania ryzykiem powodziowym. Obszary szczególnie narażone na ryzyko powodzi po polskiej stronie obszaru wsparcia to zlewnie Kwisy i Bobru, natomiast w części niemieckiej – zlewnia Sprewy wraz z jej dopływami, tj. Weisser i Schwarzer Schöps. Wspólnym zagrożeniem są wezbrania na Nysie Łużyckiej i jej dopływach, tj. rzekach Mandau, Pließnitz, Miedzianka oraz Witka. Obszary prawnie chronione w rozumieniu odpowiedniej ustawy w polskiej części obszaru wsparcia obejmowały w 2012 r. 127,8 tys. ha powierzchni, z czego w podregionie jeleniogórskim - 65 559 ha, a w powiecie żarskim - 62 317 ha¹⁰. Na terenie polskiej części obszaru Programu funkcjonuje Karkonoski Park Narodowy obejmujący obszar 5 580 ha. W powiecie żarskim, Wolnym Kraju Związkowym Saksonia oraz Kraju Związkowym Brandenburgia istnieje geopark Łuk Mużakowa, który po stronie polskiej ma status parku krajobrazowego, a po niemieckiej stronie parku narodowego. Na jego terenie zlokalizowany jest Park Mużakowski wpisany na listę światowego dziedzictwa UNESCO. Na terenie podregionu jeleniogórskiego w 2012 r. znajdowały się 4 parki krajobrazowe, 20 rezerwatów przyrody, 3 obszary chronionego krajobrazu i 765 pomniki przyrody, a w powiecie żarskim 2 rezerваты ochrony przyrody (Wrzosiec i Żurawno), jeden obszar chronionego krajobrazu (Bory Dolnośląskie) i 39 pomników przyrody.

W granicach niemieckiej części omawianego obszaru usytuowany jest największy pod względem powierzchni obszar chroniony w całej Saksonii – rezerwat biosfery Oberlausitzer Heide- und Teichlandschaft (około 30 000 ha). Na terenie powiatu Görlitz znajduje się park naturalny przeznaczony dla celów turystycznych i rekreacyjnych – Zittauer Gebirge, obejmujący według danych FUS powierzchnię około 13 300 ha. Według stanu na styczeń 2013 r. w granicach powiatu Bautzen znajdowało się 19 obszarów ochrony przyrody (z czego 4 wykraczają poza granice powiatu), w powiecie Görlitz było ich 21. Łącznie tereny te zajmują około 14 000 ha. Największy z nich to Königsbrücker Heide o powierzchni 7000 ha, usytuowany w północno-zachodniej części powiatu Bautzen. Obszary ochrony krajobrazu zajmują na omawianym terenie ponad 100 000 ha.

Na obszarze wsparcia znajduje się 27 obszarów NATURA 2000 – OSO (obszarów specjalnej ochrony ptaków), w tym w polskiej części 4, a w części saksońskiej 23. Największy obszar ochrony ptaków w badanych powiatach to Biosphärenreservat Oberlausitzer Heide- und Teichlandschaft o całkowitej powierzchni 30 059 ha, który wpisany jest na listę UNESCO i obejmuje jeden z największych w Niemczech obszarów pojezierzy.

¹⁰ Dane GDOŚ. <http://crfop.gdos.gov.pl/CRFOP/>

W podregionie jeleniogórskim jest 28 obszarów zaklasyfikowanych jako SOO – obszar specjalnej ochrony siedlisk - o łącznej powierzchni 149 144 ha. W powiecie żarskim takich obszarów jest 9, w tym jeden o znacznej powierzchni (Uroczyska Borów Zasięckich). W powiatach Bautzen i Görlitz są 74 obszary ochrony siedlisk SOO, z czego 8 to obszary wspólne. Ich łączna powierzchnia wynosi 63 393 ha, a największym z nich jest Oberlausitzer Heide- und Teichlandschaft.

W poprzednich perspektywach finansowych wsparcie w tym zakresie (np. promowanie bioróżnorodności, ochrona i waloryzacja dziedzictwa przyrodniczego) było stosunkowo niewielkie. W tym kontekście nacisk był położony na aspekt turystyczny. Rozwój współpracy w zakresie promowania i zachowania dziedzictwa naturalnego, stanowiącego potencjał tego pogranicza, który jednak łatwo może ulec zdegradowaniu, powinien być wspierany w przyszłości.

Interwencja Programu wpisuje się w ideę wzrostu zrównoważonego i wytyczną do Strategii Europa 2020 dotyczącą bardziej efektywnego korzystania z zasobów środowiska przyrodniczego. W ramach wsparcia należy przede wszystkim przeciwdziałać negatywnemu oddziaływaniu działalności przemysłowej i mieszkalnictwa na środowisko naturalne przez upowszechnianie w społecznościach postaw zgodnych z zasadami zrównoważonego gospodarowania i korzystania z zasobów środowiska przyrodniczego. Dziedzictwo naturalne stanowi podstawowy czynnik rozwoju pogranicza, dlatego należy dołożyć starań zarówno dla jego zachowania przez działania rewaloryzacyjne i ochronne, ale także ograniczające antropopresję. Równie istotne są działania związane ze zmniejszeniem ryzyka występowania klęsk naturalnych, co stanowi podstawę dla realizacji każdego z celów Strategii Europa 2020, gdyż dotyczy eliminacji przyczyn i skutków zagrożeń dla życia i zdrowia człowieka. Poważnym wyzwaniem Programu jest przeciwdziałanie degradacji środowiska przyrodniczego i dalsza ochrona najcenniejszych jego walorów, które stanowią największe jego zasoby. Działania te wpisujące się w unijny postulat Europy efektywniej korzystającej z zasobów środowiska.

1.1.5. Dziedzictwo kulturowe i turystyka

Zachowanie i wspierania dziedzictwa kulturowego wzmacnia tożsamość transgraniczną i tym samym spójność społeczną w regionie przygranicznym.

Wraz z dziedzictwem naturalnym, zasoby kulturowe w postaci licznych zabytków (w tym miejsc występowania zabytków archeologicznych) stanowią o wysokiej atrakcyjności turystycznej i potencjale rozwoju bazy turystyczno-wypoczynkowej. Dziedzictwo kulturowe jest w jeszcze mniejszym stopniu rozpoznane przez przyjezdnych i osoby zamieszkałe po drugiej stronie granicy niż walory środowiskowe. Istnieje znaczna dysproporcja pomiędzy stopniem rozpoznawalności kilku głównych zabytków a pozostałymi obiektami nawiązującymi do tradycji, kultury i historii regionu. Mimo że duża liczba zabytków należy do znacznych atutów regionu, a niektóre wpisane są na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO, większość nie jest tak popularna jak inne tego typu obiekty w obu krajach.

Województwo dolnośląskie jest regionem o największej liczbie obiektów zabytkowych w skali kraju. W podregionie jeleniogórskim znajduje się Karkonoski Park Narodowy wraz z obszarami górskimi oraz szereg atrakcji turystycznych, do których zaliczyć można wpisany na listę Światowego Dziedzictwa UNESCO Kościół Pokoju w Jaworze, szereg zamków, pałaców, budowli i miast o charakterze historycznym, w tym zabytki kultury poprzemysłowej. Na terenie podregionu zlokalizowane są dwa pomniki historii: zespół dawnego Opactwa Cystersów w Krzeszowie i Kotlina Jeleniogórska ze znajdującymi się tam pałacami i parkami krajobrazowymi, np. zespół pałacowo-parkowy „Paulinum” w Jeleniej Górze oraz zespół pałacowo-parkowy w Wojanowie. Do najcenniejszych zabytków powiatu żarskiego zaliczyć można Belweder - pałac z początku XX wieku w Łęknicy, ale przede wszystkim Park Mużakowski – rezerwat kulturowy z XIX wieku, zaliczany do światowego dziedzictwa kulturowego UNESCO. Po stronie polskiej park zajmuje obszar około 700 ha, po drugiej stronie Nysy Łużyckiej jest to ponad 300 ha. Powiat żarski również obfituje w obiekty wysokiej rangi tworzące unikalny krajobraz kulturowy. Do nich należy kompleks zamkowo-pałacowy w Żarach, na który składają się gotycki zamek Dewinów–Bibersteinów z 2 połowy XIII w., a także obiekty poza samym miastem, np. w Brodach czy w Lubsku. W powiecie tym zlokalizowane są także zabytki związane z wydobywaniem węgla brunatnego np. kopalnia węgla brunatnego Babina z XIX wieku.

W powiatach Görlitz i Bautzen istnieją także liczne zabytki historii gospodarczej i przemysłowej np. muzeum górnictwa Energiefabrik Knappenrode oraz muzeum wyrobów z adamaszku Großschönau.

Do podstawowych problemów związanych z utrzymaniem obiektów dziedzictwa kulturowego należą: zły stan techniczny wielu zabytków, głównie rezydencjonalnych - obniżający ich atrakcyjność turystyczną jako walorów krajoznawczych, zbyt wolno postępujący proces prywatyzacji obiektów zabytkowych, wysoki stopień dekapitalizacji mienia komunalnego oraz niewystarczające środki finansowe przeznaczone na ochronę i opiekę nad zabytkami.

Powiat Görlitz i Bautzen tworzą region kulturowy Oberlausitz-Niederschlesien oferujący wiele atrakcji, do których zaliczyć można Park Narodowy Geopark Łuk Mużakowa (od 2011 Łuk Mużakowa) posiadający status transgranicznego Geoparku. Na terenie Geoparku, w powiatach żarskim i Görlitz, zlokalizowany jest Park Mużakowski wniesiony na listę światowego dziedzictwa UNESCO.

Atrakcją regionu jest dziedzictwo kulturowe rdzennej słowiańskiej mniejszości narodowej – Serbołużyczan. W Niemiecko-Serbołużyckim Teatrze Ludowym w Bautzen - jedynym w Niemczech dwujęzycznym teatrze - regularnie odbywają się przedstawienia w języku niemieckim i serbołużyckim. Górne Łużyce charakteryzują się wpływami różnych kultur: czeskiej, śląskiej, saksońskiej i łużyckiej.

Szczególne miejsce na mapie zabytków dziedzictwa kulturowego zajmują miasta Görlitz i Bautzen oraz Löbau, Zittau i Kamenz. Görlitz i Bautzen, założone w średniowieczu, posiadają zachowany układ starego miasta wraz z historyczną zabudową. Görlitz ze swoimi oryginalnie zachowanymi budowlami z epoki gotyku, renesansu, baroku, okresu grynderskiego i secesji zaliczany jest do najpiękniejszych miast w Niemczech. Założony w roku 1234 klasztor St. Marienthal w Ostritz jest najstarszym cały czas zasiedlanym klasztorem cysterek w Niemczech. W miejscowości Panschwitz-Kuckau istnieje drugi klasztor cysterek założony w roku 1248. Na górze Löbauer Berg stoi jedyna żeliwna wieża widokowa w Europie. Ruiny zamku i klasztoru w Oybin są świadectwem historii europejskiej. Kolej wąskotorowa w Zittau oraz kolej leśna Muskau przyciągają wielbicieli kolei z całego świata¹¹. W południowej części obszaru wsparcia istnieje charakterystyczny typ budownictwa ludowego, tzw. domy przysłupowe. Obszar ich występowania nazwany jest krainą domów przysłupowych. Domy przysłupowe występują także po polskiej stronie na obszarze objętym wsparciem.

Osobliwościami turystycznymi na skalę europejską są Zasłony Wielkopostne w Zittau. Wyspa Kultury Pustelnik (Kulturinsel Einsiedel) w Zentendorf w najbardziej wysuniętym na wschód punkcie Niemiec stała się już dawno ważnym pojęciem dla amatorów przygód i rozrywki. Osada Erlichthofsiedlung w Rietschen z domami drewnianymi (Schrotholzhäuser), w których rzemieślnicy-artycyści przedstawiają swoją ofertę jest świadectwem architektury ludowej, która kiedyś była tutaj na porządku dziennym.

Na obszarze wsparcia znajdują się również miejscowości o charakterze uzdrowiskowym posiadające warunki niezbędne do prowadzenia lecznictwa uzdrowiskowego oraz działalności wypoczynkowo – turystycznej. Wskazać należy przede wszystkim Cieplice Śląskie Zdrój (część Jeleniej Góry), Świeradów Zdrój, Czerniawę Zdrój, a także Bad Muskau i Jonsdorf.

W ostatnich latach rozbudowano sieć szlaków turystycznych (np. Odrzańsko-Nyski Szlak Rowerowy, Przygoda z Nysą, Rübzahlweg, Neuer Kammweg, które m.in. turystycznie zagospodarowują okolice Nysy Łużyckiej). W polskiej części sieć szlaków rowerowych jest mniej gęsta, niekompletna i często gorszej jakości. Trasy rowerowe po obu stronach stanowią mogą załączek rozwoju wspólnej sieci szlaków wraz z infrastrukturą towarzyszącą. Turystyka rowerowa ma szansę stać się jednym z instrumentów integracji regionu i będzie miała coraz większe znaczenie dla rozwoju gospodarczego. Po polskiej stronie znajduje się wiele dużych obszarów puszczy, lasów, łąk i rezerwatów ornitologicznych mających duże znaczenie międzynarodowe jako siedliska ptaków wodnych i brodzących. Potencjał turystyczny uzupełniają parki krajobrazowe i parki narodowe, obszary o cennych walorach przyrodniczych zaprezentowane w podrozdziale powyżej.

W regionie Bad Muskau i Łęknicy planowane jest powołanie Transgranicznej Ścieżki Kultury Parków i Ogrodów, która połączy ogółem 150 parków i ogrodów wokół Bad Muskau.

Poziom infrastruktury turystycznej i jego wykorzystanie po obu stronach Nysy Łużyckiej wygląda podobnie. Powiaty niemieckie dysponują większą ilością kempingów i znajdujących się tam miejsc noclegowych, za to powiaty podregionu jeleniogórskiego oferują więcej miejsc noclegowych w hotelach. Po stronie polskiej przebywa i nocuje więcej turystów zagranicznych niż w powiatach Bautzen i Görlitz. Są to turyści pochodzący między innymi z Niemiec. Dłuższy jest też okres pobytu w ośrodkach noclegowych po stronie polskiej. Przeciętne wykorzystanie bazy hotelowej wynosi w obu krajach około 30% tj. miejsca noclegowe zajęte są tylko przez 1/3 roku. Rozkład bazy noclegowej po stronie polskiej jest nierównomierny, gdyż ponad 70% zlokalizowane jest w powiecie jeleniogórskim i mieście Jelenia Góra.

¹¹ <http://www.zvon.de/pl/Dampfvergnuegen/>, <http://www.soeg-zittau.de/cms/index.php?menuid=1>, <http://www.waldeisenbahn.de/pl/>

Stosunkowo niewiele obiektów znajduje się w powiatach przygranicznych. W powiatach po stronie niemieckiej rozkład ten jest bardziej równomierny i dotyczy też strefy przygranicznej¹².

Dziedzictwo kulturowe było jednym z ważniejszych kierunków wsparcia w poprzednich perspektywach. Działania obejmowały zarówno inwestycje w infrastrukturę turystyczną, kulturalną jak i przedsięwzięcia wspierające usługi turystyczne – szlaki turystyczne, koncepcje ochrony i zachowania tego dziedzictwa. Wzywaniem jest dalszy rozwój tego potencjału, tym razem jednak nacisk powinien być położony na jego zachowanie i promowanie.

Interwencja Programu wpisuje się w ideę zrównoważonego rozwoju i wytyczną Strategii Europa 2020 postulującą bardziej efektywne korzystanie z zasobów środowiska przyrodniczego, a także poprawę aktywności zawodowej lokalnej przedsiębiorczości przez oczekiwany wzrost atrakcyjności turystycznej. Głównym wyzwaniem Programu jest efektywne i zrównoważone korzystanie z zasobów środowiska przyrodniczego, co znajduje wyraz w inicjatywie przewodniej Strategii – „Europa efektywnie korzystająca z zasobów”, która na celu ma wsparcie zmiany w kierunku gospodarki niskoemisyjnej i efektywniej korzystającej z zasobów środowiska oraz dążenie do wyeliminowania zależności wzrostu gospodarczego od korzystania z zasobów i jego wpływu na środowisko. Wykorzystanie potencjału kulturowego regionu powinno odbywać się na drodze szeroko pojętej promocji i zwiększaniu rozpoznawalności obszaru i jego walorów na zewnątrz np. przez budowanie wspólnej marki i tworzenie polsko-niemieckich sieci turystycznych w oparciu o wspólną tradycję, historię, kulturę. Dzięki temu odrodzona zostanie na pograniczu tożsamość regionalna, co sprzyja kontaktom transgranicznym, w tym przede wszystkim w celach turystycznych. Zwiększy się przez to liczba odwiedzających obiekty turystyczne i wykorzystanie turystycznych obiektów noclegowych. Natomiast te ostatnie rezultaty pozwolą rozwinąć również lokalną przedsiębiorczość, zwłaszcza w sektorze usług okołoturystycznych – gastronomicznych, noclegowych, transportowych itp.

1.1.6. Transport i komunikacja

Obszar wsparcia dzieli naturalna bariera w postaci Nysy Łużyckiej. Powinno powstać więcej miejsc przekraczania tej rzeki. Jest to istotne szczególnie w wymiarze lokalnym z punktu widzenia współpracy i rozwoju kontaktów między mieszkańcami polskiej i niemieckiej części obszaru. Tworzy to też możliwości rozszerzenia współpracy samorządów w zakresie gospodarki komunalnej, ochrony środowiska, integracji usług świadczonych na rzecz mieszkańców, czy wreszcie wymiany kulturowej. Warunkiem koniecznym dla realizacji idei lokalnej współpracy transgranicznej jest odpowiednia ilość i jakość przejść granicznych oraz dobra jakość połączeń pomiędzy miastami po obu stronach Nysy. Zniesiono na skutek wejścia w życie układu z Schengen kontrole na wewnętrznych granicach UE, w tym w obszarze wsparcia. Oznacza to, że również w obszarze wsparcia zostały zlikwidowane graniczne punkty kontrolne typu stacjonarnego, co stworzyło możliwość przekraczania granicy na każdym dowolnie wybranym dostępnym przejściu granicznym. Sytuacja ta oznacza zwiększenie swobody poruszania się w ruchu transgranicznym i zwiększenie możliwości migracji i kooperacji, w bezpośrednim sąsiedztwie granicy ograniczone tylko ilością i stanem infrastruktury mostowej łączącej oba brzegi Nysy i komunikacyjnej umożliwiającej dojazd do niej.

Główną osią komunikacji drogowej obszaru wsparcia stanowi autostrada A4 i w polskiej części droga krajowa nr 18 - w przyszłości autostrada A18 - (sieć bazowa TEN-T) oraz drogi krajowe stanowiące uzupełnienie sieci. Najwyższy wzrost natężenia ruchu występuje na podstawowej magistrali drogowej regionu - autostradzie A4 i na części dróg z nią połączonych. Duże potoki przewozów towarów i osób można obserwować pomiędzy węzłami istotnymi z punktu widzenia rynku pracy (w tym w obszarze turystyki). W bezpośrednim sąsiedztwie obszaru wsparcia znajdują się transeuropejskie szlaki transportowe, które mają wpływ na dostępność komunikacyjną powiatów, takie jak: droga E 55 biegnąca z Helsingborgu w Szwecji, przez Kopenhagę, Berlin, Drezno, Pragę, Salzburg do Włoch i Grecji, szlak E 65 z Malmö przez wschodnią część podregionu jeleniogórskiego do Chani (Grecja) a także szlak wodny rzeki Łaby umożliwiający łatwe połączenie z portami północnych Niemiec. Najważniejsze linie kolejowe o znaczeniu ponadregionalnym to trasy: Cottbus – Horka - Görlitz - Zittau, Drezno – Bischofswerda – Zittau – Liberec, Drezno – Bischofswerda - Görlitz- Węgliniec – Legnica - Wrocław, Hoyerswerda – Horka – Węgliniec oraz Legnica – Żagań – Żary – Forst - Cottbus. Polska i niemiecka autostrada A4 jak również ww. magistrala kolejowa Drezno-Bischofswerda-Görlitz-Węgliniec-Legnica-Wrocław należą do tzw. „centralnych osi” byłego korytarza paneuropejskiego III.

Infrastruktura drogowa na obszarze wsparcia (układ i gęstość sieci dróg) jest dobrze rozwinięta (negatywnym wyjątkiem jest rejon Worka Turosszowskiego). Drogi łączą system osadniczy regionu i jego główne węzły komunikacyjne, do których zalicza się Jelenia Góra, Görlitz, Bautzen, Zittau, Bolesławiec, Bogatynia, Żary. Jednak niska

¹² Informacje na podstawie: www.kreis-goerlitz.de

jakość transgranicznej infrastruktury drogowej i kolejowej oraz niewystarczająca liczba połączeń komunikacyjnych stanowią barierę dla rozwoju współpracy i kontaktów społeczno-gospodarczych. Przez niedostatki infrastrukturalne w niewielkim stopniu wykorzystywane są mniejsze przejścia graniczne. Sieć dróg niższego rzędu, które stanowią połączenia siedzib powiatów z siedzibami gmin oraz gmin pomiędzy sobą jest wystarczająca, ale wiele ich odcinków, a nawet całe drogi wymagają modernizacji lub remontu ze względu na zły stan techniczny.

Mocną stroną regionu jest próba integracji biletowej transportu zbiorowego w postaci wspólnego biletu Euro-Nysa. Została ona zapoczątkowana w okresie programowania 2007-2013 i istnieje potrzeba jej dalszego rozwoju w nowym Programie 2014-2020. W ramach Euroregionu Nysa istnieją turystyczne połączenia kolejowe i autobusowe EURO-NYSA łączące miejscowości po stronie saksońskiej, czeskiej i polskiej (np. Jelenia Góra, Bolesławiec, Zgorzelec, Zittau, Görlitz, Liberec, Ceska Lipa). Celowy Związek Komunikacyjnych Górnych Łużyc i Dolnego Śląska, jak również przedsiębiorstwa transportu pasażerskiego w powiecie Liberec i województwie Dolnośląskim współpracują ściśle w zakresie transgranicznej oferty i rozwoju tej oferty przewozowej. Niestety obejmuje tylko część obszaru wsparcia, a więc ograniczone jest budowanie z jego wykorzystaniem kompleksowej oferty zwiedzania miejsc atrakcyjnych turystycznie. Transport publiczny nie jest zorganizowany w sposób systemowy, ponieważ brakuje podstawowych elementów integracji (wspólna informacja pasażerska, stojaki na rowery, parkingi przy przystankach kolejowych), a także w niektórych częściach obszaru wsparcia nie istnieją miejsca dogodnych przesiadek, w tym dających możliwość uprawiania turystyki bez konieczności korzystania z samochodów.

W obszarze wsparcia nie funkcjonuje żadne lotnisko o znaczeniu gospodarczym. Obsługę ruchu lotniczego realizują porty lotnicze we Wrocławiu, Dreźnie, Pradze a także w Lipsku i Berlinie.

Wyzwaniem jest zmniejszenie bariery, jaką stanowi rzeka graniczna, przede wszystkim poprzez budowę większej liczby połączeń pomiędzy polską a niemiecką częścią obszaru wsparcia. Wiąże się to jednak nie tylko z dużymi środkami, jakie należałoby przeznaczyć na ten cel, ale również z porozumieniami na szczeblu rządowym. Przedsięwzięcia związane z budową czy modernizacją infrastruktury transportowej, głównie drogowej, cieszyły się dużym zainteresowaniem beneficjentów. W latach 2014-2020 potrzeba niwelowania tej bariery jest nadal duża.

Interwencja w ramach Programu przyczyni się do wzrostu mobilności ludności, przez co do większego ich udziału w życiu społeczno-gospodarczym obszaru wsparcia. Stanowi ona odpowiedź na problemy związane z niską dostępnością komunikacyjną obszarów położonych z dala od głównych szlaków komunikacyjnych (obszary takie występują również w pasie przygranicznym). Szczególnie istotne z punktu widzenia Programu są kontakty transgraniczne, dlatego rozwój i poprawa stanu infrastruktury powinny zmierzać wyłącznie do ułatwienia podróżnym przekraczania granicy. Obecnie większość z nich wybiera tylko kilka z wielu dostępnych przejść granicznych, natomiast rezultatem Programu powinno być umożliwienie dogodnego przekraczania granicy we wszystkich możliwych punktach. Wzrost mobilności ludności powinien nastąpić głównie przez zwiększenie liczby użytkowników transportu zbiorowego i rowerów. W tym celu należy wspierać elementy integrujące transport samochodowy z np. autobusowym, kolejowym czy rowerowym wraz z elementami promocji, aby przekonać podróżujących do wyboru danego środka transportu. Niezwykle istotne jest zapewnienie kompleksowości oferty i łączenie jej z ofertą turystyczną regionu, a także istnienie jednolitego systemu organizacji transportu zbiorowego. Efekt w postaci wzrostu znaczenia transportu zbiorowego na skutek interwencji wpisuje się także w wytyczną do Strategii Europa 2020 związaną z redukcją emisji gazów cieplarnianych, w tym wypadku zmniejszenie emisji przez ograniczenie korzystania z komunikacji indywidualnej.

1.1.7. Współpraca transgraniczna

Nadrzędnym celem programów transgranicznych jest budowanie więzi łączących społeczności po obu stronach granicy. Ich realizacja służy wzmocnieniu współpracy poprzez wzrost liczby wspólnych inicjatyw w wielu dziedzinach życia społeczno-gospodarczego. Współpraca transgraniczna służy wymianie doświadczeń i dobrych praktyk, a tym samym wzmacnia potencjał instytucji i samorządów w zakresie mechanizmów wspierania rozwoju regionalnego. Bliska współpraca jednostek odpowiedzialnych za planowanie przestrzenne, jak również podmiotów odpowiedzialnych za rozwój regionalny przyczyni się do harmonijnego rozwoju obszaru przygranicznego. Transgraniczne sieci współpracy powinny wspierać rozwój regionalny, niosąc korzyści w postaci poprawy planowania przestrzennego i strukturalnego. Z tego względu należy pogłębiać współpracę transgraniczną w zakresie planowania i rozwoju regionalnego.

Członkostwo obu państw w strefie Schengen i związane z tym zniesienie kontroli granicznych stawiają wyższe wymagania w zakresie współpracy służb policyjnych obu krajów. Wzmocnienie transgranicznej współpracy w obszarze ochrony przeciwpożarowej, służb medycznych i ochrony przed katastrofami jest konieczne dla sprawnego niesienia

pomocy, przyczynia się do podniesienia bezpieczeństwa regionu jak też do zmniejszenia szkód w regionie spowodowanych przykładowo przez powodzie lub pożary lasów.

Dlatego w powiązaniu z aktualnymi problemami i wyzwaniem obszaru wsparcia konieczne jest pogłębianie i poprawa współpracy między mieszkańcami i instytucjami, integracja społeczności oraz pokonywanie barier socjokulturowych. Działania w tych obszarach są niezbędne dla efektywniejszej i skuteczniejszej realizacji działań opisanych w poprzednich rozdziałach. Dzięki temu zostanie wzmocniony efekt przedsięwzięć realizowanych w odpowiedzi na potrzeby wskazane wcześniej. Podejmowana tam współpraca będzie skutkować budową zaufania i rozwojowi dalszemu kontaktów transgranicznych i więzi społecznych.

1.1.8. Podsumowanie

Z powyższej analizy uwarunkowań społeczno-gospodarczych regionów pogranicza polsko-saksońskiego wynika, że najważniejsze problemy obszaru dotyczą następujących sektorów: środowiska, dziedzictwa kulturowego i turystyki, transportu, edukacji i rynku pracy oraz demografii. Do najważniejszych wyzwań, jakie stoją przed regionami pogranicza polsko-saksońskiego, należy zaliczyć m. in.:

- ograniczenie negatywnych zjawisk demograficzno-społecznych - emigracji, depopulacji, starzenia się i bezrobocia,
- pogłębienie współpracy między polskimi i niemieckimi instytucjami edukacyjnymi oraz instytucjami rynku pracy, w tym lokalnymi pracodawcami,
- wzrost transgranicznej mobilności młodzieży, studentów i absolwentów przy aktywnym udziale pracodawców,
- upowszechnianie w społecznościach postaw zgodnych z zasadami zrównoważonego gospodarowania i korzystania z zasobów środowiska przyrodniczego,
- zachowanie środowiska naturalnego przez działania rewaloryzacyjne i ochronne, a także ograniczenie antropopresji,
- przeciwdziałanie degradacji środowiska przyrodniczego i dalsza ochrona najcenniejszych jego walorów,
- efektywne i zrównoważone korzystanie z zasobów środowiska przyrodniczego,
- aktywna promocja i zwiększanie rozpoznawalności obszaru i jego walorów na zewnątrz (budowanie wspólnej marki i tworzenie polsko-niemieckich sieci turystycznych),
- zwiększenie aktywności i mobilności zawodowej mieszkańców oraz rozwój lokalnej przedsiębiorczości przez wzrost atrakcyjności turystycznej,
- zwiększenie transgranicznych kontaktów społeczności lokalnych,
- poprawa transgranicznej dostępności komunikacyjnej,
- wzrost transgranicznej współpracy między mieszkańcami i instytucjami,
- pokonanie bariery kulturowej i językowej oraz lepsze zrozumienie się mieszkańców i instytucji polskich i niemieckich,
- zrównoważone wykorzystanie potencjału turystycznego,
- działania prewencyjne oraz zwalczające skutki katastrof i klęsk naturalnych.

W ramach Programu wyznaczono 4 cele tematyczne wraz z priorytetami inwestycyjnymi, które odpowiadają kluczowym problemom i wyzwaniom, jakie dotyczą rozwoju pogranicza polsko - saksońskiego. Cele tematyczne wraz z priorytetami inwestycyjnymi są zgodne z kierunkami rozwoju określonymi w dokumentach strategicznych oraz spełniają zapisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1299/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie przepisów szczegółowych dotyczących wsparcia z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach celu "Europejska współpraca terytorialna".

Tabela 1. Uzasadnienie wyboru celów tematycznych i priorytetów inwestycyjnych

Wybrany cel tematyczny	Wybrany priorytet inwestycyjny	Uzasadnienie wyboru
6. Zachowanie i ochrona środowiska naturalnego oraz wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami	6.(C) Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego	<p>Obszar wsparcia posiada duży potencjał w zakresie rozwoju turystyki, w szczególności poprzez położenie na styku trzech państw jak i liczne miejsca, które są cenne przyrodniczo. Wybór celu podyktowany jest potrzebą wykorzystania potencjału przyrodniczego i kulturowego w celu utworzenia i wypromowania jednolitego regionu turystycznego o wysokiej atrakcyjności i popularności w obu krajach oraz rozwijania wymiany kulturalnej. Powinny być wspierane działania, które służą utrzymaniu, ochronie i rozwojowi dziedzictwa naturalnego i kulturowego, aby utrzymywać dostępne potencjały. Wymaga to zapewnienia dojazdu do miejsc o cennych walorach, wykorzystując transport publiczny i indywidualny transport rowerowy.</p> <p>Planowane działania są zgodne z zasadami horyzontalnymi UE, m.in. poprzez kształtowanie zrównoważonego rozwoju regionu oraz budowanie bardziej konkurencyjnej gospodarki, która jest przyjazna dla środowiska i oparta na efektywnym zarządzaniu zasobami.</p>
7. Promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów przepustowości w działaniu najważniejszej infrastruktury sieciowej	7.(B) . Zwiększenie mobilności regionalnej poprzez łączenie węzłów drugorzędnych i trzeciorzędnych z infrastrukturą TEN-T, w tym węzłami multimodalnymi.	<p>W niektórych częściach obszaru wsparcia, a zwłaszcza w najbliższym pasie przygranicznym brakuje odpowiedniej infrastruktury drogowej lub też stan istniejącej infrastruktury jest zły. Niezadawalająca jest także dostępność komunikacyjna miejsc o dużych walorach przyrodniczych i kulturowych. Szczególnie istotny jest w tym kontekście wzrost możliwości przemieszczania się między polską i niemiecką częścią obszaru Programu. Dlatego działania powinny koncentrować się na modernizacji takich dróg, które posiadają charakter transgraniczny. Przyczyni się to nie tylko do wzrostu mobilności społeczności lokalnych i zwiększenia ruchu turystycznego bez presji na środowisko naturalne, ale także rozwoju kontaktów społeczno-gospodarczych między polską i niemiecką częścią obszaru.</p> <p>Planowane interwencje uwzględniają zasady horyzontalne polityki UE poprzez zapewnienie odpowiednich rozwiązań transportowych sprzyjających rozwojowi gospodarczemu i społecznemu, przy jednoczesnym poszanowaniu środowiska.</p>
10. Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania, umiejętności i uczenia się przez całe życie	10.(EWT) . Inwestowanie w kształcenie, szkolenia, w tym szkolenie zawodowe, na rzecz zdobywania umiejętności, uczenia się przez całe życie poprzez rozwój i wdrażanie wspólnych systemów kształcenia, szkolenia zawodowego i szkolenia	<p>Istnieją ukształtowane kontakty społeczno-gospodarcze oraz jest realizowana współpraca między polskimi i niemieckimi instytucjami edukacyjnymi. Wskazane jest pogłębienie i rozszerzenie tej współpracy, aby wyrównać standardy edukacyjne i zwiększyć mobilność uczniów, studentów i absolwentów. Przyczyni się to do wzmocnienia obszaru wsparcia oraz zabezpieczy potencjał wykwalifikowanych pracowników. Jest to wskazane ze względu na konieczność przeciwdziałania marginalizacji obszaru, ograniczenia bezrobocia i emigracji. Wzmocnieniu współpracy służyć będzie powiązanie systemu kształcenia podporządkowanego lokalnemu rynkowi pracy. Konieczne jest też pokonanie bariery językowej oraz rozwój kompetencji międzykulturowych. W związku z tym istotnym elementem każdego etapu systemu kształcenia (w tym przedszkolnego i wczesnoszkolnego) jest edukacja języka sąsiada.</p> <p>Pl znajduje uzasadnienie w zasadach horyzontalnych polityki UE m.in. poprzez dążenie do zapewnienia równości szans mieszkańców regionu.</p>
11. Wzmacnianie zdolności instytucjonalnych instytucji publicznych i zainteresowanych stron oraz sprawności administracji publicznej	11.(EWT) . Wzmacnianie zdolności instytucjonalnych instytucji publicznych i zainteresowanych stron oraz sprawności administracji publicznej poprzez wspieranie współpracy prawnej i administracyjnej i współpracy między obywatelami i instytucjami	<p>Widoczne są pozytywne efekty współpracy transgranicznej: od opracowywania wspólnych strategii rozwoju po wspólne inwestycje infrastrukturalne. Niemniej, niektóre bariery dla rozwoju współpracy transgranicznej pozostały np. bariera językowa oraz odmienne procedury administracyjno-prawne. Potrzebne są instrumenty, które umożliwią poznanie przez instytucje publiczne zasad i procedur w kraju sąsiada, jak również rozwój kanałów komunikacji. Z uwagi na zagrożenia naturalne powinna być wspierana współpraca na rzecz ochrony przeciwpowodziowej, przeciwpożarowej oraz służb ratowniczych. Istotnym wymiarem współpracy jest również współdziałanie służb zapewniających bezpieczeństwo publiczne i wewnętrzne, w tym policji. Wspólne planowanie i koordynacja przedsięwzięć na rzecz budowania kontaktów mieszkańców i instytucji wpisują się w Fundusz Małych Projektów.</p> <p>Działania te przyczynią się do równości szans i niedyskryminacji społeczeństwa oraz trwałego i zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego.</p>

1.2. Uzasadnienie alokacji finansowej

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie przepisów szczegółowych dotyczących wsparcia z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach celu „Europejska Współpraca Terytorialna”¹³ wprowadza koncentrację tematyczną. Zgodnie z tą zasadą w ramach każdego programu współpracy transgranicznej minimum 80% alokacji Programu musi być skoncentrowane na maksymalnie czterech celach tematycznych (Art. 6). Każdemu wybranemu celowi tematycznemu powinna co do zasady odpowiadać oś priorytetowa Programu i co najmniej jeden priorytet inwestycyjny (Art. 7.1). W Programie Współpracy INTERREG Polska-Saksonia 2014-2020 uwzględniono 5 osi priorytetowych i 4 cele tematyczne. Na realizację Programu przeznaczono 70 mln euro, w tym 65,8 mln euro na realizację 4 celów tematycznych – stanowi to 94% środków finansowych, a więc zasada koncentracji tematycznej jest zachowana. Pozostałe 4,2 mln euro (6%) przeznaczono na finansowanie działań w ramach osi priorytetowej Pomoc Techniczna. W podziale na cele tematyczne zaproponowano następującą alokację środków:

Cel tematyczny 6.	21,66 mln euro	Zachowanie i ochrona środowiska naturalnego oraz wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami
Cel tematyczny 7.	12,98 mln euro	Promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów przepustowości w działaniu najważniejszej infrastruktury sieciowej
Cel tematyczny 10.	10,14 mln euro	Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania, umiejętności i uczenia się przez całe życie
Cel tematyczny 11.	21,01 mln euro	Wzmacnianie zdolności instytucjonalnych instytucji publicznych i zainteresowanych stron oraz sprawności administracji publicznej

Najwięcej, bo aż niemal 1/3 środków finansowych przeznaczono na realizowany w ramach celu tematycznego 6 priorytet inwestycyjny 6.(C). związany z zachowaniem, ochroną, promowaniem i rozwojem dziedzictwa naturalnego i kulturowego – **21,66 mln euro (31%)**. Wynika to z dominującego kierunku rozwoju większej części obszaru wsparcia, którym jest turystyka i rekreacja, a podstawą tego jest bogactwo dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego całego pogranicza. W ramach tego priorytetu inwestycyjnego realizowane są różne działania (zarówno „twarde”, jak i „miękkie”) od stworzenia jednolitego i kompleksowego produktu turystycznego po obu stronach granicy, przez jego promocję po wzrost dostępności do miejsc o szczególnych walorach turystycznych oraz działania zapewniające zachowanie istniejącego potencjału. W ramach priorytetu 6.(C). realizowanych będzie wiele przedsięwzięć o charakterze budowlanym i modernizacyjnym, takich jak tworzenie szlaków turystycznych czy budowa węzłów przesiadkowych i obiektów małej infrastruktury transportu zbiorowego, a także działania związane z ochroną przyrody oraz zachowaniem różnorodności biologicznej przy jednoczesnym wykorzystaniu jej potencjału.

Wielkość alokacji finansowej na cel tematyczny 11 i realizowany w jego ramach priorytet inwestycyjny 11.(EWT). Wzmacnianie zdolności instytucjonalnych instytucji publicznych i zainteresowanych stron oraz sprawności administracji publicznej i sądownictwa poprzez wspieranie współpracy prawnej i administracyjnej i współpracy między obywatelami i instytucjami wyniesie **21,01 mln euro (30 %)**. Stosunkowo wysoką wielkość alokacji na ten priorytet (ok. 2/7 puli środków) uzasadnia wielość działań i obszarów tematycznych wpisujących się w cele Programu. Ogólnie biorąc, działania w ramach tego priorytetu koncentrują się na pogłębieniu współpracy między mieszkańcami i instytucjami na wielu płaszczyznach – społecznej, administracyjnej, instytucjonalnej, bezpieczeństwa publicznego i wewnętrznego, ochrony przyrody. Rozwijana będzie współpraca m. in. w zakresie przeciwdziałania wspólnym zagrożeniom, na rzecz ochrony i promocji wspólnego potencjału przyrodniczego i kulturowego, realizowanie wspólnych projektów w zakresie szkolenia zawodowego i podnoszenia kwalifikacji administracji publicznej, podejmowanie wielojęzycznych działań informacyjnych i kampanii edukacyjnych. Pogłębienie współpracy polsko-niemieckiej na płaszczyźnie instytucjonalnej i obywatelskiej w tak wielu dziedzinach powoduje, że grono potencjalnych beneficjentów może być znaczne. Ponadto, projekty realizowane w ramach tego priorytetu mogą dotyczyć właściwie każdej jednostki administracyjnej, a korzystać z efektów w bezpośredni sposób będą wszyscy mieszkańcy obszaru wsparcia. W ramach tego celu tematycznego realizowany będzie Fundusz Małych Projektów.

¹³Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie przepisów szczegółowych dotyczących wsparcia z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach celu „Europejska współpraca terytorialna”. COM(2011) 611 final/2.

Priorytet inwestycyjny 7.(B). poświęcony zwiększeniu mobilności regionalnej poprzez łączenie węzłów drugorzędnych i trzeciorzędnych z infrastrukturą TEN-T, w tym węzłami multimodalnymi ze względu na swoją specyfikę (budowa infrastruktury komunikacyjnej) będzie realizowany głównie przez władze regionalne i lokalne, grupa beneficjentów jest więc ograniczona. Ponadto na obszarze wsparcia występują głównie węzły trzeciorzędne (obszary zurbanizowane i/lub węzły multimodalne, oferujące usługi publiczne i prywatne także poza własnymi granicami administracyjnymi – okolicznym mniejszym miejscowościom). Dodatkowym warunkiem jest znaczenie transgraniczne, co ogranicza możliwości takich inwestycji przestrzennie (drogi prowadzące do miejsc przekraczania granicy). Będą więc to wyłącznie projekty związane z modernizacją dróg – a więc przedsięwzięcia zdecydowanie najbardziej kosztowne spośród wszystkich uwzględnionych w Programie. Ponieważ jednak tego rodzaju interwencji wymagać będą tylko drogi w bezpośrednim sąsiedztwie granicy – alokacja w wysokości blisko 1/5 puli środków finansowych Programu jest stosunkowo niska wynosi – **12,98 mln euro (18,5%)**.

Na cel tematyczny 10, w którym realizowany będzie priorytet inwestycyjny 10.(EWT). zakładający inwestowanie w kształcenie, szkolenia, w tym szkolenie zawodowe, na rzecz zdobywania umiejętności, uczenia się przez całe życie poprzez rozwój i wdrażanie wspólnych systemów kształcenia, szkolenia zawodowego i szkolenia – przypada 1/7 środków Programu, a więc – **10,14 mln euro (14,5%)**. Wielkość alokacji wynika z ograniczonego grona potencjalnych beneficjentów), a także braku istotnych działań o charakterze budowlanym. W ramach tego priorytetu realizowane będą głównie projekty angażujące nakłady organizacyjne i osobowe np. świadczenie usług edukacyjnych, targi pracy, staże i wymiany. W alokacji uwzględnione zostały potrzeby związane z zakupami niektórych materiałów (np. dydaktycznych) i podstawowych usług (np. oprogramowania komputerowego do nauki lub platforma elektroniczna, e-learning).

Cel Programu

Pogłębienie współpracy dla przewyższania barier rozwojowych na pograniczu polsko-saksońskim.

Oś priorytetowa I

Wspólne dziedzictwo naturalne i kulturowe

Cel tematyczny 6

Zachowanie i ochrona środowiska naturalnego oraz wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami

Priorytet inwestycyjny 6 (C)

Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego

Cel szczegółowy

Zwiększenie atrakcyjności obszaru wsparcia poprzez utrzymanie i świadome wykorzystanie potencjału wspólnego dziedzictwa kulturowego i naturalnego

21,66 mln euro

Oś priorytetowa II
Mobilność regionalna

Cel tematyczny 7

Promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów przepustowości w działaniu najważniejszej infrastruktury sieciowej

Priorytet inwestycyjny 7 (B)

Zwiększenie mobilności regionalnej poprzez łączenie węzłów drugorzędnych i trzeciorzędnych z infrastrukturą TEN-T, w tym węzłami multimodalnymi

Cel szczegółowy

Poprawa jakości połączeń drogowych do przejść granicznych

12,98 mln euro

Oś priorytetowa III
Edukacja transgraniczna

Cel tematyczny 10

Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania, umiejętności i uczenia się przez całe życie

Priorytet inwestycyjny 10 EWT

Inwestowanie w kształcenie, szkolenia, w tym szkolenie zawodowe, na rzecz zdobywania umiejętności, uczenia się przez całe życie poprzez rozwój i wdrażanie wspólnych systemów kształcenia, szkolenia zawodowego i szkolenia

Cel szczegółowy

Wzmocnienie powiązania i rozszerzenie wspólnej polsko-niemieckiej oferty edukacyjnej

10,14 mln euro

Oś priorytetowa IV
Współpraca partnerska i potencjał instytucjonalny

Cel tematyczny 11

Wzmacnianie zdolności instytucjonalnych instytucji publicznych i zainteresowanych stron oraz sprawności administracji publicznej

Priorytet inwestycyjny 11 EWT

Wzmacnianie zdolności instytucjonalnych instytucji publicznych i zainteresowanych stron oraz sprawności administracji publicznej poprzez wspieranie współpracy prawnej i administracyjnej i współpracy między obywatelami i instytucjami

Cel szczegółowy

Intensyfikacja instytucjonalnej i partnerskiej współpracy pomiędzy obywatelami i instytucjami we wszystkich obszarach życia publicznego na rzecz rozwoju pogranicza

21,01 mln euro

Tabela 2. Przegląd strategii inwestycyjnej Programu EWT

Oś priorytetowa	Wsparcie z EFRR (w EUR)	Część (%) ogólnej kwoty wsparcia Unii dla programu EWT (w podziale na fundusze)			Cel tematyczny	Priorytety inwestycyjne	Cele szczegółowe odpowiadające priorytetom inwestycyjnym	Wskaźniki rezultatu odpowiadające celowi szczegółowemu
		EFRR ¹⁴	EIS ¹⁵	IPA ¹⁶				
Wspólne dziedzictwo naturalne i kulturowe	21 665 065	85%	-	-	6. Zachowanie i ochrona środowiska naturalnego oraz wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami	6.(C). Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego	Zwiększenie atrakcyjności obszaru wsparcia poprzez utrzymanie i świadome wykorzystanie potencjału wspólnego dziedzictwa kulturowego i naturalnego	Poziom atrakcyjności kulturowej i przyrodniczej obszaru wsparcia [ankieta]
Mobilność regionalna	12 985 000	85%	-	-	7. Promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów przepustowości w działaniu najważniejszej infrastruktury sieciowej	7.(B). Zwiększenie mobilności regionalnej poprzez łączenie węzłów drugorzędnych i trzeciorzędnych z infrastrukturą TEN-T, w tym węzłami multimodalnymi	Poprawa jakości połączeń drogowych do przejść granicznych	Czas przejazdu między miastami w obszarze przygranicznym
Edukacja transgraniczna	10 140 000	85%	-	-	10. Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania, umiejętności i uczenia się przez całe życie	10.(EWT). Inwestowanie w kształcenie, szkolenia, w tym szkolenie zawodowe, na rzecz zdobywania umiejętności, uczenia się przez całe życie poprzez rozwój i wdrażanie wspólnych systemów kształcenia, szkolenia zawodowego i szkolenia	Wzmocnienie powiązania i rozszerzenie wspólnej polsko-niemieckiej oferty edukacyjnej	Stopień powiązania i różnicowanie oferty edukacyjnej [ankieta]
Współpraca partnerska i potencjał instytucjonalny	21 010 000	85%	-	-	11. Wzmacnianie zdolności instytucjonalnych instytucji publicznych i zainteresowanych stron oraz sprawności administracji publicznej	11.(EWT). Wzmacnianie zdolności instytucjonalnych instytucji publicznych i zainteresowanych stron oraz sprawności administracji publicznej poprzez wspieranie współpracy prawnej i administracyjnej i współpracy między obywatelami i instytucjami	Intensyfikacja instytucjonalnej i partnerskiej współpracy pomiędzy obywatelami i instytucjami we wszystkich obszarach życia publicznego na rzecz rozwoju pogranicza	Indeks nastrojów instytucji zaangażowanych w polsko-niemiecką współpracę transgraniczną [ankieta]

¹⁴ Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego

¹⁵ Europejski Instrument Sąsiedztwa

¹⁶ Instrument Pomocy Przedakcesyjnej

II. OSIE PRIORYTETOWE

2.A. Opis osi priorytetowych innych niż pomoc techniczna

2.A.1. Oś priorytetowa

Oś Priorytetowa	I	Wspólne dziedzictwo naturalne i kulturowe
Oś Priorytetowa	II	Mobilność regionalna
Oś Priorytetowa	III	Edukacja transgraniczna
Oś Priorytetowa	IV	Współpraca partnerska i potencjał instytucjonalny

2.A.2. Uzasadnienie utworzenia osi priorytetowej obejmującej więcej niż jeden cel tematyczny

Nie dotyczy

2.A.3. Fundusz i podstawa dla kalkulacji wsparcia Unii

Fundusz	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
Podstawa kalkulacji	Ogółem (zgodnie z art. 120 ust. 2 lit. A Rozporządzenia Nr 1303/2013)

2.A.4. Priorytet inwestycyjny

Oś Priorytetowa I	Wspólne dziedzictwo naturalne i kulturowe
Priorytet Inwestycyjny 6.(C).	Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego
Oś Priorytetowa II	Mobilność regionalna
Priorytet Inwestycyjny 7.(B).	Zwiększenie mobilności regionalnej poprzez łączenie węzłów drugorzędnych i trzeciorzędnych z infrastrukturą TEN-T, w tym węzłami multimodalnymi
Oś Priorytetowa III	Edukacja transgraniczna
Priorytet Inwestycyjny 10.(EWT).	Inwestowanie w kształcenie, szkolenia, w tym szkolenie zawodowe, na rzecz zdobywania umiejętności, uczenia się przez całe życie poprzez rozwój i wdrażanie wspólnych systemów kształcenia, szkolenia zawodowego i szkolenia
Oś Priorytetowa IV	Współpraca partnerska i potencjał instytucjonalny
Priorytet Inwestycyjny 11.(EWT).	Wzmacnianie zdolności instytucjonalnych instytucji publicznych i zainteresowanych stron oraz sprawności administracji publicznej poprzez wspieranie współpracy prawnej i administracyjnej i współpracy między obywatelami i instytucjami

2.A.5. Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Oś Priorytetowa I	Wspólne dziedzictwo naturalne i kulturowe
Priorytet Inwestycyjny 6.(C).	Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego
Cel szczegółowy I	Zwiększenie atrakcyjności obszaru wsparcia poprzez utrzymanie i świadome wykorzystanie potencjału wspólnego dziedzictwa kulturowego i naturalnego

Rezultaty, które państwo członkowskie zamierza osiągnąć przy wsparciu Unii

Mocnymi stronami obszaru wsparcia są: duże zróżnicowanie ukształtowania powierzchni (od terenów nizin po tereny górskie), formy użytkowania ziemi (tereny pojezierzy, zwartych kompleksów leśnych, rzeźby polodowcowej), a także szerokie spektrum miejsc cennych przyrodniczo i kulturowo. Atrakcyjność tego regionu jest potęgowana przez obecność zasobów kulturowych o znaczeniu międzynarodowym. Niestety peryferyjne położenie regionu utrudnia wykorzystanie potencjału turystycznego. Dlatego też istnieje potrzeba rozwoju i połączenia trwałych form turystyki, przyjaznych środowisku oraz tworzenie i wspieranie systemów informacyjnych i ich cyfryzacja. Konieczne jest przy tym zapewnienie wielojęzyczności i intensywniejszej komunikacji podmiotów zajmujących się tą gałęzią, co umożliwi łączenie ofert oraz bardziej efektywne informowanie o nich turystów. Planowane działania w tym zakresie koncentrować się będą na ochronie, rewitalizacji, dostępności zabytków kultury, przemysłu i rzemiosła wraz z ich otoczeniem oraz na polepszeniu infrastruktury kulturalnej. Wspierane również będą przedsięwzięcia skierowane na ochronę i zachowanie dziedzictwa naturalnego. Rezultatem będzie wzmocnienie spójności społecznej, zmiana postrzegania regionu i jego transgranicznego dziedzictwa naturalnego i kulturowego przez mieszkańców, wzrośnie atrakcyjność regionu. Zwiększy się przez to liczba odwiedzających obiekty turystyczne i wykorzystanie turystycznych obiektów noclegowych.

Rezultaty powyższych działań będą wzmocniane przez dodatkowe aktywności w celu zwiększenia dostępności do miejsc o cennych walorach przyrodniczych i kulturowych. Nastąpi to poprzez wsparcie w zakresie tworzenia nowych połączeń transgranicznych (w szczególności autobusowych), jak również integrację taryfowo-przestrzenną transportu zbiorowego w ramach jednolitego systemu, który obejmowałby swoim zasięgiem cały obszar wsparcia. Celowym jest również tworzenie nowych form integracji transportu zbiorowego przez łączenie systemu taryfowego z biletami wstępu do obiektów turystycznych i na wydarzenia kulturalne.

Istotne jest także promowanie dostępności miejsc stanowiących atrakcje turystyczne przez łączenie np. transportu samochodowego z kolejowym, autobusowym i rowerowym czy typowo turystycznym (miejsca połączeń szlaków kajakowych, konnych, pieszych itp.). Wpłynie to na atrakcyjność turystyczną regionu. Takimi formami integracji będą np. węzły przesiadkowe. W rezultacie zwiększy się liczba osób podróżujących pociągami lub przesiadających się na rower .

Oś Priorytetowa II	Mobilność regionalna
Priorytet Inwestycyjny 7.(B).	Zwiększenie mobilności regionalnej poprzez łączenie węzłów drugorzędnych i trzeciorzędnych z infrastrukturą TEN-T, w tym węzłami multimodalnymi
Cel szczegółowy II	Poprawa jakości połączeń drogowych do przejść granicznych

Rezultaty, które państwo członkowskie zamierza osiągnąć przy wsparciu Unii

W obszarze wsparcia występuje stosunkowo gęsta sieć drogowa, w tym korzystne połączenie między województwem dolnośląskim i Saksonią w ciągu autostrady A4. Sieć uzupełnia droga krajowa (w przyszłości autostrada) A18 w województwie dolnośląskim i lubuskim, jak również droga krajowa DK 12 (alternatywna droga do autostrad A4 i przyszłej A18) oraz droga federalna B115 oraz B156 do granicy w Łęknicy i poprzez drogę krajową DK 27 do granicy w Przewozie. W okresie programowania 2007-2013 zwiększyła się przepustowość transgraniczna, głównie przez poprawę jakości dróg wyższego rzędu łączących wiele obszarów ze wspomnianymi autostradami. Jednakże obecnie obserwowane jest obciążenie z tytułu wzrostu wykorzystania transportu samochodowego. Zjawisko to występuje zarówno w transporcie towarowym jak i osobowym, czego efektem jest wzrost ruchu i zatłoczenia ulic.

Mimo poprawy stanu wielu dróg, w dalszym ciągu widoczne są potrzeby inwestycyjne w zakresie istniejącej sieci w celu poprawy spójności transportowej obszarów położonych po obu stronach granicy. Potrzeby te dotyczą zwłaszcza infrastruktury łączącej się z mniejszymi przejściami granicznymi. Ograniczony budżet Programu pozwala jedynie na nieliczne działania w tym zakresie, dlatego wymagana będzie koncentracja na likwidacji wąskich gardeł i deficytów w ścisłym obszarze przygranicznym dla polepszenia transgranicznej mobilności i usprawnienia przepustowości przejść granicznych obszaru wsparcia. Stąd za priorytet należy uznać poprawę stanu i przepustowości dróg granicznych, co przyczyni się do wzrostu liczby alternatywnych połączeń między polską i niemiecką częścią obszaru wsparcia.

Docelowym rezultatem tej osi jest usprawnienie przejazdów przez granicę i skrócenie czasu podróży pomiędzy miejscowościami w pasie przygranicznym poprzez przyłączenie tego obszaru do ważnych osi komunikacyjnych. Interwencja w ramach Programu przyczyni się do wzrostu mobilności ludności, przez co do większego ich udziału w życiu społeczno-gospodarczym obszaru wsparcia.

Oś Priorytetowa III	Edukacja transgraniczna
Priorytet Inwestycyjny 10.(EWT).	Inwestowanie w kształcenie, szkolenia, w tym szkolenie zawodowe, na rzecz zdobywania umiejętności, uczenia się przez całe życie poprzez rozwój i wdrażanie wspólnych systemów kształcenia, szkolenia zawodowego i szkolenia
Cel szczegółowy III	Wzmocnienie powiązania i rozszerzenie wspólnej polsko-niemieckiej oferty edukacyjnej

Rezultaty, które państwo członkowskie zamierza osiągnąć przy wsparciu Unii

Do najważniejszych rezultatów działań prowadzonych w ramach tego priorytetu należy rozbudowa transgranicznej oferty edukacyjnej, dopasowanej do potrzeb wspólnego rynku pracy i uwzględniającej konieczne wzmocnienie potencjałów innowacyjnych. Założeniem jest tworzenie zarówno potrzebnych programów kształcenia dla szkół wyższych, jak również kształcenie zawodowe i ustawiczne kadry pracowniczej w zakresie kwalifikacji dostosowanych do wymagań polskich i niemieckich przedsiębiorstw funkcjonujących w obszarze wsparcia. Wraz z nowymi programami nauczania wzrośnie także jakość kształcenia i szkoleń na wszystkich poziomach systemu edukacji. Na każdym etapie kształcenia zwiększy się ilość czasu poświęconego na naukę języka niemieckiego/polskiego w celu pokonania bariery językowej. Do najważniejszych efektów tego priorytetu należeć będzie wzrost kompetencji i mobilności uczniów, studentów i absolwentów.

Program wspierać będzie wszelkie inicjatywy transgranicznej współpracy między szkołami, szkołami wyższymi i innymi instytucjami związanymi z edukacją (domy kultury, centra młodzieży, fundacje i stowarzyszenia, klastry edukacyjne) i przygranicznym rynkiem pracy. Środki przeznaczone zostaną np. na organizację wizyt studyjnych, staży, praktyk i innych programów wymiany. W efekcie tej wymiany wiedzy i doświadczenia uczniowie, studenci i poszukujący zatrudnienia absolwenci będą mieli większe szanse na znalezienie pracy na miejscu. W tym celu istotne jest zachęcenie do udziału w tworzeniu takich koncepcji pracodawców, przez co zyskają oni realny wpływ na to, jak pozyskiwać i zmotywować wykwalifikowanych pracowników dla regionalnego i transgranicznego rynku pracy. W efekcie przyszli pracownicy obszaru wsparcia będą w większym stopniu spełniać oczekiwania pracodawców, co dla firm oznaczać będzie większą specjalizację i innowacyjność. Poza tym poprzez działania z zakresu edukacji ekologicznej podniesione zostaną zaangażowanie, wrażliwość oraz świadomość ekologiczna wszystkich grup społecznych, aby zapewnić wzajemne oddziaływanie z planowanym wykorzystaniem potencjału dziedzictwa naturalnego i kulturowego w ramach pierwszej osi Programu. Ważne w ramach działań tej osi będą inicjatywy dotyczące budowania potencjału dla edukacji w zakresie przejścia na gospodarkę zrównoważoną, niskoemisyjną i odporną na zmiany klimatu. Ponadto wspierane będą działania szkoleniowe z zakresu efektywności energetycznej i wykorzystania odnawialnych źródeł energii.

Oś Priorytetowa IV	Współpraca partnerska i potencjał instytucjonalny
Priorytet Inwestycyjny 11.(EWT).	Wzmacnianie zdolności instytucjonalnych instytucji publicznych i zainteresowanych stron oraz sprawności administracji publicznej poprzez wspieranie współpracy prawnej i administracyjnej i współpracy między obywatelami i instytucjami
Cel szczegółowy IV	Intensyfikacja instytucjonalnej i partnerskiej współpracy pomiędzy obywatelami i instytucjami we wszystkich obszarach życia społecznego na rzecz rozwoju obszaru pogranicza

Rezultaty, które państwo członkowskie zamierza osiągnąć przy wsparciu Unii

Wiele wyzwań stojących przed obszarem programowania można w sposób najbardziej efektywny rozwiązać w ramach współpracy transgranicznej. Kluczowa jest w tym rola administracji publicznej i instytucji, które

posiadają doświadczenie w tego typu działalności. Ich zadaniem jest tworzenie trwałych platform współpracy na obszarze wsparcia. Istotną jest intensyfikacja współpracy jednostek odpowiedzialnych za planowanie przestrzenne. Stąd efektem realizacji Programu powinno być lepsze zrozumienie funkcjonowania systemu prawno-administracyjnego sąsiada, a także inicjowanie działań mających na celu uproszczenie i ujednoczenie procedur.

Ważny dla tej osi priorytetowej jest aspekt związany z przezwyciężaniem barier socjokulturowych i językowych, które stanowią istotną przeszkodę dla współpracy. Rezultatem osi priorytetowej powinno być minimalizowanie tych barier. Wsparcie powinno być udzielane inicjatywom w zakresie kształcenia interkulturowego oraz podnoszenia kompetencji językowych.

Ze względu na duże i stale rosnące zagrożenie powodowane przez ekstremalne warunki pogodowe (których skutkiem są powodzie i pożary lasów), jak również szczególne wymogi w zakresie efektywnego zwalczania przestępczości transgranicznej, bardzo ważnym elementem współpracy instytucji będą wspólne działania w zakresie prewencyjnej ochrony przeciwpowodziowej i ochrony lasów, a także służb ratunkowych (policji, straży pożarnej, służb ratowniczych i zwalczających katastrofy). Efektem Programu powinna być intensyfikacja współpracy w zakresie bezpieczeństwa wewnętrznego oraz przeciwdziałania zagrożeniom i katastrofom, w tym naturalnym. Priorytetem będzie lepsza koordynacja polskich i niemieckich jednostek straży pożarnej, służb ratownictwa czy policji w czasie zagrożenia. Taka współpraca przyczyni się do ograniczenia katastrofalnych skutków tych zagrożeń i szybszego reagowania organów odpowiedzialnych za prewencję i eliminację negatywnych skutków klęsk żywiołowych lub innych podobnych zdarzeń. Dzięki dalszemu wzmocnieniu i rozbudowie współpracy policji w zakresie prewencji i Karania zmniejszą się deficyty i luki bezpieczeństwa, które są związane z granicznym położeniem obszaru wsparcia. Rezultaty planowanych działań będą widoczne w postaci zwiększenia współpracy nawiązanej pomiędzy partnerami dwóch regionów. Dodatkowo wiele osób w ramach Programu zdobędzie nowe kwalifikacje.

Niezbędna jest transgraniczna koordynacja w ramach współpracy w zakresie środowiska. Wspierane powinny być działania mające na celu budowanie współpracy instytucjonalnej i pomiędzy obywatelami w zakresie podnoszenia świadomości ekologicznej oraz uwrażliwiania opinii publicznej na zrównoważone gospodarowanie zasobami naturalnymi, które stanowią wspólne dobro całego obszaru wsparcia. Rezultatem tych działań będzie ukształtowanie odpowiednich postaw oraz upowszechnianie zachowań zgodnych z zasadami zrównoważonego gospodarowania i korzystania z zasobów środowiska przyrodniczego wśród mieszkańców regionu i turystów.

Tabela 3. Specyficzne dla Programu wskaźniki rezultatu

Cel szczegółowy 1: Zwiększenie atrakcyjności obszaru wsparcia poprzez utrzymanie i świadome wykorzystanie potencjału wspólnego dziedzictwa kulturowego i naturalnego

Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość składania sprawozdań
1	<i>Poziom atrakcyjności kulturowej i przyrodniczej obszaru wsparcia</i>	%	61,7%	2014	76,7%	Pomiar atrakcyjności przyrodniczej i kulturowej obszaru wsparcia przez osoby odwiedzające obszar wsparcia przeprowadzony zostanie w oparciu o badanie ankietowe. [szczegóły znajdują się w załączniku <i>Informacja na temat ustanowienia wartości i pomiaru wskaźników rezultatu w Programie Współpracy INTERREG Polska-Saksonia 2014-2020</i>]	2014, 2016, 2018, 2020, 2023

Cel szczegółowy 2: Poprawa jakości połączeń drogowych do przejść granicznych

Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość składania sprawozdań
1	<i>Czas przejazdu między miastami w obszarze przygranicznym</i>	(min)	35,5 min	2014	30,2 min	Pomiar zostanie dokonany na odcinkach pomiędzy ośrodkami miejskimi w obszarze przygranicznym przy pomocy ogólnodostępnych narzędzi GIS (Geographic Information System). [szczegóły znajdują się w załączniku <i>Informacja na temat ustanowienia wartości i pomiaru wskaźników rezultatu w Programie Współpracy INTERREG Polska-Saksonia 2014-2020</i>]	2014, 2018, 2023

Cel szczegółowy 3: Wzmocnienie powiązania i rozszerzenie wspólnej polsko-niemieckiej oferty edukacyjnej

Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość składania sprawozdań
1	<i>Stopień powiązania i zróżnicowanie oferty edukacyjnej</i>	%	57,1%	2014	74,7%	Badanie ankietowe wśród instytucji branżowych edukacyjnych i pracodawców [szczegóły znajdują się w załączniku <i>Informacja na temat ustanowienia wartości i pomiaru wskaźników rezultatu w Programie Współpracy INTERREG Polska-Saksonia 2014-2020</i>].	2014, 2018, 2023

Cel szczegółowy 4: Intensyfikacja instytucjonalnej i partnerskiej współpracy pomiędzy obywatelami i instytucjami we wszystkich obszarach życia publicznego na rzecz rozwoju pogranicza

Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość składania sprawozdań
1	Indeks nastrojów instytucji zaangażowanych w polsko-niemiecką współpracę transgraniczną	%	75%	2014	90,2%	Badanie ankietowe oceny nastrojów instytucji i społeczeństwa przez przedstawicieli instytucji oraz organizacji pozarządowych zaangażowanych w polsko-niemiecką współpracę transgraniczną [szczegóły znajdują się w załączniku <i>Informacja na temat ustanowienia wartości i pomiaru wskaźników rezultatu w Programie Współpracy INTERREG Polska-Saksonia 2014-2020</i>].	2014, 2016, 2018, 2020, 2023

2.A.6. Przedsięwzięcia, które mają zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.1. Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych, oraz, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

Podmioty uprawnione do ubiegania się o wsparcie w ramach wszystkich osi priorytetowych

Beneficjent wiodący lub partner projektu muszą należeć do jednej z niżej wymienionych kategorii instytucji, tj.:

1. Jednostki administracji państwowej, regionalnej i lokalnej, stowarzyszenia tych jednostek i instytucje im podległe:
 - a) posiadające osobowość prawną, zgodnie z obowiązującym prawem krajowym;
 - b) nieposiadające osobowości prawnej na podstawie mającego zastosowanie prawa krajowego, pod warunkiem, że ich przedstawiciele są uprawnieni do podejmowania w imieniu danego podmiotu zobowiązań prawnych oraz finansowych¹⁷. W tym przypadku wymagane będą stosowne dokumenty potwierdzające posiadane uprawnienia.
2. Podmiot ustanowiony zgodnie z prawem publicznym lub prywatnym dla konkretnego celu zaspokajania potrzeb w interesie ogólnym, nieposiadający charakteru przemysłowego lub handlowego oraz posiadający osobowość prawną oraz finansowany w głównej części przez państwo, władze regionalne lub lokalne lub inne organy zarządzane prawem publicznym lub których zarząd podlega nadzorowi przez te organy lub posiadające radę administracyjną, zarządzającą lub nadzorczą, z której więcej niż połowa członków jest wyznaczana przez państwo, władze regionalne lub lokalne lub inne organy zarządzane prawem publicznym.
3. Organizacje pozarządowe non-profit, stowarzyszenia oraz organizacje partnerstwa społecznego i gospodarczego zgodnie z obowiązującym prawem krajowym:
 - a) posiadające osobowość prawną, zgodnie z obowiązującym prawem krajowym;
 - b) nieposiadające osobowości prawnej na podstawie mającego zastosowanie prawa krajowego, pod warunkiem, że ich przedstawiciele są uprawnieni do podejmowania w imieniu danego podmiotu zobowiązań prawnych oraz finansowych¹⁸. W tym przypadku wymagane będą stosowne dokumenty potwierdzające posiadane uprawnienia.
4. Małe i średnie przedsiębiorstwa w osiach priorytetowych I, III oraz IV, o ile działania w projekcie są realizowane w zakresie pożytku publicznego¹⁹. Podmioty te nie mogą pełnić roli beneficjenta wiodącego.

Priorytet
inwestycyjny

6.(C). Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego

Rodzaje przykładowych działań:

Działania na rzecz ochrony przyrody:

1. Budowa lub modernizacja małej infrastruktury turystycznej służącej ograniczeniu antropopresji na obszarach cennych przyrodniczo
2. Wspólna ochrona transgranicznych siedlisk przyrodniczych i gatunków
3. Rozwój i intensyfikacja współpracy parków, ogrodów botanicznych oraz zoologicznych na rzecz ochrony przyrody
4. Realizacja działań wspierających ochronę i rozwój dziedzictwa naturalnego oraz krajobrazu w obszarze wsparcia

¹⁷ Zgodnie z art. 131 ust. 2 lit. a oraz ust. 3 Rozporządzenia 966/2012 UE ws. zasad finansowych mających zastosowanie do budżetu ogólnego Unii oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE, Euratom) nr 1605/2002.

¹⁸ Zgodnie z art. 131 ust. 2 lit. a oraz ust. 3 Rozporządzenia 966/2012 UE ws. zasad finansowych mających zastosowanie do budżetu ogólnego Unii oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE, Euratom) nr 1605/2002.

¹⁹ Zgodnie z zasadami przyznawania pomocy publicznej.

Działania na rzecz zachowania i ochrony dziedzictwa kulturowego:

5. Opracowanie wspólnych standardów i strategii w zakresie ochrony i konserwacji zabytków kultury, w tym standardy poprawiające ich efektywność energetyczną
6. Rewitalizacja i promocja zabytków przyrody i kultury, m.in. rewitalizacja mająca na celu poprawę efektywności energetycznej oraz wykorzystanie zrównoważonych źródeł energii
 7. Poprawa infrastruktury kultury poprzez rozwój projektów kulturalnych i utrzymanie obiektów sztuki
8. Opieka nad wspólnym historycznym krajobrazem kulturowym (np. kraina domów przystupowych)
9. Programy wymiany zabytków ruchomych i muzealiów (np. wystawy czasowe, objazdowe itp.)
10. Digitalizacja zabytków ruchomych i nieruchomości związanych z obszarem transgranicznym

Działania na rzecz rozwoju dziedzictwa kulturalnego i naturalnego:

11. Tworzenie, rozbudowa sieci ścieżek rowerowych wraz z małą infrastrukturą
12. Tworzenie i promocja wspólnych produktów, sieci informacyjnych i dydaktycznych w zakresie dziedzictwa naturalnego i kulturowego
13. Sieciowanie (szlaki m. in. tematyczne, dydaktyczne, strategie marketingowe), w tym rozbudowa istniejącego systemu ścieżek krajobrazowych, kulturowych, rowerowych, – jako elementu wykorzystania szczególnego potencjału do rozwoju turystyki
14. Koordynacja transgraniczna systemów informacji turystycznej, stworzenie spójnego systemu oznakowania i informacji o zabytkach kulturowych i naturalnych
15. Utworzenie i wspieranie wspólnej marki regionu
16. Tworzenie i rozbudowa wielojęzycznych systemów informacyjnych i sprzedażowych związanych z promocją obiektów turystycznych i kulturalnych
17. Koordynacja systemu integracji biletowej na obszarze wsparcia w celu promocji i poprawy dostępności obiektów dziedzictwa naturalnego i kulturowego

Elementami projektów w ramach priorytetu inwestycyjnego 6c mogą być działania uzupełniające, w tym infrastrukturalne, np. w zakresie promocji i poprawy dostępności obiektów dziedzictwa naturalnego i kulturowego.

Grupy docelowe:

1. mieszkańcy obszaru wsparcia
2. osoby wizytujące obszar wsparcia (turyści),

Szczególne terytoria docelowe:

cały obszar wsparcia.

Wkład w realizację celu szczegółowego „Zwiększenie atrakcyjności obszaru wsparcia poprzez utrzymanie i świadome wykorzystanie potencjału wspólnego dziedzictwa kulturowego i naturalnego”

Wzrost atrakcyjności przyrodniczej i kulturowej obszaru wymaga spełnienia trzech kluczowych zasad. Po pierwsze należy przeciwdziałać degradacji miejsc, obiektów i rzeczy uznanych za cenne przyrodniczo i kulturowo stanowiących o zainteresowaniu nimi szerokiego grona odbiorców. Degradacja ta w oczywisty sposób powoduje spadek atrakcyjności, a w konsekwencji spadek zainteresowania dziedzictwem przyrodniczym i kulturowym. W obszarze wsparcia tego typu zabezpieczenie przed degradacją powodowaną przede wszystkim czynnikami antropogenicznymi zapewnione zostanie przez działania związane z ochroną przyrody, a także „kanalizowaniem” ruchu turystycznego oraz współpracą w zakresie ochrony krajobrazu. W przypadku dziedzictwa kulturowego działania programowe skoncentrują się na zachowaniu obiektów ważnych z punktu widzenia kulturowego, a jednocześnie nawiązujących do wspólnej historii obszaru. Chociaż tego typu działania nie zawsze bezpośrednio powodują zwiększenie atrakcyjności obszaru, zawsze przyczyniają się do powstrzymania jej spadku.

Drugą zasadą warunkującą wzrost atrakcyjności jest odpowiednie wyposażenie obszaru w infrastrukturę, obiekty i urządzenia umożliwiające i w maksymalny sposób ułatwiające korzystanie odwiedzającym z dziedzictwa przyrodniczego i naturalnego. Do nich w ramach Programu należy poprawa infrastruktury dla turystów (oznakowanie i informacja o obiektach, tworzenie wspólnych produktów turystycznych), w tym rozwiązań umożliwiających przemieszczenie się do miejsc docelowych (zintegrowany transport zbiorowy, wspólny bilet), jak i w ich obrębie (systemy ścieżek rowerowych, dydaktycznych, szlaki turystyczne). Ostatnim elementem wpływającym na wzrost atrakcyjności jest odpowiednia promocja regionu umożliwiająca dotarcie do szerokiej liczby odbiorców zamieszkałych nawet poza obszarem wsparcia. Najważniejszym celem działań promocyjnych jest zwiększenie rozpoznawalności i skojarzeń z regionem, co w ramach Programu osiągnięte zostanie przez utworzenie wspólnej marki. Ponadto, Program szeroko traktuje działania promocyjne, które towarzyszyć będą większości działań dotyczących rozwoju dziedzictwa naturalnego i kulturowego.

Kierunkowe zasady wyboru operacji

Cel projektu powinien ściśle nawiązywać do celu szczegółowego tego priorytetu inwestycyjnego.

W ramach PI 6.(C). możliwe są projekty (w tym inwestycyjne i infrastrukturalne) ukierunkowane na wspieranie i zachowanie dziedzictwa kulturowego i naturalnego. W przypadku inwestycji istotne jest, aby wpisywały się one/wynikały z istniejących zintegrowanych strategii ukierunkowanych terytorialnie. Cel projektu powinien ściśle nawiązywać do celu szczegółowego tego priorytetu inwestycyjnego.

Wszystkie projekty oceniane będą zgodnie z systemem opisanym w rozdziale 2.A.6.2.
Program nie przewiduje udzielania wsparcia dużym przedsiębiorstwom.

Aby wzmocnić oddziaływanie rezultatów współpracy możliwe są działania inwestycyjne w zakresie poprawy dostępności obiektów dziedzictwa kulturowego i naturalnego, o ile nie stanowią głównego celu projektu.

Priorytet inwestycyjny	7.(B). Zwiększenie mobilności regionalnej poprzez łączenie węzłów drugorzędnych i trzeciorzędnych z infrastrukturą TEN-T, w tym węzłami multimodalnymi
-------------------------------	---

Rodzaje przykładowych działań:

1. planowanie i roboty budowlane na drogach poprawiające dostępność przejść granicznych

Grupy docelowe:

1. mieszkańcy obszaru wsparcia
2. osoby spoza obszaru wsparcia, np. turyści, osoby czasowo przebywające na obszarze wsparcia ze względów zawodowych (osoby okazjonalnie korzystające z połączeń drogowych obszaru wsparcia).

Szczególne terytoria docelowe:

obszary gmin/powiatów w pasie przygranicznym, tj. bezpośrednio przylegające do granicy polsko-saksońskiej.

Wkład w realizację celu szczegółowego „Poprawa jakości połączeń drogowych do przejść granicznych”

Na jakość połączenia drogowego z perspektywy użytkowników składają się: parametry techniczne (szerokość jezdni, pobocza, oznakowanie, skrzyżowania), stan techniczny (obecność lub brak spękań, nierówności, kolein), czas przejazdu oraz bezpieczeństwo podróżowania. W bezpośredni sposób działania programowe wpływają tylko na pierwsze dwa czynniki. W przypadku rozbudowy dróg prowadzących do przejść granicznych poprawie ulegają parametry techniczne, natomiast w przypadku ich remontu poprawie ulega stan techniczny. W projektach drogowych związanych z przebudową poprawie parametrów technicznych towarzyszy poprawa stanu nawierzchni. W następstwie tych działań na drodze zwiększa się maksymalna dopuszczalna prędkość jazdy (przez podniesienie parametrów technicznych), co wpływa na skrócenie czasu przejazdu. Natomiast zarówno poprawa parametrów technicznych, jak i modernizacja nawierzchni przyczyniają się do zwiększenia bezpieczeństwa i komfortu jazdy. Działania w ramach Programu wpływają więc na wszystkie niezbędne elementy gwarantujące poprawę jakości połączeń drogowych do przejść granicznych. Współpraca transgraniczna na tym polu zapewnia ciągłość usprawnionych połączeń do przejść granicznych po obu stronach granicy.

Kierunkowe zasady wyboru operacji

Cel projektu powinien ściśle nawiązywać do celu szczegółowego tego priorytetu inwestycyjnego.

W ramach PI 7.(B). możliwe są projekty infrastruktury drogowej polegające na planowaniu i robotach budowlanych, które spełniają łącznie poniższe warunki:

- a) łączą węzły drugo- i trzeciorzędne z infrastrukturą TEN-T,
- b) prowadzą do przejść granicznych.

Na obszarze wsparcia występują przede wszystkim węzły trzeciorzędne. Są to obszary zurbanizowane i/lub węzły multimodalne, oferujące usługi publiczne i prywatne także poza własnymi granicami administracyjnymi – okolicznym mniejszym miejscowościom.

Wszystkie projekty oceniane będą zgodnie z systemem opisanym z rozdziale 2.A.6.2.

Program nie przewiduje udzielania wsparcia dużym przedsiębiorstwom.

Priorytet
inwestycyjny

10.(EWT). Inwestowanie w kształcenie, szkolenia, w tym szkolenie zawodowe, na rzecz zdobywania umiejętności, uczenia się przez całe życie poprzez rozwój i wdrażanie wspólnych systemów kształcenia, szkolenia zawodowego i szkolenia

Rodzaje przykładowych działań:

1. Wspieranie edukacji językowej na każdym etapie kształcenia
2. Rozbudowa oferty kształcenia na każdym etapie (w tym na rzecz nabywania kompetencji interkulturalnych) ukierunkowanej na wzmocnienie potencjału innowacyjnego oraz potrzeby transgranicznego rynku pracy
3. Inicjowanie i dalsze rozwijanie transgranicznych sieci kooperacji (klastry edukacyjne)
4. Organizacja dwujęzycznych systemów informacyjnych, programów edukacyjnych, targów pracy i innych komplementarnych inicjatyw na przygranicznym rynku pracy w celu wzmocnienia mobilności transgranicznej (przykładowo mobilność studencka, podniesienie kompetencji pracowników na wspólnym rynku pracy)
5. Organizacja wymian, staży, praktyk zawodowych i wizyt studyjnych między instytucjami polskimi i niemieckimi
6. Tworzenie wspólnych programów nauczania zawodowego (w tym kształcenie ustawiczne) we współpracy z pracodawcami z Polski i Niemiec
7. Realizacja projektów edukacyjnych i wychowawczych dla dzieci i młodzieży – rozwój i nawiązywanie współpracy międzyszkolnej (w tym na etapie wczesnoszkolnym), na przykład nabywanie kompetencji językowych, wraz z wynikającymi z celu projektu, koniecznymi działaniami infrastrukturalnymi
8. Utworzenie kompleksowej i szerokiej oferty kształcenia z zakresu edukacji ekologicznej i szkoleń w ramach obszarów środowisko i trwałość (np. ochrona środowiska, ochrona lasów, ochrona klimatu, kontrola zanieczyszczeń, efektywność energetyczna)
9. Rozwój sieci innowacyjnych w zakresie badawczo-rozwojowym w ramach programów kształcenia ustawicznego przy udziale szkół wyższych i przedsiębiorców.

Grupy docelowe:

1. mieszkańcy obszaru wsparcia,
2. szkoły i jednostki edukacyjne oraz uczniowie/studenci/słuchacze tych placówek.

Szczególne terytoria docelowe:

cały obszar wsparcia.

Wkład w realizację celu szczegółowego „Wzmocnienie powiązania i rozszerzenie wspólnej polsko-niemieckiej oferty edukacyjnej”

Kluczowym elementem wzmocnienia powiązań między polską i niemiecką częścią obszaru wsparcia jest upowszechnianie i rozszerzanie edukacji językowej w społecznościach pogranicza. Wzrost kompetencji językowych będzie miał zasadniczy wpływ na efekty wszelkich form mobilności zarówno młodzieży, jak i osób dorosłych między instytucjami polskimi i niemieckimi. Stąd Program priorytetowo traktuje edukację językową na każdym etapie kształcenia. W sposób bezpośredni wzmocnienie powiązań między polską i niemiecką częścią obszaru wsparcia w zakresie edukacji będzie odbywać się za pomocą dofinansowanych w ramach Programu wymian, staży, praktyk i innych bardziej rozbudowanych form kooperacji między placówkami. Stworzy to podstawę do dalszej integracji zarówno systemów kształcenia, jak i innych działalności niekoniecznie związanych z edukacją. Tworzenie rozbudowanych i dopasowanych do lokalnych potrzeb programów mobilności uczniów, studentów i pracowników będzie częściowo wymuszało ujednoczenie systemu kształcenia, na co Program będzie odpowiadał działaniami związanymi z utworzeniem kompleksowej oferty kształcenia, tworzeniem wspólnych programów nauczania zawodowego oraz zwiększoną promocją. Dzięki temu wspólna polsko-niemiecka oferta będzie w lepszy sposób odpowiadała na potrzeby mieszkańców i przedsiębiorców obszaru wsparcia. Ze względu na znacząco powiększoną powierzchnię obszarów chronionych i cennych przyrodniczo szczególnie miejsce wśród działań edukacyjnych zajmie kształcenie ekologiczne.

Kierunkowe zasady wyboru operacji

Cel projektu powinien ściśle nawiązywać do celu szczegółowego tego priorytetu inwestycyjnego.

Projekty powinny wspierać przede wszystkim współpracę beneficjentów w zakresie edukacji. Aby wzmocnić oddziaływanie tej współpracy w ramach projektów możliwe są działania inwestycyjne i drobne infrastrukturalne o ile nie stanowią przeważającej części projektu i nie stanowią głównego celu projektu.

Wszystkie projekty oceniane będą zgodnie z systemem opisanym w rozdziale 2.A.6.2.

Program nie przewiduje udzielania wsparcia dużym przedsiębiorstwom.

Priorytet inwestycyjny	11.(EWT). Wzmacnianie zdolności instytucjonalnych instytucji publicznych i zainteresowanych stron oraz sprawności administracji publicznej poprzez wspieranie współpracy prawnej i administracyjnej i współpracy między obywatelami i instytucjami
-------------------------------	---

Rodzaje przykładowych działań:

Współpraca w zakresie przeciwdziałania zagrożeniom i bezpieczeństwa wewnętrznego

1. Współpraca w dziedzinie przeciwdziałania zagrożeniom i innych dziedzinach życia publicznego, jak również współpraca w zakresie wymiaru sprawiedliwości
2. Wspólne ćwiczenia, szkolenia, plany w zakresie ochrony przeciwpożarowej, ratownictwa oraz ochrony przed katastrofami
3. Współpraca w zakresie zarządzania ryzykiem powodziowym, monitoring i tworzenie baz danych na temat stanu wód na rzekach
4. Współdziałanie właściwych służb w ochronie przed katastrofami, w tym w szczególności przed klęskami żywiołowymi oraz z zakresu ochrony przeciwpożarowej poprzez tworzenie sieci współpracy w tym tworzenie i rozbudowa wspólnych systemów komunikacji i informacji oraz techniki specjalistycznej
5. Transgraniczna współpraca policji w zakresie zwalczania transgranicznej przestępczości, w szczególności poprzez działania takie jak edukacja społeczeństwa, wzajemne hospitacje i zakup sprzętu
6. Współpraca w zakresie zarządzania ryzykiem klimatycznym (przeciwdziałanie katastrofom związanym ze zmianami klimatu)

Współpraca w dziedzinie administracji oraz współpraca obywateli

7. Fundusz Małych Projektów, realizowany przez Euroregion Nysa²⁰
8. Uproszczenie procedur administracyjnych, w tym tworzenie wspólnych systemów informacji prawno-administracyjnej
9. Polepszenie współpracy instytucjonalnej w zakresie doskonalenia zawodowego pracowników pionu administracji w zakresie zadań mających charakter transgraniczny
10. Organizacja wspólnych szkoleń, planów, wizyt studyjnych, kursów językowych dotyczących współpracy w obszarze administracji i systemu sądownictwa w tym planowania przestrzennego i rozwoju regionalnego
11. Finansowanie działań mających na celu nawiązanie i ułatwienie współpracy między instytucjami i obywatelami
12. Realizacja projektów współpracy instytucjonalnej (gmin, związków zawodowych, partnerów społeczno-gospodarczych, organizacji pozarządowych) mających na celu rozwój kompetencji międzykulturowych
13. Współpraca sprzyjająca poprawie skuteczności polityki rozwoju lokalnego i regionalnego, planowania przestrzennego
14. Działania na rzecz wspierania współpracy pomiędzy instytucjami i lokalną przedsiębiorczością

Współpraca w dziedzinie ekologii

15. Współpraca w zakresie prowadzenia zrównoważonej gospodarki leśnej i ochrony lasów
16. Współpraca na rzecz ochrony środowiska, w szczególności w zakresie ochrony przyrody, ochrona lasów, ochrona klimatu, kontrola zanieczyszczeń, działania na rzecz realizacji europejskiej dyrektywy wodnej
17. Kreowanie świadomości ekologicznej przez upowszechnianie zachowań zgodnych z zasadami zrównoważonego gospodarowania i korzystania z zasobów środowiska przyrodniczego wśród mieszkańców i turystów
18. Działania w zakresie rewaloryzacji i utrzymania ekosystemów, w tym opracowywanie wspólnych planów ochrony
19. Projekty wspierające rozwój kompetencji instytucji w zakresie ochrony klimatu, zarządzania ryzykiem klimatycznym, zielonej gospodarki, efektywności energetycznej
20. Inwentaryzacja wspólnych obszarów wymagających ochrony
21. Tworzenie systemu wymiany informacji, baz danych i transgranicznych strategii ochrony ekosystemów

Grupy docelowe:

1. mieszkańcy obszaru wsparcia
2. instytucje publiczne, które zaangażowane są we współpracę polsko-saksońską

Szczególne terytoria docelowe:

cały obszar wsparcia.

Wkład w realizację celu szczegółowego „Intensyfikacja instytucjonalnej i partnerskiej współpracy pomiędzy obywatelami i instytucjami we wszystkich obszarach życia publicznego na rzecz rozwoju pogranicza”

Ze względu na konieczność zapewnienia skuteczności i efektywności wszystkich działań w Programie w ramach priorytetów inwestycyjnych, ich realizacja musi opierać się o współpracę transgraniczną w tych dziedzinach, na które Program będzie miał bezpośredni wpływ oraz wszelkich innych, które pełnią rolę wspomagającą i przyczyniają się do rozwoju całego pogranicza (administracja, samorządy, służby publiczne). Współpraca

²⁰ Stowarzyszenie Gmin Polskich Euroregionu Nysa oraz Euroregion Neisse e.V.

instytucji z obu krajów nie może być ograniczana przez odmienne i skomplikowane procedury administracyjne i urzędowe, dlatego Program stawia przede wszystkim na usuwanie tego typu barier przez szkolenie pracowników, dostarczanie informacji prawno-administracyjnej oraz pokonywanie trudności w komunikacji wynikających także z różnic kulturowych i językowych. W zakresie wspomaganie współpracy w sferze dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego, działania programowe szeroko odnoszą się do kwestii ochrony przyrody, przy czym chodzi tu przede wszystkim o działania planistyczne, strategiczne i informacyjne. Spójność koncepcji i planów sporządzanych przez powołane do tego celu instytucji w obu krajach stanowią podstawę ustalania zasad wspólnej realizacji projektów. Znaczną część beneficjentów tego typu działań stanowić będą lokalne samorządy, jako podmioty odpowiedzialne za kreowanie polityki rozwoju. Współpraca instytucji w obszarze wsparcia nie będzie się ograniczać jednak wyłącznie do kwestii administracji i polityki rozwoju, lecz także ochrony obszaru przed wspólnymi zagrożeniami, do których należą klęski naturalne wielokrotnie nawiedzające ten obszar w przeszłości. W celu zmniejszenia rozmiarów strat powodowanych przez powodzie i pożary lasów działania programowe stawiają na pogłębienie współpracy służb odpowiedzialnych przeciwdziałanie zagrożeniom, czego efektem będzie zwiększenie prewencji. Wszystkie działania w tym zakresie przyczynią się do pogłębienia współpracy - wspólne ćwiczenia, szkolenia, plany, wspólny monitoring rzek i lasów, tworzenie zintegrowanych baz danych.

Kierunkowe zasady wyboru operacji

Cel projektu powinien ściśle nawiązywać do celu szczegółowego tego priorytetu inwestycyjnego.

Możliwy jest szeroki zakres tematyczny. Projekty powinny być nastawione na rozwój współpracy między instytucjami, instytucjami i obywatelami i między obywatelami. Aby wzmocnić oddziaływanie rezultatów współpracy możliwe są działania inwestycyjne i drobne infrastrukturalne, o ile nie stanowią przeważającej części projektu i nie stanowią głównego celu projektu.

Wszystkie projekty oceniane będą zgodnie z systemem opisanym w rozdziale 2.A.6.2. Program nie przewiduje udzielania wsparcia dużym przedsiębiorstwom.

2.A.6.2. Kierunkowe zasady wyboru operacji

Szczegółowy system oceny i naboru będzie opisany w Podręczniku Programu.

System naboru i oceny powinien zapewnić możliwość dofinansowania projektów z możliwie największym oddziaływaniem transgranicznym i znaczeniem dla obszaru wsparcia, a także dużym stopniem innowacyjności. Jednocześnie projekty powinny być gotowe do realizacji, mieć zapewnione odpowiednie struktury wdrożeniowe oraz płynność finansową. System powinien spełniać kryteria efektywności, przejrzystości i obiektywności.

Ustala się w programie nabory zamknięte. Ich harmonogram będzie odzwierciedlał potrzeby Programu na danym etapie jego wdrażania. Szczegóły dotyczące kolejnych naborów są ujęte w odpowiednich dokumentach programowych.

Przewiduje się możliwość realizacji projektów flagowych. Projekty tego typu powinny obejmować swoim zasięgiem i wywierać wpływ na cały lub większość obszaru wsparcia, w znaczący sposób realizować wskaźniki programowe i mieć znaczenie strategiczne dla współpracy transgranicznej. Projekty flagowe mogą być składane poza standardową procedurą naboru. Ocena i wybór projektów flagowych odbywa się zgodnie z kryteriami obowiązującymi dla projektów regularnych. Ta sama procedura jest wykorzystywana także dla Funduszu Małych Projektów, realizowanego przez Euroregion Nysa.

Ocena odbywa się we Wspólnym Sekretariacie. Projekty są oceniane jako całość na wszystkich etapach procedury. Weryfikacji poszczególnych elementów projektu dokonuje WS (przy możliwym wsparciu ekspertów zewnętrznych z odpowiednich dziedzin). Ocena odbywa się na podstawie kryteriów kwalifikowalności i jakości zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący i opisanych szczegółowo w dokumentach programowych.

W celu uniknięcia ponoszenia zbędnych kosztów przez beneficjentów oraz zapewnienia efektywności procedury, w pierwszej kolejności weryfikacji podlega spełnienie kryteriów współpracy transgranicznej, zgodność z celami Programu, kwalifikowalność wnioskodawców i prawidłowość montażu finansowego. Dokonuje się również sprawdzenia kompletności, ważności, aktualności i zgodności z prawem dokumentacji, a także oceny wpływu projektu na polityki horyzontalne i strategię rozwoju. Najbardziej istotnymi elementami projektu, mającymi wpływ na wynik

jego oceny są: wkład w realizację celów Programu (w tym wkład w realizację zakładanych wskaźników), wartość dodana oraz jakość współpracy transgranicznej i trwałość efektów projektu.

Dla zapewnienia prawidłowej realizacji projektu przeprowadza się ocenę wykonalności. W pierwszej kolejności jest weryfikowana kwalifikowalność wydatków na podstawie obowiązujących przepisów. Następnie sprawdzeniu podlega: efektywność kosztów, harmonogram realizacji, sposób zarządzania - logika przyjętej strategii. Powyższe kwestie sprawdzane są przez WS przy ewentualnym wsparciu ekspertów zewnętrznych. Ocenione zgodnie z powyższymi zasadami projekty przedkładane są pod obrady polsko-niemieckiego Komitetu Monitorującego. Komitet Monitorujący podejmuje decyzję o dofinansowaniu projektu, zgodnie z przyjętymi procedurami, określonymi w Regulaminie Komitetu Monitorującego. W przypadku odrzucenia projektu Komitet Monitorujący w sposób wyczerpujący powinien uzasadnić decyzję.

Partnerzy Wiodący otrzymają informację o decyzji Komitetu Monitorującego. W przypadku przyjęcia projektu do dofinansowania rozpoczyna się proces podpisania umowy o dofinansowanie.

Zgodnie z artykułem 20 ust. 2 Rozporządzenia nr 1299/2013 możliwa jest realizacja projektów z partnerami spoza obszaru wsparcia Programu. W ramach projektu dopuszczalna jest realizacja działań poza obszarem wsparcia, jednak wysokość środków Programu wydatkowanych poza obszarem wsparcia nie może przekroczyć 20% dostępnej alokacji Programu. Ponadto projekt taki musi przynosić korzyść obszarowi wsparcia objętego Programem. W ramach Programu Współpracy INTERREG Polska – Saksonia 2014-2020 przewiduje się, że w szczególności zainteresowani współpracą mogą być partnerzy z Republiki Czeskiej (trójstyk polsko-saksońsko-czeski na południu), Brandenburgii i nieobjętej Programem części województwa lubuskiego. KM przy ewentualnym wyborze projektów z partnerami spoza obszaru wsparcia będzie miał na uwadze warunki określone w ww. Rozporządzeniu.

2.A.6.3. Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

2.A.6.4. Planowane wykorzystanie dużych projektów

2.A.6.5. Wskaźniki produktu

Tabela 4. Wspólne i specyficzne dla Programu wskaźniki produktu

6.(C). Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego

Nr identyfikacyjny	Wskaźnik (nazwa wskaźnika)	Jednostka pomiaru	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość składania sprawozdań
1.1	Liczba przedsięwzięć w projektach dotyczących zachowania, ochrony, promowania dziedzictwa naturalnego i kulturowego	[szt.]	189	Raporty beneficjentów	corocznie
1.2.	Wzrost oczekiwanej liczby odwiedzin w objętych wsparciem miejscach należących do dziedzictwa kulturowego i naturalnego	[odwiedzi ny/rok]	5 145	Ankieta przeprowadzona na m.in. reprezentatywnej próbie objętych wsparciem instytucji zarządzających obiektami dziedzictwa kulturowego i naturalnego stanowiące atrakcje turystyczne	corocznie

	oraz stanowiących atrakcje turystyczne (common indicator)				
--	---	--	--	--	--

7.(B). Zwiększenie mobilności regionalnej poprzez łączenie węzłów drugorzędnych i trzeciorzędnych z infrastrukturą TEN-T, w tym węzłami multimodalnymi

Nr identyfikacyjny	Wskaźnik (nazwa wskaźnika)	Jednostka pomiaru	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość składania sprawozdań
2.1	Całkowita długość przebudowanych lub zmodernizowanych dróg (common indicator)	[km]	25	Raporty beneficjentów	corocznie

10. (EWT). Inwestowanie w kształcenie, szkolenia, w tym szkolenie zawodowe, na rzecz zdobywania umiejętności, uczenia się przez całe życie poprzez rozwój i wdrażanie wspólnych systemów kształcenia, szkolenia zawodowego i szkolenia

Nr identyfikacyjny	Wskaźnik (nazwa wskaźnika)	Jednostka pomiaru	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość składania sprawozdań
3.1.	Liczba uczestników wspólnych systemów kształcenia i szkoleń mających na celu wspieranie zatrudnienia, możliwości edukacyjnych oraz szkolnictwa wyższego i zawodowego ponad granicami (common indicator)	[osoby]	7 300	Raporty beneficjentów	corocznie
3.2.	Liczba przedsięwzięć w projektach dotyczących edukacji	[szt.]	123	Raporty beneficjentów	corocznie

11.(EWT). Wzmacnianie zdolności instytucjonalnych instytucji publicznych I zainteresowanych stron oraz sprawności administracji publicznej poprzez wspieranie współpracy prawnej I administracyjnej i współpracy między obywatelami I instytucjami

Nr identyfikacyjny	Wskaźnik (nazwa wskaźnika)	Jednostka pomiaru	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość składania sprawozdań
4.1	Liczba osób uczestniczących w przedsięwzięciach realizowanych w ramach projektów dotyczących współpracy między obywatelami i instytucjami	[osoby]	21 720	Raporty beneficjentów	corocznie
4.2	Liczba przedsięwzięć w projektach dotyczących współpracy między obywatelami i instytucjami	[szt.]	355	Raporty beneficjentów	corocznie

2.A.7. Ramy wykonania

Tabela 5. Ramy wykonania dla osi priorytetowej

Oś priorytetowa	Rodzaj wskaźnika	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik lub kluczowy etap wdrażania	Jednostka pomiaru	Cel pośredni (2018)	Cel końcowy (2023)	Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika, w stosownych przypadkach
Wspólne dziedzictwo naturalne i kulturowe	produktu	1.1	<i>Liczba przedsięwzięć w projektach dotyczących zachowania, ochrony, promowania dziedzictwa naturalnego i kulturowego</i>	[szt.]	40	189	Raporty beneficjentów	
	finansowy	1.3	<i>Kwota wydatków, poniesionych przez beneficjentów i scertyfikowanych do Komisji Europejskiej</i>	EUR	1 577 653	25 488 312	Dane IZ	
Mobilność regionalna	produktu	2.1	<i>Całkowita długość przebudowanych lub zmodernizowanych dróg (common indicator)</i>	[km]	6	25	Raporty beneficjentów	
	finansowy	2.2	<i>Kwota wydatków, poniesionych przez beneficjentów i scertyfikowanych do Komisji Europejskiej</i>	EUR	901 515	15 276 471	Dane Instytucji Zarządzającej	
Edukacja transgraniczna	produktu	3.2	<i>Liczba przedsięwzięć w projektach dotyczących edukacji</i>	[szt.]	30	123	Raporty beneficjentów	
	finansowy	3.3	<i>Kwota wydatków, poniesionych przez beneficjentów i scertyfikowanych do Komisji Europejskiej</i>	EUR	676 137	11 929 412	Dane IZ	
Współpraca partnerska i potencjał instytucjonalny	produktu	4.2	<i>Liczba przedsięwzięć w projektach dotyczących współpracy między obywatelami i instytucjami</i>	[szt.]	50	355	Raporty beneficjentów	
	finansowy	4.3	<i>Kwota wydatków, poniesionych przez beneficjentów i scertyfikowanych do Komisji Europejskiej</i>	EUR	1 352 273	24 717 648	Dane IZ	

2.A.8. Kategorie interwencji

Tabela 6. Wymiar 1 Zakres interwencji

Oś priorytetowa	Kod	Kwota
Wspólne dziedzictwo naturalne i kulturowe	090 Ścieżki rowerowe i piesze	2 000 000
	091 Rozwój i promowanie potencjału turystycznego obszarów przyrodniczych	4 965 065
	092 Ochrona, rozwój i promowanie publicznych walorów turystycznych	4 500 000
	093 Rozwój i promowanie publicznych usług turystycznych	3 500 000
	094 Ochrona, rozwój i promowanie dóbr publicznych w dziedzinie kultury i dziedzictwa naturalnego	3 200 000
	095 Rozwój i promowanie usług publicznych w dziedzinie kultury i dziedzictwa	1 500 000
	085 Ochrona i zwiększanie różnorodności biologicznej, ochrona przyrody i zielona infrastruktura	1 000 000
	086 Ochrona, regeneracja i zrównoważone wykorzystanie obszarów Natura 2000	1 000 000
Mobilność regionalna	034 Inne drogi przebudowane lub zmodernizowane (autostrady, drogi krajowe, regionalne lub lokalne)	12 985 000
Edukacja transgraniczna	050 Infrastruktura edukacyjna na potrzeby kształcenia i szkolenia zawodowego oraz kształcenia osób dorosłych	1 316 000
	051 Infrastruktura edukacyjna na potrzeby edukacji szkolnej (na poziomie podstawowym i średnim ogólnokształcącym)	1 340 000
	052 Infrastruktura na potrzeby wczesnej edukacji elementarnej i opieki nad dzieckiem	1 400 000
	115 Ograniczanie i zapobieganie przedwczesnemu kończeniu nauki, zapewnianie równego dostępu do dobrej jakości wczesnej edukacji elementarnej oraz kształcenia podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego z uwzględnieniem formalnych, nieformalnych i pozaformalnych ścieżek kształcenia umożliwiających ponowne podjęcie kształcenia i szkolenia	1 584 000
	116 Poprawa jakości, skuteczności i dostępności szkolnictwa wyższego oraz kształcenia na poziomie równoważnym w celu zwiększenia udziału i poziomu osiągnięć, zwłaszcza w przypadku grup w niekorzystnej sytuacji	1 000 000
	117 Wyrównywanie dostępu do uczenia się przez całe życie o charakterze formalnym, nieformalnym i pozaformalnym wszystkich grup wiekowych, poszerzanie wiedzy, podnoszenie	1 000 000

	umiejętności i kompetencji siły roboczej oraz promowanie elastycznych ścieżek kształcenia, w tym poprzez doradztwo zawodowe i potwierdzanie nabytych kompetencji	
	118 Lepsze dopasowywanie systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy, ułatwianie przechodzenia z etapu kształcenia do etapu zatrudnienia oraz wzmacnianie systemów kształcenia i szkolenia zawodowego i ich jakości, w tym poprzez mechanizmy prognozowania umiejętności, dostosowania programów nauczania oraz tworzenia i rozwoju systemów uczenia się poprzez praktyczną naukę zawodu realizowaną w ścisłej współpracy z pracodawcami	2 500 000
Współpraca partnerska i potencjał instytucjonalny	119 Inwestycje w zdolności instytucjonalne i w sprawność administracji publicznej oraz efektywność usług publicznych na szczeblu krajowym, regionalnym i lokalnym w celu przeprowadzenia reform, z uwzględnieniem lepszego stanowienia prawa i dobrego rządzenia	10 300 000
	087 Środki w zakresie dostosowania do zmian klimatu oraz ochrona przed zagrożeniami związanymi z klimatem, np. erozją, pożarami, powodzią, burzami, suszami, oraz zarządzanie ryzykiem w tym zakresie, w tym zwiększanie świadomości, ochrona ludności oraz systemy i infrastruktura do celów zarządzania klęskami i katastrofami	5 650 000
	088 Zapobieganie zagrożeniom naturalnym niezwiązanym z klimatem (np. trzęsieniami ziemi) oraz wywołanym działalnością człowieka, np. awariami przemysłowymi, oraz zarządzanie ryzykiem w tym zakresie, w tym zwiększanie świadomości, ochrona ludności oraz systemy i infrastruktura do celów zarządzania klęskami i katastrofami	5 060 000

Tabela 7. Wymiar 2 Forma finansowania

Oś priorytetowa	Kod	Kwota
Wspólne dziedzictwo naturalne i kulturowe	01 Dotacja bezzwrotna	21 665 065
Mobilność regionalna	01 Dotacja bezzwrotna	12 985 000
Edukacja transgraniczna	01 Dotacja bezzwrotna	10 140 000
Współpraca partnerska i potencjał instytucjonalny	01 Dotacja bezzwrotna	21 010 000

Tabela 8. Wymiar 3 Typ obszaru

Oś priorytetowa	Kod	Kwota
Wspólne dziedzictwo naturalne i kulturowe	02 Małe obszary miejskie	12 985 039
	03 Obszary wiejskie	8 680 026
Mobilność regionalna	03 Obszary wiejskie	12 985 000
Edukacja transgraniczna	02 Małe obszary miejskie	7 098 000
	03 Obszary wiejskie	3 042 000

Współpraca partnerska i potencjał instytucjonalny	02 Małe obszary miejskie	16 938 000
	03 Obszary wiejskie	4 072 000

Tabela 9. Wymiar 6 Terytorialne mechanizmy wdrażania

Oś priorytetowa	Kod	Kwota
Wspólne dziedzictwo naturalne i kulturowe	Nie dotyczy	21 665 065
Mobilność regionalna	Nie dotyczy	12 985 000
Edukacja transgraniczna	Nie dotyczy	10 140 000
Współpraca partnerska i potencjał instytucjonalny	Nie dotyczy	21 010 000

2.A.9. *Podsumowanie planowanego wykorzystania pomocy technicznej, z uwzględnieniem, w razie potrzeby, działań wzmacniających potencjał administracyjny instytucji zaangażowanych w zarządzanie programami i ich kontrolę oraz beneficjentów oraz, w razie potrzeby, działań wzmacniających potencjał administracyjny odpowiednich partnerów uczestniczących w realizacji programów*

2.B. Opis osi priorytetowych dotyczących pomocy technicznej

2.B.1. *Oś priorytetowa*

Oś Priorytetowa V Pomoc techniczna

2.B.2. *Fundusz i podstawa dla kalkulacji wsparcia Unii*

Fundusz	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
Podstawa kalkulacji	Całkowity koszt kwalifikowalny (zgodnie z art. 120 ust. 2 lit. A Rozporządzenia Nr 1303/2013)

2.B.3. *Cele szczegółowe i oczekiwane rezultaty*

Zapewnienie sprawnego i efektywnego systemu zarządzania Programem.

2.B.4. *Wskaźniki rezultatu*

Tabela 10. Specyficzne dla Programu wskaźniki rezultatu

Nie dotyczy, wsparcie UE na pomoc techniczną w ramach programu operacyjnego nie przekracza 15 mln EUR

2.B.5. *Przedsięwzięcia, które mają zostać objęte wsparciem, oraz ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych*

2.B.5.1. *Opis przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, oraz ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych*

Działania realizowane w ramach Pomocy Technicznej są niezbędne w celu zapewnienia skutecznego wdrażania Programu oraz efektywnego wykorzystania środków wspólnotowych poprzez odpowiedni monitoring i kontrolę. Wspierane mają być w szczególności wydatki związane z przygotowaniem, zarządzaniem, monitorowaniem, oceną, informacją i kontrolą, jak również zwiększeniem zdolności administracyjnej Programu. Istniejące zapisy w rozporządzeniu o EWT wymagają zawarcia rozwiązań zapewniających wydajne wykorzystanie funduszy, zalicza się

do nich m. in. planowane wykorzystanie pomocy technicznej, w tym działania mające na celu wzmocnienie zdolności administracyjnej instytucji i beneficjentów, wraz z odpowiednimi informacjami.

Po zatwierdzeniu Programu, środki Pomocy Technicznej wykorzystywane są w szczególności do następujących zadań zgodnie z art. 58 rozporządzenia ogólnego ust. 1:

1. pomocy w przygotowaniu i ocenie projektów;
2. wsparcia w zakresie wzmocnienia struktur instytucjonalnych i rozwoju zdolności administracyjnych w celu skutecznego zarządzania funduszami objętymi zakresem wspólnych ram strategicznych;
3. badań związanych ze sprawozdawczością Komisji w zakresie funduszy objętych zakresem wspólnych ram strategicznych oraz sprawozdania na temat spójności;
4. działań związanych z analizą, zarządzaniem, monitorowaniem, wymianą informacji oraz wdrażaniem funduszy objętych zakresem wspólnych ram strukturalnych, a także działań odnoszących się do wdrażania systemów kontroli oraz pomocy technicznej i administracyjnej;
5. ewaluacji, ekspertyz, statystyk i badań, również o charakterze ogólnym, dotyczących obecnego i przyszłego funkcjonowania funduszy objętych zakresem wspólnych ram strategicznych, które mogą być przeprowadzane, w stosownych przypadkach, przez EBI;
6. działań mających na celu rozpowszechnianie informacji, wspieranie tworzenia sieci, prowadzenia działań komunikacyjnych, podnoszenia świadomości, promowania współpracy i wymiany doświadczeń, w tym z państwami trzecimi;
7. instalacji, obsługi i łączenia informatycznych systemów zarządzania, monitorowania, audytu, kontroli i ewaluacji;
8. przedsięwzięć zmierzających do poprawy metod ewaluacji oraz wymiany informacji na temat doświadczeń w zakresie ewaluacji;
9. przedsięwzięć związanych z audytem;
10. wzmocnienia potencjału krajowego i regionalnego w zakresie planowania inwestycji, oceny potrzeb, przygotowania, opracowywania i wdrażania instrumentów finansowych, wspólnych planów działania oraz dużych projektów, w tym wspólnych inicjatyw z EBI.

Zgodnie z Rozporządzeniem o EWT na oś Pomoc techniczna przeznaczona jest maksymalna kwota EFRR, odpowiadająca 6 % łącznej kwoty budżetu Programu (czyli 4,2 mln EUR).

W ramach realizacji Programu Współpracy INTERREG Polska-Saksonia środki Pomocy technicznej będą przekazane na następujące rodzaje działań:

1. w ramach przygotowania, wdrażania i zarządzania Programem:
 - a. organizacja i przygotowanie spotkań instytucji programowych (w tym posiedzeń Komitetu Monitorującego Programu),
 - b. wypełnianie zadań związanych z Programem przez poszczególne instytucje (w tym przede wszystkim na powstanie, funkcjonowanie i wykonywanie zadań przez Wspólny Sekretariat),
2. w ramach generowania i wyboru projektów:
 - a. tworzenie formularzy aplikacyjnych, ogłaszanie i przyprowadzanie naborów, tworzenie wytycznych/podręczników dla potencjalnych beneficjentów,
 - b. wspomaganie potencjalnych beneficjentów w tworzeniu wniosków projektowych (przykładowo szkolenia, seminaria, dwustronne konsultacje),
 - c. przeprowadzanie oceny projektów,
3. w ramach realizacji projektów:
 - a. tworzenie narzędzi wspomagających wdrażanie projektów (podręczniki, instrukcje, wzory formularzy),
 - b. doradztwo, szkolenia (w tym w zakresie raportowania),

4. w ramach działań informacyjno-promocyjnych:
 - a. prowadzenie strony internetowej Programu,
 - b. przygotowanie publikacji dotyczących Programu,
 - c. organizacja spotkań, udział w konferencjach,
5. w ramach monitoringu, kontroli, raportowania:
 - a. zapewnienie odpowiedniej kontroli działań finansowanych w ramach Programu na wszystkich szczeblach (w tym wsparcie dla systemu kontroli I-stopnia),
 - b. przeprowadzanie ewaluacji, analiz, badań, ocen eksperckich dotyczących Programu.

2.B.5.2. Wskaźniki produktu, które mają się przyczynić do osiągnięcia rezultatów (w podziale na osie priorytetowe)

Tabela 11. Wskaźniki produktu

Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Wartość docelowa (2023) opcjonalnie	Źródło danych
5.1	Utworzona strona internetowa Programu	Szt.		Dane IZ
5.2	Przeprowadzone ewaluacje w ramach Programu	Szt.		Dane IZ
5.3	Liczba pełnych etatów współfinansowanych w ramach Pomocy Technicznej	Liczba etatów		Dane IZ i IK
5.4	Liczba posiedzeń Komitetu Monitorującego	Szt.		Dane IZ

2.B.6. Kategorie interwencji

Tabela 12. Wymiar 1 Zakres interwencji

Oś priorytetowa	Kod	Kwota
Pomoc techniczna	121 Przygotowanie, wdrażanie, monitorowanie i kontrola	3 600 004
	122 Ewaluacja i badania	300 000
	123 Informacja i komunikacja	300 000

Tabela 13. Wymiar 2 – Forma finansowania

Oś priorytetowa	Kod	Kwota
Pomoc techniczna	01 Dotacja bezzwrotna	4 200 004

Tabela 14. Wymiar 3 Terytorium

Oś priorytetowa	Kod	Kwota
Pomoc techniczna	Nie dotyczy	

III. PLAN FINANSOWY

3.1. Środki finansowe z EFRR (w EUR)

Tabela 15. Podział na lata

Fundusz	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Ogółem
EFRR	0	8 541 731	7 239 816	13 154 704	13 417 794	13 686 152	13 959 872	70 000 069
Ogółem	0	8 541 731	7 239 816	13 154 704	13 417 794	13 686 152	13 959 872	70 000 069

3.2.A. Łączne środki finansowe z EFRR oraz współfinansowania krajowego (w EUR)

Tabela 16. Plan finansowy

	Fundusz	Podstawa kalkulacji wsparcia Unii (całkowity koszt kwalifikowalny lub publiczny koszt kwalifikowalny)	Wsparcie Unii (a)	Wkład krajowy (b) = (c) + (d))	Szacunkowy podział wkładu krajowego		Finansowanie ogółem (e) = (a) + (b)	Stopa dofinansowania (f) = (a)/(e)
					Publiczne finansowanie krajowe (c)	Prywatne finansowanie krajowe (d)		
Wspólne dziedzictwo naturalne i kulturowe	EFRR	25 488 312	21 665 065	3 823 247	2 892 984	930 263	25 488 312	85%
	IPA	0		0	0		0	
	EIS	0		0	0		0	
Mobilność regionalna	EFRR	15 276 471	12 985 000	2 291 471	1 927 532	363 939	15 276 471	85%
	IPA	0		0	0		0	
	EIS	0		0	0		0	
Edukacja transgraniczna	EFRR	11 929 412	10 140 000	1 789 412	1 096 941	692 471	11 929 412	85%
	IPA	0		0	0		0	
	EIS	0		0	0		0	
Współpraca partnerska i potencjał instytucjonalny	EFRR	24 717 648	21 010 000	3 707 648	2 823 833	883 815	24 717 648	85%
	IPA	0		0	0		0	
	EIS	0		0	0		0	
Pomoc techniczna	EFRR	4 941 182	4 200 004	741 178	741 178	0	4 941 182	85%
	IPA	0		0	0		0	
	EIS	0		0	0		0	
Ogółem	EFRR	82 353 025	70 000 069	12 352 956	9 482 468	2 870 488	82 353 025	85%
	IPA							
	EIS							
Ogółem	Ogółem wszystkie fundusze	82 353 025	70 000 069	12 352 956	9 482 468	2 870 488	82 353 025	85%

3.2.B. Podział według osi priorytetowej i celu tematycznego

Tabela 17. Podział według osi priorytetowej i celu tematycznego

Oś priorytetowa	Cel tematyczny	Wsparcie Unii	Wkład krajowy	Finansowanie ogółem
Wspólne dziedzictwo naturalne i kulturowe	Zachowanie i ochrona środowiska naturalnego oraz wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami	21 665 065	3 823 247	25 488 312
Mobilność regionalna	Promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów przepustowości w działaniu najważniejszej infrastruktury sieciowej	12 985 000	2 291 471	15 276 471
Edukacja transgraniczna	Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania, umiejętności i uczenia się przez całe życie	10 140 000	1 789 412	11 929 412
Współpraca partnerska i potencjał instytucjonalny	Wzmacnianie zdolności instytucjonalnych instytucji publicznych i zainteresowanych stron oraz sprawności administracji publicznej	21 010 000	3 707 648	24 717 648
Pomoc techniczna		4 200 004	741 178	4 941 182
Ogółem		70 000 069	12 352 956	82 353 025

Tabela 18. Szacunkowa kwota wsparcia, która ma być wykorzystana na cele związane ze zmianami klimatu

Oś priorytetowa	Szacunkowa kwota wsparcia, która ma być wykorzystana na cele związane ze zmianami klimatu (EUR)	Udział w całkowitej alokacji na Program
I	2 800 000,00	4%
IV	5 650 000,00	8,07%
Ogółem	8 450 000,00	12,07%

IV. ZINTEGROWANE PODEJŚCIE DO ROZWOJU TERYTORIALNEGO

4.1. Rozwój lokalny kierowany przez społeczność

Nie dotyczy

4.2. Zrównoważony rozwój obszarów miejskich

Nie dotyczy

Tabela 19. Zintegrowane działania na rzecz zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich – szacunkowe kwota wsparcia z EFRR

Nie dotyczy

4.3. Zintegrowane inwestycje terytorialne (ZIT)

Nie dotyczy

Tabela 20. Szacunkowa alokacja finansowa na ZIT inne niż wymienione w pkt 4.2 (kwota łączna)

Nie dotyczy

4.4. Wkład planowanych interwencji w realizację strategii makroregionalnych i strategii morskich, zgodnie z potrzebami obszaru objętego Programem, określonymi przez właściwe państwa członkowskie, z uwzględnieniem, w stosownych przypadkach, ważnych projektów strategicznych zidentyfikowanych w tych strategiach (w stosownych przypadkach, jeśli państwa członkowskie i regiony uczestniczą w strategiach makroregionalnych i strategiach morskich)

Do głównych dokumentów strategicznych, w oparciu, o które prowadzona jest polityka rozwoju w Polsce, należą:

- *Krajowy Program Reform na rzecz realizacji strategii „Europa 2020”, aktualizacja 2014/2015, przyjęty przez Radę Ministrów 22 kwietnia 2014 r.*
- *Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności (DSRK) - dokument określający główne trendy, wyzwania oraz koncepcję rozwoju kraju w perspektywie długookresowej, przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 5 lutego 2013 r.*
- *Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie, przyjęta 13 lipca 2010 r. przez Radę Ministrów*
- *Strategia Rozwoju Kraju 2020. Aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka, sprawne państwo (SRK 2020) - dokument stanowiący aktualizację Strategii Rozwoju Kraju 2007-2015, przyjęty 25 września 2012 r. przez Radę Ministrów*
- *Zintegrowane strategie rozwoju: Strategia innowacyjności i efektywności gospodarki, Strategia rozwoju kapitału ludzkiego, Strategia rozwoju transportu, Strategia Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko, Strategia Sprawne państwo, Strategia rozwoju kapitału społecznego, Krajowa strategia rozwoju regionalnego – Regiony Miasta Obszary wiejskie, Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa, Strategia rozwoju systemu bezpieczeństwa narodowego RP*

Do głównych dokumentów strategicznych, w oparciu o które prowadzona jest polityka rozwoju na poziomie ponadregionalnym w obszarze wsparcia należą:

- *Strategia Unii Europejskiej dla Regionu Morza Bałtyckiego – makroregionalna strategia zatwierdzona w październiku 2009 r. przez Radę Europejską.*

- *Gemeinsame euroregionale Strategie der Euroregion Neisse-Nisa-Nysa unter dem Titel „Strategische Handlungsschwerpunkte der Euroregion Neisse-Nisa-Nysa 2014-2020“.*
- *Strategia Polski Zachodniej 2020.*

Do głównych dokumentów strategicznych, w oparciu, o które prowadzona jest polityka rozwoju na poziomie regionalnym w Polsce należą:

- *Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020*
- *Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego 2020*

Do głównych dokumentów strategicznych, w oparciu, o które prowadzona jest polityka rozwoju w Niemczech i Kraju Związkowym Saksonia należą:

- *Plan Rozwoju Kraju Związkowego Saksonii 2013 (Landesentwicklungsplan 2013, Staatministerium Des Innern, Freistaat Sachsen)*
- *Regionalny Plan Regionalnego Związku Planowania Górne Łużyce- Dolny Śląsk (Regionalplan des Regionalen Planungsverbands (RPV) Oberlausitz-Niederschlesien)*
- *Plan Rozwoju Transportu Saksonia 2025 (Landesverkehrsplan Sachsen 2025, Staatsministerium Für Wirtschaft Arbeit Und Verkehr, Freistaat Sachsen)*
- *Strategia Saksonii 2020 z 29.04.2011 (StrategiepapierSachsen 2020)*
- *Strategia dla Pracowników Wykwalifikowanych Saksonia 2020 z 17.04.2012 (FachkräftestrategieSachsen 2020)*
- *Strategia dla turystyki Saksonia 2020, (TourismusstrategieSachsen 2020)*
- *Plan Działania Demografia z 27.04.2010. (HandlungskonzeptDemographie)*
- *Narodowy Program Reform dla Niemiec 2014; 04.2014 wraz z rekomendacjami Rady z 02.06.2014 (KOM(2014)406 final) (Nationales Reformprogramm Deutschland 2014 vom April 2014 sowie die Empfehlungen des Rates vom 2. Juni 2014 (KOM(2014) 406 final))*

Komplementarność Programu z Długookresową Strategią Rozwoju Kraju Polska 2030 i Strategią Saksonii 2020 zapewniona jest przez realizację przez Program wielu celów wspólnych, co widoczne jest przez równoważenie potencjału rozwojowego regionów Polski - zapobieganie peryferyzacji regionu oraz ułatwianie funkcjonowania administracji publicznej, co przyczynia się do realizacji celu Strategii – Efektywność i sprawność państwa.

Komplementarność ze strategiami rozwoju województw dolnośląskiego i lubuskiego wynika z pełnej zgodności założeń Programu z celami:

- Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020, w której cel główny zakłada „intensywny rozwój nowoczesnej turystyki opartej o współpracę międzyregionalną i transgraniczną”, a także „wyższe kwalifikacje i rozwiniętą kulturę obywatelską”;
- Strategii Rozwoju Województwa Lubuskiego 2020, szczególnie w zakresie realizacji celu „Region efektywnie zarządzany”, gdyż jego zapisy postulują wzmocnienie współpracy transgranicznej i międzyregionalnej oraz zwracają uwagę na tworzenie atrakcyjnego wizerunku i marki regionu.

Program przyczynia się do realizacji celów innych polskich i niemieckich strategii rozwoju zwłaszcza związanych z budowaniem spójności terytorialnej i przeciwdziałaniem marginalizacji obszarów problemowych. Program wpływa na podniesienie poziomu kompetencji oraz kwalifikacji obywateli, poprawę bezpieczeństwa publicznego oraz wspiera ochronę środowiska naturalnego.

Program Współpracy INTERREG Polska-Saksonia jest komplementarny wobec Strategii Unii Europejskiej dla Regionu Morza Bałtyckiego w zakresie wspólnych celów związanych z udostępnianiem dziedzictwa naturalnego i kulturowego. W ramach Programu planowane są działania, które przyczynią się do poprawy połączeń w regionie oraz poprawy sytuacji społeczno-gospodarczej i wzrostu dobrobytu jego mieszkańców, co bezpośrednio wpisuje się w cele główne Strategii Unii Europejskiej dla Regionu Morza Bałtyckiego. Z kolei w Strategii Rozwoju Polski Zachodniej, gdzie

postuluje się podejmowanie wysokiej jakości działalności edukacyjnej i szkoleniowej, a także budowanie przez ośrodki akademickie komplementarnej oferty edukacyjnej, można wskazać komplementarność z działaniami Programu w zakresie celu tematycznego 10. Komplementarne do działań Programu są także zapisy Strategii odnoszące się do potencjału turystycznego makroregionu Polski Zachodniej.

Jednostką wdrażającą Program Współpracy INTERREG Polska-Saksonia jest Departament Współpracy Terytorialnej w Ministerstwie Funduszy i Polityki Regionalnej, natomiast dla Strategii UE dla Regionu Morza Bałtyckiego Departament Polityki Europejskiej w Ministerstwie Spraw Zagranicznych. W ramach koordynacji tych dokumentów jednostki te zobowiązane są do współpracy w zakresie dostosowania działań programowych dla realizacji poszczególnych celów przez okresowy przegląd stanu wdrażania i wzajemną wymianę uwag dotyczących realizowanych działań. Koordynacja działań programowych ze strategiami i politykami rozwoju na poziomie krajowym odbywać się będzie za pośrednictwem Departamentu Koordynacji Wdrażania Funduszy Unii Europejskiej w Ministerstwie Funduszy i Polityki Regionalnej. Koordynacja i komplementarność działań ze strategiami realizowanymi w Polsce oraz Saksonii powinna być zapewniona także, przez ich przedstawicieli odpowiednich polskich i niemieckich ministerstw w Komitecie Monitorującym Programu.

V. PRZEPISY WYKONAWCZE DO PROGRAMU EWT

5.1. Odpowiednie instytucje i podmioty

Tabela 21. Instytucje Programu

Instytucja/podmiot	Nazwa instytucji/podmiotu oraz departamentu lub jednostki	Kierownik instytucji/podmiotu (funkcja lub stanowisko)
Instytucja zarządzająca	Minister właściwy ds. rozwoju regionalnego, Polska	Minister właściwy ds. rozwoju regionalnego, Polska Rozdzielność funkcji Instytucji Zarządzającej i Instytucji Certyfikującej opisana w sekcji 5.3.3.
Instytucja certyfikująca, w stosownych przypadkach	Nie dotyczy	Nie dotyczy
Instytucja audytowa	Szef Krajowej Administracji Skarbowej, Polska	Dominik Zalewski, Dyrektor Departamentu Audytu Środków Publicznych w Ministerstwie Finansów

Tabela 22. Podmiot, któremu Komisja będzie przekazywać płatności:

☒ instytucja zarządzająca	Minister właściwy ds. rozwoju regionalnego, Polska.
☐ instytucja certyfikująca	

Tabela 23. Podmiot lub podmioty wyznaczone do wykonywania zadań w zakresie kontroli i audytu

Instytucja/podmiot	Nazwa instytucji/podmiotu oraz departamentu lub jednostki	Kierownik instytucji/podmiotu (funkcja lub stanowisko)
Podmiot lub podmioty wyznaczone do wykonywania zadań w zakresie kontroli	POLSKA: Wojewoda Dolnośląski i Lubuski (nie dotyczy Pomocy Technicznej) Pomoc Techniczna: Minister Funduszy i Polityki Regionalnej	POLSKA: Wojewoda Dolnośląski i Lubuski (nie dotyczy Pomocy Technicznej) Pomoc Techniczna: Minister Funduszy i Polityki Regionalnej
	SAKSONIA: Saksoński Bank Odbudowy – Bank Wsparcia Pomoc Techniczna: Saksońskie Ministerstwo Rozwoju Regionalnego	SAKSONIA: Kierownik właściwego działu zgodnie z kompetencją Pomoc Techniczna: Saksońskie Ministerstwo Rozwoju Regionalnego
Podmiot lub podmioty wyznaczone do wykonywania zadań w zakresie audytu	POLSKA: Szef Krajowej Administracji Skarbowej, Ministerstwo Finansów, Polska, wspierany przez Grupę Audytorów	POLSKA: Szef Krajowej Administracji Skarbowej, Ministerstwo Finansów, Polska, wspierany przez Grupę Audytorów
	SAKSONIA: Saksońskie Ministerstwo Finansów	SAKSONIA: Kierownik właściwego referatu zgodnie z kompetencją

5.2. Procedura utworzenia wspólnego sekretariatu

Wspólny Sekretariat zostanie utworzony w strukturach Centrum Projektów Europejskich zgodnie z art. 23 rozporządzenia UE nr 1299/2013 – jednostki podległej ministrowi właściwemu do spraw rozwoju regionalnego. Zakres zadań WS, określony w rozdziale 5.3.4, zostanie sprecyzowany w odrębnym porozumieniu kompetencyjnym zawartym pomiędzy ministrem właściwym do spraw rozwoju regionalnego a Centrum Projektów Europejskich.

Zadania Wspólnego Sekretariatu będą finansowane ze środków pomocy technicznej Programu.

Pracownicy Wspólnego Sekretariatu będą wyłonieni w procedurze konkursowej. Liczba pracowników Wspólnego Sekretariatu będzie dostosowana do powierzonych Sekretariatowi zadań. Wspólny Sekretariat będzie dwujęzyczny (język polski i niemiecki).

5.3. Krótki opis rozwiązań w zakresie zarządzania i kontroli

W niniejszej części opisano podmioty pełniące funkcje Instytucji Zarządzającej (IZ), Instytucji Audytowej (IA) oraz Wspólnego Sekretariatu (WS). Zdefiniowano również zadania wypełniane przez zaangażowane podmioty, w tym Komitetu Monitorującego (KM) oraz Państwa Członkowskiego. Ponadto określono relacje istniejące pomiędzy poszczególnymi podmiotami w różnych procesach niezbędnych dla realizacji Programu.

5.3.1. Państwa Członkowskie

Państwa Członkowskie reprezentowane są odpowiednio przez:

Rzeczpospolita Polska – ministra właściwego do spraw rozwoju regionalnego

Kraj Związkowy Saksonia – Saksońskie Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, zwane dalej Instytucją Krajową. Instytucja Krajowa jest dla Instytucji Zarządzającej partnerem we wszystkich kwestiach wdrażania Programu w niemieckiej części obszaru wsparcia, pełni zadania koordynujące i uzgodnieniowe w partnerskiej współpracy z IZ oraz wspiera ją w realizacji Programu po niemieckiej stronie.

Memorandum of Understanding zostanie zawarte pomiędzy IZ a Państwem Członkowskim, reprezentowanym przez Instytucję Krajową. W Memorandum of Understanding zostaną określone obowiązki Państwa Członkowskiego, jak również sposoby komunikacji/porozumiewania się pomiędzy IZ a Instytucją Krajową.

5.3.1.1. Zadania Państw Członkowskich

- 1) wyznaczenie Instytucji Zarządzającej (pełniącej również funkcję Instytucji Certyfikującej), Instytucji Audytowej zgodnie z art. 21 rozporządzenia UE nr 1299/2013 oraz Komitetu Monitorującego Program zgodnie z art. 47 i 48 rozporządzenia UE nr 1303/2013,
- 2) implementacja krajowych regulacji w zakresie wdrażania Programu oraz zapewnienie, że funkcjonują one skutecznie oraz zgodnie z przepisami i zasadami Programu,
- 3) utworzenie krajowego systemu Kontroli 1. Stopnia projektów w celu weryfikacji i certyfikacji wydatków oraz zapewnienie, że system ten funkcjonuje skutecznie oraz zgodnie z przepisami i zasadami Programu,
- 4) zapewnienie weryfikacji wydatków przez Kontrolerów 1. Stopnia w ciągu 3 miesięcy od złożenia dokumentów przez beneficjenta,
- 5) rozpatrywanie skarg/zastrzeżeń dotyczących wyników kontroli z art. 23 Rozporządzenia 1299/2013, jeżeli przewidziano,
- 6) zapobieganie, wykrywanie i korygowanie nieprawidłowości, zgodnie z art. 122 ust 1 Rozporządzenia 1303/2013,
- 7) zawiadamianie Komisji Europejskiej zgodnie z art. 122 rozporządzenia UE nr 1303/2013 o nieprawidłowościach, których wartość przekracza kwotę 10 000 euro wkładu unijnego, oraz o wynikach działań podjętych w związku z wykrytymi nieprawidłowościami,

- 8) obowiązki wynikające z odzyskiwania środków nienależnie wypłaconych, zgodnie z art. 122 rozporządzenia UE nr 1303/2013 oraz z art. 27 ust. 3 rozporządzenia UE nr 1299/2013,
- 9) potwierdzanie kwalifikowalności partnerów na podstawie prawa krajowego,
- 10) coroczne informowanie Instytucji Zarządzającej w zakresie prawidłowości funkcjonowania krajowego systemu Kontroli 1. Stopnia,
- 11) zadania w zakresie kontroli trwałości operacji zgodnie z art. 71 Rozporządzenia 1303/2013.

5.3.2. Komitet Monitorujący

Zgodnie z art. 47 i 48 rozporządzenia UE nr 1303/2013, w ciągu trzech miesięcy od daty otrzymania przez IZ informacji o zatwierdzeniu Programu przez Komisję Europejską powołuje się Komitet Monitorujący. W tym terminie każde Państwo Członkowskie wyznaczy przedstawicieli w KM. Na pierwszym posiedzeniu KM zostanie przyjęty regulamin organizacyjny komitetu, w którym zostaną określone m.in. obowiązki członków KM, skład KM, zasady dotyczące zachowania bezstronności oraz sposób podejmowania decyzji.

5.3.2.1. Zadania Komitetu Monitorującego

- 1) zatwierdzanie Podręcznika Programu i kryteriów wyboru projektów, jak również zatwierdzanie niezbędnych zmian do tych dokumentów
- 2) wybór projektów do dofinansowania,
- 3) rozpatrywanie skarg dotyczących wyboru projektów
- 4) ustanowienie zasad kwalifikowalności dla Programu,
- 5) monitorowanie postępu wdrażania Programu, zgodnie z art. 49 (1) Rozporządzenia UE nr 1303/2013,
- 6) zatwierdzanie raportów z wdrażania Programu (rocznych i końcowego),
- 7) proponowanie zmian do dokumentu programowego i opiniowanie zmian proponowanych przez Instytucję Zarządzającą,
- 8) zatwierdzanie/proponowanie realokacji środków pomiędzy osiami priorytetowymi Programu,
- 9) zatwierdzenie Strategii Komunikacji Programu i corocznych planów komunikacji oraz monitorowanie ich realizacji, a także wydawanie rekomendacji w celu poprawy ich realizacji,
- 10) rozpatrywanie ocena postępów realizacji Programu oraz realizacji działań promocyjnych i informacyjnych, jak również wykorzystania wyników ewaluacji w ramach Programu,
- 11) zatwierdzanie Planu Ewaluacyjnego,
- 12) otrzymywanie informacji w zakresie zmian systemu zarządzania i kontroli Programu,
- 13) wykonywanie innych funkcji i zadań wynikających z Regulaminu Organizacyjnego.

5.3.3. Instytucja Zarządzająca (pełniąca również funkcję Instytucji Certyfikującej)

IZ powoływana jest zgodnie z art. 21 ust 1 Rozporządzenia UE nr 1299/2013 oraz 123 ust 1 Rozporządzenia UE nr 1303/2013. IZ wykonuje wszystkie zadania wynikające z art. 125 Rozporządzenia (UE) nr 1303/2013

Ponadto IZ wykonuje funkcję Instytucji Certyfikującej zgodnie z art. 21 ust. 1. Rozporządzenia UE nr 1299/2013 oraz art. 123 ust. 3 Rozporządzenia (UE) nr 1303/2013 W tym zakresie IZ realizuje zadania określone w art. 126 Rozporządzenia (UE) nr 1303/2013.

Struktura organizacyjna IZ, kwestia podległości służbowej, zakres uprawnień do podpisywania dokumentów, a także zakres zadań zostaną określone w regulacjach wewnętrznych IZ.

Rozdzielność funkcji Instytucji Zarządzającej i Instytucji Certyfikującej będzie zapewniona poprzez przydzielenie tych funkcji oddzielnemu personelowi, precyzyjne opisy stanowisk, odpowiednie zapisy w innych dokumentach

regulujących wykonywanie tych dwóch rodzajów zadań.

5.3.3.1. Zadania wykonywane bezpośrednio przez Instytucję Zarządzającą

- 1) podpisanie porozumienia kompetencyjnego ze Wspólnym Sekretariatem oraz zatwierdzanie jego procedur,
- 2) opracowanie dokumentów programowych i ich aktualizacja
- 3) monitoring realizacji wskaźników Programu,
- 4) prowadzenie kontroli systemowych we Wspólnym Sekretariacie,
- 5) zarządzanie finansowe wypłatą środków, księgowanie operacji gospodarczych, ustalanie i nakładanie korekt finansowych związanych z realizacją umowy o dofinansowanie przez beneficjenta oraz odzyskiwanie należności.
- 6) upewnianie się, że wydatki poniesione przez każdego z beneficjentów biorących udział w projekcie zostały zweryfikowane przez Kontrolera 1. Stopnia,
- 7) rozpatrywanie skarg dotyczących realizacji umowy o dofinansowanie,
- 8) prowadzenie ewaluacji
- 9) informacja i promocja Programu,
- 10) podpisywanie umów i decyzji o dofinansowanie projektu²¹ z beneficjentami oraz aneksów do tych umów i decyzji
- 11) zapewnienie prawidłowego gromadzenia danych w systemie informatycznym,
- 12) informowanie Komitetu Monitorującego o rezultatach projektów realizowanych w ramach Programu, wynikach, wnioskach i rekomendacjach z przeprowadzonych ewaluacji oraz głównych działaniach promocyjnych i informacyjnych prowadzonych w ramach Programu,
- 13) informowanie Komitetu Monitorującego w zakresie zmian systemu zarządzania i kontroli Programu,
- 14) przygotowanie opisu systemu zarządzania i kontroli, a także uaktualnianie informacji na temat opisu funkcji i procedur (opis systemu zarządzania i kontroli) oraz uaktualnianie informacji na temat systemu zarządzania i kontroli.

5.3.3.2. Zadania Instytucji Zarządzającej oddelegowane do Centrum Projektów Europejskich

- 1) przeprowadzanie kontroli w zakresie podwójnego finansowania

5.3.3.3. Zadania Instytucji Certyfikującej bezpośrednio wykonywane przez Instytucję Zarządzającą

- 1) sporządzanie i przedkładanie do Komisji Europejskiej wniosków o płatność,
- 2) sporządzanie rocznych sprawozdań finansowych, potwierdzanie ich kompletności, dokładności i prawidłowości,
- 3) prowadzenie w formie elektronicznej ewidencji kwot dotyczącej wydatków zadeklarowanych do Komisji Europejskiej,
- 4) prowadzenie ewidencji kwot podlegających procedurze odzyskiwania i kwot w całości lub części anulowanych.

²¹ Zgodnie z ustawą o zasadach realizacji programów operacyjnych polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014-2020 (Dz. U. ...) decyzję o dofinansowanie projektu stanowi decyzja podjęta przez jednostkę sektora finansów publicznych, która stanowi podstawę dofinansowania projektu w przypadku, gdy jednostka sektora finansów publicznych jest jednocześnie właściwą instytucją i wnioskodawcą. W praktyce dotyczy to projektów Pomocy Technicznej Instytucji Zarządzającej.

5.3.4. Wspólny Sekretariat we Wrocławiu

5.3.4.1. Nabory

- 1) zarządzanie procesem aplikacyjnym (z wyłączeniem projektów realizowanych w ramach Funduszu Małych Projektów), w tym organizowanie naborów wniosków o dofinansowanie, przygotowanie projektu pakietów aplikacyjnych, informowanie i udzielanie wsparcia wnioskodawcom, a także ocena złożonych wniosków,

5.3.4.2. Realizacja projektów

- 2) przygotowywanie umów/ aneksów do umów z beneficjentami,
- 3) zarządzanie zmianami do projektów,
- 4) monitorowanie postępu w realizacji projektów,
- 5) gromadzenie i weryfikacja sprawozdań z postępów realizacji projektu, w tym weryfikacja działań, produktów, rezultatów projektów oraz postępu finansowego,
- 6) przeprowadzanie kontroli na zakończenie realizacji projektów (m.in. kontrola warunków wypłaty środków),

5.3.4.3. Monitoring Programu

- 7) prowadzenie monitoringu i prowadzenie analiz wdrażania Programu, przygotowanie informacji w tym zakresie dla Komitetu Monitorującego,
- 8) przekazywanie informacji o nieprawidłowościach zgodnie z procedurami zatwierdzonymi przez Instytucję Zarządzającą i odpowiednimi wytycznymi ministra właściwego do spraw rozwoju regionalnego,
- 9) opracowywanie i realizacja działań informacyjnych i kapitalizacyjnych w celu poprawy zrównoważonego rozwoju i pobudzania finansowanych działań

5.3.4.4. Wsparcie instytucji Programu

- 10) zapewnienie dwujęzycznej realizacji Programu wraz z obsługą tłumaczeniową,
- 11) wsparcie przy opracowywaniu zmian do dokumentów programowych,
- 12) przygotowanie i organizacja posiedzeń Komitetu Monitorującego, łącznie z przygotowaniem niezbędnych materiałów,
- 13) przeprowadzanie procedury obiegowej zgodnie z regulaminem Komitetu Monitorującego,
- 14) opracowanie projektów uchwał/decyzji Komitetu Monitorującego,
- 15) zapewnienie wdrożenia uchwał/decyzji podjętych przez Komitet Monitorujący,
- 16) organizacja roboczych spotkań,

5.3.4.5. Informacja i promocja

- 17) przygotowanie Strategii Komunikacji Programu (przy współpracy z IZ i IK),
- 18) przygotowywanie Planu Ewaluacyjnego
- 19) pomoc w znalezieniu partnera projektu, w tym tworzenie warunków ułatwiających zawieranie partnerstw m.in. poprzez organizowanie spotkań informacyjnych i forów dla potencjalnych beneficjentów, pomoc w uzupełnieniu formularza wniosku dofinansowanie,
- 20) prowadzenie i aktualizacja strony internetowej Programu,
- 21) przygotowanie i wdrożenie rocznego planu działań informacyjno-promocyjnych wraz z indykatywnym budżetem zgodnie ze Strategia Komunikacji Programu,

- 22) organizacja seminariów dla Partnerów Wiodących i warsztatów w zakresie implementacji projektów dla beneficjentów,
- 23) organizowanie rocznych konferencji programowych, wydarzeń informacyjno-promocyjnych i forów wymiany dobrych praktyk,
- 24) współpraca z podmiotami regionalnymi informującymi i promującymi Fundusze Europejskie, w tym EWT,
- 25) wspieranie regionalnych działań informacyjno-promocyjnych organizowanych przez podmioty regionalne (m. in. udział w spotkaniach i warsztatach informacyjnych),
- 26) opracowywanie, publikacja i dystrybucja materiałów promocyjnych,
- 27) współpraca z mediami,
- 28) kontrola nad przestrzeganiem przez beneficjentów zasad promocji Programu (logo, flagi UE).

5.3.5. Regionalny Punkt Kontaktowy

W swojej działalności Wspólny Sekretariat będzie wspierany przez saksońską instytucję. W tym celu Görlitz powstanie Regionalny Punkt Kontaktowy (RKP), dla którego zostaną przekazane do dyspozycji saksońskie środki krajowe/landowe. RPK będzie realizował zadania przeniesione na niego przez Instytucję Krajową. Zadania te będą konsultowane z WS. Mogą one między innymi dotyczyć:

- 1) Informacji i promocji dla Programu,
- 2) Szkoleń i doradztwa na rzecz potencjalnych wnioskodawców,
- 3) Przekazywanie materiałów do WS na życzenie wnioskodawcy.

5.3.6 Kontroler 1. Stopnia

Każde państwo uczestniczące w Programie wyznacza Kontrolera (ów) 1. stopnia odpowiedzialnego za przeprowadzanie weryfikacji wydatków przedstawianych przez wszystkich beneficjentów ze swojego terytorium. Każde państwo określa własny sposób wyznaczania Kontrolera (w tym ustalenia dotyczące personelu oraz finansowania), w związku z tym metody wyznaczania Kontrolerów mogą się różnić w zależności od wybranego systemu kontroli 1. stopnia.

W celu zapewnienia spójności systemów kontroli 1. stopnia we wszystkich uczestniczących państwach oraz utrzymania przejrzystości wykonywanej kontroli, IZ we współpracy z IK określi minimalne standardy kontroli oraz prześle praktyczne wskazówki w zakresie wykonywania kontroli 1. stopnia w Programie.

5.3.6.1. Zadania kontrolera z art. 23 rozporządzenia UE 1299/2013

Weryfikacja faktycznego dostarczenia towarów i usług stanowiących przedmiot dofinansowania oraz dokonania płatności przez beneficjenta za zadeklarowane wydatki, potwierdzanie zgodności poniesionych wydatków z obowiązującym prawem krajowym i wspólnotowym, zasadami Programu oraz warunkami wsparcia przewidzianymi dla danego projektu.

5.3.7. Instytucja Audytowa

Instytucja Audytowa powoływana jest w oparciu o art. 21 ust 1 Rozporządzenia UE nr 1299/2013 i realizuje zadania określone w art. 127 Rozporządzenia UE nr 1303/2013.

Organem pełniącym rolę Instytucji Audytowej (IA) jest Szef Krajowej Administracji Skarbowej (KAS) w Ministerstwie Finansów RP. Funkcję Szefa KAS pełni sekretarz lub podsekretarz stanu w Ministerstwie Finansów. Szef KAS wykonuje swoje zadania przy pomocy Departamentu Audytu Środków Publicznych w Ministerstwie Finansów oraz 16 Urzędów Kontroli Skarbowej (UKS). W ramach struktury organizacyjnej UKS utworzono odrębne komórki odpowiedzialne za wykonywanie audytów wydatkowania środków unijnych.

IA zapewnia, że podejmowane czynności audytowe są zgodne z międzynarodowo uznanymi standardami audytu. IA jest niezależna od Instytucji Zarządzającej (pełniąc również funkcję Instytucji Certyfikującej). IA ma wyłączną odpowiedzialność za planowanie i wybór projektów (operacji) objętych audytem, a także za uzgodnienie sposobu prowadzenia czynności audytowych oraz sprawozdawania z podjętych ustaleń i wydanych zaleceń/rekomendacji.

Instytucja Audytowa będzie wspierana przez Grupę Audytorów składającą się z przedstawicieli każdego z uczestniczących państw. Grupa Audytorów składa się z przedstawicieli Instytucji Audytowej (strona polska) oraz przedstawicieli Saksońskiego Ministerstwa Finansów (Referat 51, Instytucja Audytowa - fundusze strukturalne). Audyt projektów po polskiej stronie obszaru wsparcia będzie zagwarantowany przez audytorów polskich a po stronie saksońskiej przez audytorów saksońskich. Poszczególne kompetencje zostaną opisane w opisie systemu zarządzania i kontroli. Grupa Audytorów zostanie powołana najpóźniej w ciągu trzech miesięcy od daty decyzji KE o zatwierdzeniu Programu.

Instytucja Audytowa we współpracy z Grupą Audytorów sporządzi oraz zatwierdzi strategię audytu opisującą m.in. metody audytu, procedurę wyboru próby oraz plan audytu. Kompetencje oraz obowiązki IA i GA zostaną ustalone w regulaminie organizacyjnym.

Sposób wyznaczania członków Grupy Audytorów (w tym ustalenia dotyczące personelu oraz finansowania) zostanie określony odrębnie przez każde uczestniczące państwo, w związku z tym sposób wyznaczania może się różnić w zależności od wybranego systemu.

5.3.7.1. Zadania Instytucji Audytowej

- 1) zapewnienie prowadzenia audytów systemów zarządzania i kontroli oraz audytów operacji na podstawie stosownej próby operacji w oparciu o zadeklarowane wydatki.

5.3.8. Desygnacja

Odpowiedni rozdział funkcji podmiotu odpowiedzialnego za desygnację od podmiotów podlegających desygnacji został zapewniony. Regulamin organizacyjny Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej obsługującego ministra właściwego do spraw rozwoju regionalnego zapewnia niezależność podmiotu desygnującego od Instytucji Zarządzającej i Instytucji Certyfikującej. Zadania w zakresie desygnacji oraz w zakresie zarządzania i certyfikacji zostały powierzone dwóm różnym komórkom organizacyjnym (departamentom), zapewniono również nadzór tych komórek organizacyjnych przez różnych, niezależnych od siebie członków kierownictwa ministerstwa.

5.3.9. Procedura dokonywania płatności

Zgodnie z art. 27 rozporządzenia EWT wkład finansowy z EFRR dla Programu będzie przekazywany na jedno konto bankowe. Konto bankowe Programu zostanie otwarte w ciągu trzech miesięcy od daty przekazania do IZ decyzji o zatwierdzeniu Programu przez KE.

Opis oraz schemat przepływu środków EFRR do beneficjentów zostanie określony w Podręczniku Programu.

5.3.10. Monitorowanie

Instytucja Zarządzająca zapewnia budowę systemu informatycznego spełniającego kryteria określone w rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 i aktach delegowanych (zwłaszcza rozporządzeniu delegowanych Komisji nr 480/2014).

Od momentu zawarcia umowy o dofinansowanie wszyscy beneficjenci i Kontrolerzy 1. stopnia (z całego obszaru wsparcia) oraz Wspólny Sekretariat (WS) będą zobligowani do pracy w systemie informatycznym (SL2014). IZ będzie konsultować opis funkcjonalności systemu z IK. Udostępniony system informatyczny SL2014 będzie umożliwiał elektroniczny przebieg dokumentów.

Po zawarciu umowy o dofinansowanie Partnerowi Wiodącemu oraz każdemu Partnerowi projektu zostanie utworzone konto w systemie, dzięki któremu będą mogli kontaktować się ze swoimi kontrolerami (prowadzić korespondencję, przygotowywać i przekazywać wnioski o płatność, załączać elektroniczne wersje dokumentów potwierdzających

poniesienie wydatków itd.). Dodatkowo Partner Wiodący, poza zadaniami związanymi z obsługą wniosku o płatność, za pośrednictwem systemu SL2014 będzie przekazywał do WS Wniosek o płatność dla projektu.

System informatyczny dostępny będzie w polskiej i niemieckiej wersji językowej. Dostęp do systemu zostanie zapewniony dla wszystkich instytucji uczestniczących we wdrażaniu Programu.

5.3.11. Ustalenia dotyczące działań antykorupcyjnych i zapobiegających nadużyciom

IZ podejmuje systemowe działania w celu zapobiegania korupcji i nadużyciom. W tym celu IZ wyznaczyła swojego pracownika jako przedstawiciela Programów EWT w Zespole ds. realizacji Rządowego Programu Przeciwdziałania Korupcji na lata 2014-2019, powołanym w ramach polskiej administracji. Ponadto IZ, we współpracy z Instytucją Krajową, raz w roku przeprowadza analizę ryzyka w Programie, uwzględniając w niej czynniki związane z korupcją i potencjalnymi nadużyciami finansowymi. IZ rekomenduje również instytucjom programowym, a zwłaszcza Kontrolerom opracowanie wewnętrznych procedur postępowania, uwzględniających odpowiednie mechanizmy nadzoru nad podejmowanymi decyzjami. Dodatkowo, zgodnie z art. 122 ust. 2 rozporządzenia ogólnego, wykryte nieprawidłowości, w kwocie powyżej 10 000 EUR będą raportowane do Europejskiego Urzędu ds. Zwalczania Nadużyć Finansowych (OLAF).

5.3.12. Rozpatrywanie skarg

Rozpatrywanie skarg od wyboru projektów - odpowiednie przepisy w tym zakresie zostaną zawarte w Podręczniku Programu. Szczegółowa procedura zostanie również opisana w regulaminie organizacyjnym KM.

Rozpatrywanie skarg/zastrzeżeń dotyczących wyników kontroli z art. 23 Rozporządzenia 1299/2013 - odpowiednie informacje w tym zakresie zostaną zawarte w Podręczniku Programu oraz porozumieniu kompetencyjnym.

Rozpatrywanie skarg dotyczących realizacji umowy o dofinansowanie - informacje w tym zakresie zostaną zawarte w umowie o dofinansowanie z Beneficjentem Wiodącym, Podręczniku Programu oraz Memorandum of Understanding.

Powyższa procedura nie narusza uprawnień do korzystania z procedur odwoławczych wynikających z krajowych przepisów prawnych, w szczególności w odniesieniu do wnioskodawców, których wnioski zostały odrzucone.

5.3.13. Wystąpienie trudności we wdrażaniu Programu

W przypadku wystąpienia trudności w zakresie wdrażania Programu, państwa członkowskie wspierają IZ/WS w procesie wyjaśniania/rozwiązywania danej sprawy. Szczegóły postępowania zostaną określone w Memorandum of Understanding.

5.3.14. Przepisy o zamówieniach publicznych

Realizacja projektów odbywa się zgodnie ze wspólnotowymi i krajowymi przepisami dotyczącymi zamówień publicznych. Bardziej szczegółowe uregulowania zostaną określone w porozumieniu kompetencyjnym, dokumentach programowych oraz na poziomie umowy o dofinansowanie i umowy partnerskiej.

W ramach wdrażania Programu zostanie zapewnione, aby projekty były wdrażane zgodnie z przepisami Unii Europejskiej oraz krajowymi przepisami prawa zamówień publicznych, o ile beneficjenci są prawnie zobowiązani do ich przestrzegania.

5.3.15. Zamknięcie Programu

Właściwe/poprawne zamknięcie Programu zostanie zapewnione przez IZ oraz państwa członkowskie. Zamknięcie Programu zostanie przeprowadzone zgodnie z odpowiednimi przepisami wydanymi przez KE.

5.4. Podział odpowiedzialności pomiędzy uczestniczącymi państwami członkowskimi w przypadku korekt finansowych wprowadzonych przez instytucję zarządzającą lub Komisję

- 1) Zgodnie z artykułem 27 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1299/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r., Instytucja Zarządzająca zapewnia, aby wszelkie kwoty wypłacone w wyniku nieprawidłowości zostały odzyskane od beneficjenta wiodącego lub od jedynego beneficjenta.

Jeśli beneficjent wiodący nie zdoła zapewnić sobie zwrotu kwot od innych beneficjentów lub przypadku gdy instytucja zarządzająca nie zdoła zapewnić sobie zwrotu kwot od beneficjenta wiodącego lub jedynego beneficjenta, państwo członkowskie na którego terytorium dany beneficjent ma siedzibę, zwraca Instytucji Zarządzającej wszelkie kwoty nienależnie wypłacone temu beneficjentowi.

- 2) W przypadku nieprawidłowości skutkujących korektą finansową (przypadki z art. 85, 143 i 144 Rozporządzenia 1303/2013), Państwa Członkowskie ponoszą odpowiedzialność finansową proporcjonalnie do nieprawidłowości zidentyfikowanych na ich terytorium:

W przypadku zidentyfikowania nieprawidłowości w jednym Państwie Członkowskim, odpowiedzialność finansowa powinna obarczać tylko to Państwo Członkowskie. W szczególności dotyczy to takich nieprawidłowości jak ustanowienie przez Państwo Członkowskie na swoim terytorium wadliwego systemu (np. kontroli 1. stopnia) lub przekroczenie dopuszczalnego poziom błędów na terytorium jednego Państwa Członkowskiego.

W przypadku niemożności przyporządkowania nałożonej korekty do danego Państwa Członkowskiego, odpowiedzialność finansowa zostanie podzielona między Państwa Członkowskie z uwzględnieniem wpływu poszczególnych czynników na wysokość korekty. W przypadku trudności z określeniem wagi poszczególnych czynników, które doprowadziły do ustalenia korekty w danej kwocie i tym samym braku możliwości precyzyjnego podziału finansowej odpowiedzialności między Państwa Członkowskie, podejmują one wspólną decyzję o podziale odpowiedzialności finansowej pomiędzy Państwa Członkowskie proporcjonalnie do EFRR wypłaconego beneficjentom w każdym Państwie Członkowskim w danym okresie podlegającym audytowi/kontroli, np. w roku obrachunkowym lub o zmniejszeniu budżetu Programu o wartość nałożonej korekty.

- 3) W przypadku wystąpienia nieprawidłowości, będących efektem wspólnych decyzji dotyczących Programu, podjętych przez oba Państwa Członkowskie, włączając w to nieosiągnięcie celów Programu, odpowiedzialność finansowa powoduje uszczuplenie budżetu Programu. Jeśli natomiast redukcja budżetu Programu nie jest możliwa, odpowiedzialność finansowa dzielona jest pomiędzy Państwa Członkowskie proporcjonalnie do EFRR wypłaconego beneficjentom w każdym Państwie Członkowskim w okresie, podlegającym audytowi/kontroli. W przypadku korekt dokonanych w wyniku ustaleń audytów/kontroli, obejmujących rok obrachunkowy, odpowiedzialność finansowa dzielona jest pomiędzy Państwa Członkowskie proporcjonalnie do EFRR wypłaconego beneficjentom w każdym Państwie Członkowskim w danym roku obrachunkowym.
- 4) W przypadku wystąpienia nieprawidłowości będących skutkiem działań i decyzji podjętych przez Instytucję Zarządzającą (IZ), Instytucję Certyfikującą (IC) lub Wspólny Sekretariat (WS), odpowiedzialność przed Komisją Europejską, jak również Komitetem Monitorującym, ponoszona jest przez Państwo Członkowskie goszczące IZ, IC lub WS.

Przyporządkowanie danego przypadku do jednej z wyżej wymienionych kategorii pozostaje w gestii Instytucji Zarządzającej i Instytucji Krajowej.

- 5) W przypadku nałożenia korekty finansowej z tytułu nieprawidłowości nie opisanej powyżej, metodologia podziału odpowiedzialności będzie uzależniona od wspólnej decyzji IZ i IK.

5.5. Stosowanie euro

Wydatki poniesione w walucie innej niż euro beneficjenci są zobowiązani przeliczyć na euro z wykorzystaniem miesięcznego obrachunkowego kursu wymiany stosowanego przez Komisję Europejską w miesiącu, w którym wydatki zostały przedłożone do weryfikacji Kontrolerowi 1. Stopnia (zgodnie z art. 28 lit. B rozporządzenia UE nr 1299/2013).

5.6. Zaangażowanie partnerów

5.6.1. Zaangażowanie w przygotowanie i wdrażanie Programu

Streszczenie procesu przygotowania Programu, przy uwzględnieniu partnerstwa.

Przygotowanie Programu koordynuje Instytucja Zarządzająca. W procesie przygotowawczym IZ współpracuje z Instytucją Krajową oraz przy udziale wspólnej polsko-niemieckiej grupy roboczej ds. przygotowania Programu. Zgodnie z art. 5, ust. 1 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. grupa robocza obejmuje również następujących partnerów:

Partnerzy regionalni i lokalni i inne instytucje publiczne

- Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego,
- Urząd Marszałkowski Województwa Lubuskiego,
- Stowarzyszenie Gmin Polskich Euroregionu Nysa,
- Euroregion Neisse Stowarzyszenie Zarejestrowane.

Partnerzy gospodarczy i społeczni

- Dolnośląska Izba Gospodarcza,
- Izba Przemysłowo-Handlowa w Dreźnie,
- Niezależny Samorządny Związek Zawodowy „Solidarność”,
- Niemiecki Związek Związków Zawodowych, Oddział Saksonia.

Właściwe podmioty reprezentujące społeczeństwo obywatelskie

- Fundacja Ekorozwoju FER,
- Zielona Liga Saksonii,
- Regionalne Centrum Wspierania Inicjatyw Pozarządowych,
- Niemiecki Czerwony Krzyż.

W związku z tym wymogi dotyczące zasady partnerstwa zostały spełnione.

Członkowie grupy roboczej zostali wyznaczeni przez Polskę i Saksonię zgodnie z zasadą partnerstwa z właściwymi instytucjami regionalnymi i lokalnymi oraz partnerami społecznymi i gospodarczymi, a także podmiotami reprezentującymi społeczeństwo obywatelskie – spośród instytucji z obszaru wsparcia. Kryteriami wyboru było zaangażowanie w realizację wcześniejszych edycji Programu, aktywność jako beneficjentów, merytoryczny zakres ich działalności oraz reprezentatywność odpowiednio dla polskiej i niemieckiej części obszaru wsparcia.

Zaangażowanie partnerów w przygotowanie Programu polega na ich stałym udziale w pracach wspólnej, polsko-niemieckiej grupy roboczej do spraw jego przygotowania oraz konsultowaniu dokumentu programowego.

W celu zapewnienia szerokiego dostępu do informacji na temat celów i założeń przygotowywanego Programu miały miejsce jego konsultacje społeczne i resortowe w Polsce i w Niemczech. Projekt Programu został udostępniony na stronie internetowej Instytucji Zarządzającej. Zorganizowano także wspólną konferencją konsultacyjną na obszarze wsparcia. Wartością dodaną konsultacji jest wybór dla Programu celów odpowiadających na aktualne potrzeby i braki wspólnego obszaru wsparcia oraz zdefiniowanie działań pożądaných.

Zaangażowanie partnerów z art 5 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. we wdrażanie Programu, w tym ich udział w Komitecie Monitorującym

Zgodnie z art. 5 ust. 2 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. W celu spełnienia zasady partnerstwa i wielopoziomowego zarządzania, udział partnerów wymienionych w art. 5, ust. 1 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w Komitecie Monitorującym zostanie zapewniony przez Polskę i Saksonię.

VI. KOORDYNACJA

Jednym z wymagań stawianych przed Programem jest zapewnienie spójności i komplementarności z innymi programami realizowanymi ze środków unijnych w tym samym obszarze geograficznym. Zagadnienie to obejmuje programy wdrażane w ramach Europejskiej Współpracy Terytorialnej (EWT), europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych (EFSI), środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EAFRD), Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego (EMFF), a także innych unijnych i krajowych instrumentów finansowych.

Kluczową funkcję w zakresie koordynacji wsparcia w ramach Programu będzie pełnił Komitet Monitorujący, którego zadaniem będzie dokonywanie przeglądu wdrażania Programu i postępów w osiąganiu jego celów. Rola Komitetu jest tym bardziej istotna, ponieważ w jego skład wchodzi zarówno przedstawiciele strony saksońskiej, jak i polskiej.

W trakcie prac nad przygotowaniem Programu podjęto starania w celu jak najbliższego wpisania się działań możliwych do realizacji w ramach Programu z priorytetami współpracy ujętymi w Umowach Partnerstwa, które zostaną zawarte z Komisją Europejską przez Polskę i RFN.

Zadania w zakresie koordynacji działań w ramach Programu Współpracy INTERREG Polska-Saksonia oraz innych programów operacyjnych realizowanych w ramach Polityki Spójności, Wspólnej Polityki Rybackiej i Wspólnej Polityki Rolnej są realizowane przez Ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego w Polsce oraz Saksońskie Ministerstwo Rozwoju Regionalnego. Koordynacja na poziomie strategicznym Programu jest więc zapewniona poprzez zaangażowanie przedstawicieli odpowiednich ministerstw spośród jednostek zarządzających Programem.

W celu zapewnienia koordynacji polityki rozwoju w Polsce został ustanowiony Komitet Koordynacyjny ds. Polityki Rozwoju. Komitet Koordynacyjny ds. Polityki Rozwoju stanowi zespół mający na celu rozwijanie, koordynowanie i monitorowanie polityk rozwoju w kraju. W skład Komitetu wchodzi: minister właściwy ds. rozwoju regionalnego, przedstawiciele Instytucji Zarządzającej, Instytucje Pośredniczące, co zapewnia odpowiednią jakość podejmowanych decyzji dotyczących koordynacji i komplementarności programów finansowanych w ramach Polityki Spójności oraz innych unijnych i krajowych instrumentów finansowych. Do udziału w pracach tego gremium mogą być zapraszani również partnerzy społeczno-gospodarczy jako podmioty nie będące jego członkami.

Koordynacja i komplementarność działań z innymi programami współpracy transgranicznej realizowanymi w Polsce oraz Saksonii powinna być zapewniona poprzez udział ich przedstawicieli w Komitecie Monitorującym Programu. Skład Komitetu bezpośrednio przyczyni się do koordynacji działań podejmowanych w ramach Programu z innymi krajowymi i regionalnymi programami operacyjnymi.

Po stronie polskiej koordynacja powinna być zapewniona z Programem Operacyjnym Infrastruktura Środowisko, Programem Operacyjnym Inteligentny Rozwój, Programem Operacyjnym Wiedza, Edukacja, Rozwój finansowanym z Europejskiego Funduszu Społecznego, między innymi poprzez bieżące konsultacje i monitorowanie wyboru działań w celu uniknięcia podwójnego finansowania i nakładania się interwencji.

Minister właściwy ds. rozwoju, jako instytucja koordynująca realizację programów EWT w Polsce dąży do jednolitego podejścia we wszystkich programach w zakresie rozwiązań systemowych (od systemu naborów i oceny projektów poprzez realizację projektów i wdrażanie programów po ich zamknięcie), w szczególności na granicy polsko-niemieckiej. Korzystny wpływ na zapewnienie komplementarności będzie mieć również określenie w polskiej Umowie Partnerstwa priorytetów współpracy dla granicy z RFN. Dodatkowo wybrane cele tematyczne i priorytety inwestycyjne w Programie są zbliżone do tych, jakie planuje się do realizacji w dwóch pozostałych lądowych programach transgranicznych na pograniczu polsko-niemieckim.

Działania realizowane w ramach Programu powinny być koordynowane również na poziomie regionalnym. W związku z tym cele tematyczne oraz osie priorytetowe Programu zostały zaprojektowane w taki sposób, że uzupełniają się z regionalnymi programami operacyjnymi realizowanymi przez województwa i Saksonię. Reprezentacja w postaci zainteresowanych stron szczebla regionalnego z Polski i z Saksonii w Komitecie Monitorującym Program zapewni koordynację i komplementarność działań finansowanych w ramach Programu z instrumentami regionalnymi.

Przykłady: W ramach RPO Województwa Dolnośląskiego 2014-2020 w Osi Priorytetowej IV – Środowisko i zasoby oraz RPO Województwa Lubuskiego 2014-2020 w Osi Priorytetowej IV – Środowisko i kultura - PI 6.(3). dofinansowane będą przedsięwzięcia z zakresu m. in. ochrony i opieki nad najwyższej rangi obiektami zabytkowymi. Ich uzupełnieniem w Programie Współpracy INTERREG Polska – Saksonia 2014-2020 będą konserwacja, ochrona i rozwój dziedzictwa kulturowego i naturalnego obszaru wsparcia, a więc jedynie te elementy, które stanowią wspólne dziedzictwo, a więc istotne zarówno dla polskiej, jak i niemieckiej części obszaru realizacji Programu. Tym samym uzupełniają one działania na poziomie regionalnym.

W ramach RPO Województwa Dolnośląskiego 2014-2020 w Osi Priorytetowej V – Transport - PI 7.(2). dofinansowane będą przedsięwzięcia z zakresu infrastruktury drogowej m. in. budowa oraz modernizacja dróg - szczególnie wojewódzkich. W ramach RPO Województwa Lubuskiego 2014-2020 w Osi Priorytetowej V – Transport - PI 7.(2). dofinansowane będą inwestycje w rozbudowę regionalnej infrastruktury drogowej, w tym budowa i modernizacja przepraw mostowych w ciągach komunikacyjnych. Ich uzupełnieniem w Programie Współpracy INTERREG Polska – Saksonia 2014-2020 będzie modernizacja dróg lokalnych prowadzących do przejść granicznych.

W ramach RPO Województwa Dolnośląskiego 2014-2020 w Osi Priorytetowej X – Edukacja - PI 10.(1).-10.(4). oraz w ramach RPO Województwa Lubuskiego 2014-2020 w Osi Priorytetowej VIII – Nowoczesna edukacja - PI 10.(1).-10.(3). planuje się dofinansowanie przedsięwzięć związanych m. in. dostosowaniem systemów kształcenia i szkolenia zawodowego do potrzeb rynku pracy. Ich uzupełnieniem w Programie Współpracy INTERREG Polska – Saksonia 2014-2020 będą działania ukierunkowane na współpracę między polskimi i niemieckimi instytucjami edukacyjnymi, wymianę doświadczeń oraz programy umożliwiające przepływ uczniów, studentów i absolwentów.

W ramach RPO Województwa Dolnośląskiego 2014-2020 w Osi Priorytetowej IV – Środowisko i zasoby - P 4.(5). oraz w ramach RPO Województwa Lubuskiego 2014-2020 w Osi Priorytetowej IV – Środowisko i kultura - PI 5.(2). planuje się wspieranie kompleksowych projektów związanych z budową lub rozbudową systemów i urządzeń małej retencji. Dofinansowanie będą mogły otrzymać inwestycje przeciwpowodziowe. Ich uzupełnieniem w Programie Współpracy INTERREG Polska – Saksonia 2014-2020 będą działania ukierunkowane na współpracę między polskimi i niemieckimi służbami publicznymi (przeciwdziałanie zagrożeniom, służby ratownicze, służby ekologiczne), wymianę doświadczeń oraz programy umożliwiające lepszą koordynację zadań realizowanych przez odpowiednie organy.

Program Współpracy INTERREG Polska – Saksonia 2014-2020 jest zgodny w zakresie celu szczegółowego 10 z Programem Operacyjnym Wolnego Kraju Związkowego Saksonii z EFRR na lata 2014-2020. Program Operacyjny Wolnego Kraju Związkowego Saksonii odnosi się do zwiększenia poziomu ochrony przed powodzią i negatywnymi skutkami starego górnictwa i szkodliwych zmian gleby. W ramach tego celu planowane działania w Saksonii obejmują m. in. budowę i modernizację infrastruktury przeciwpowodziowej. Ich uzupełnieniem w Programie Współpracy INTERREG Polska – Saksonia 2014-2020 będą działania ukierunkowane na współpracę między polskimi i niemieckimi służbami publicznymi w tym zakresie , wymianę doświadczeń oraz programy umożliwiające lepszą koordynację zadań realizowanych przez odpowiednie organy.

Ponadto Program Współpracy INTERREG Polska – Saksonia 2014-2020 również w zakresie realizacji celu szczegółowego 6 nawiązuje do Programu Operacyjnego Wolnego Kraju Związkowego Saksonii z EFRR na lata 2014-2020 dotyczącego poprawy oferty kulturalnej i turystycznej w powiatach, co w bezpośredni sposób uzupełnia działania w ramach osi priorytetowej I - Programu, która dotyczy tylko wspólnej polsko-niemieckiej oferty turystycznej i kulturalnej opartej na wspólnych zasobach.

Europejskie fundusze strukturalne i inwestycyjne (EFSI), zgodnie z zapisami porozumienia partnerstwa dla Niemiec z dnia 26 lutego 2014 r., będą przyczyniać się istotnie w Niemczech również w perspektywie 2014-2020 do osiągnięcia celów gospodarczych, społecznych i środowiskowo-politycznych UE. Ukierunkowanie wsparcia funduszy następuje zgodnie ze Strategią EU-2020 na rzecz inteligentnego, trwałego i zintegrowanego wzrostu. Cele te pokrywają się z celami Niemiec dotyczącymi wydajnej ekonomicznie, sprawiedliwej społecznie i nieszkodliwej dla środowiska gospodarki. Specyfika programów EWT polega natomiast na tym, aby dokładnie dopasować cele strategii Europa 2020 do obszaru wsparcia i wykorzystać potencjał wynikający z ich transgranicznego położenia. Dlatego z projektów EWT praktycznie bezpośrednio wynika wartość dodana dla wsparcia inwestycji także z innych funduszy.

Obok działań koordynujących opisanych w porozumieniu partnerstwa istnieje również koordynacja na poziomie programów. W związku z przygotowaniem Programu współpracy od początku 2012 roku mają miejsce w Saksonii

comiesięczne rozmowy z instytucjami zarządzającymi z innych EFSI (EFS, EFRR, EFRROW, EFMR) w celu właściwego zaplanowania Programu i koordynacji jego zawartości. Posiedzenia te stanowią instrument sterujący służący zwiększeniu koordynacji poszczególnych funduszy i instrumentów wsparcia, wykluczeniu możliwości podwójnego finansowania i zapewniają ukierunkowanie funduszy na strategiczne cele rządu kraju związkowego. Poza tym Program współpracy będzie przedstawiony Komitetom Monitorującym w każdym z ww. funduszy. W procesie podejmowania decyzji o przyznawaniu wsparcia będą zastosowane środki, mające na celu wykluczenie możliwości wystąpienia podwójnego finansowania oraz sprzyjające wystąpieniu efektów synergii poprzez kombinację instrumentów zastosowanych w programach.

W obrębie Programu współpracy następuje regularna wymiana pomiędzy różnymi programami w ramach europejskiej sieci INTERACT, jak również Niemieckiej Komisji INTERACT III.

Koordinacja z EFRR

Zarówno Program współpracy, jak i inne programy finansowane z EFRR wspierają działania z zakresu zarządzania ryzykiem powodziowym. W Programie działania te koncentrują się w szczególności na transgranicznym planowaniu, które wynika z wymagań stawianych przez dyrektywę UE ws. zarządzania tym ryzykiem. Poza tym można wykluczyć nakładanie się dofinansowania z innych programów z EFRR poprzez wspólne planowanie, wdrażanie, finansowanie bądź personel w ramach projektu realizowanego z partnerem z sąsiedniego kraju. Dotyczy to także rozwoju infrastruktury turystyczno-kulturowej oraz rozbudowy transgranicznej komunikacji publicznej. Program współpracy w zakresie rozwoju infrastruktury turystyczno-kulturowej ma przede wszystkim na celu zachowanie i ochronę dziedzictwa kulturowego i naturalnego pogranicza oraz przyczynia się do stworzenia i intensyfikacji długotrwałej turystyki.

Koordinacja z EFS

Podczas gdy wsparcie z EFS koncentruje się na realizacji celów polityki zatrudnienia, Program współpracy jest ukierunkowany na transgraniczną współpracę i osieciowanie, wspólną edukację z partnerami i międzykulturowe porozumienie. Ponadto poprzez wytyczne z zakresu Programu współpracy wykluczone jest, dzięki wspólnemu planowaniu i wdrażaniu projektu z państwem sąsiedzkim, nakładanie się wsparcia z funduszu EFS.

Koordinacja z EFRROW, EFMR

Projekty dofinansowujące lokalny rozwój zgodnie z art. 32 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 będą wspierane wyłącznie z EFRROW i EFMR. Transnarodowe i międzyregionalne formy współpracy w ramach LEADER-LAG będą dofinansowywane z EFRROW. Wsparcie projektów o charakterze transgranicznym, które wykraczają poza ramy współpracy transnarodowej i międzyregionalnej w myśl LEADER, jest w ramach EFRROW wykluczona.

Programy rozwoju obszarów wiejskich wdrażane w Polsce i Saksonii w latach 2014-2020 umożliwiają realizację różnorodnych działań inwestycyjnych w ramach komponentu LEADER tych programów. Wsparcie udzielone z Programu powinno być komplementarne do tych działań. Zostanie również zapewnione unikanie podwójnego dofinansowania tych samych działań, tj. ze środków Programu i środków programów rozwoju obszarów wiejskich.

Komplementarność z programami LIFE+ i Horizon 2020 oraz z Wewnętrznym Funduszem Bezpieczeństwa,

W tym zakresie, gdzie projekty współpracy transgranicznej są narzędziem wspierającym i wzmacniającym potencjał obszaru wsparcia do rozwijania i stosowania innowacyjnych rozwiązań dla ochrony środowiska, zrównoważonej gospodarki zasobami, zmniejszania negatywnych konsekwencji zmian klimatycznych Program będzie komplementarny z działaniami programów LIFE+ i Horizon 2020.

W zakresie projektów w Osi priorytetowej II wspierane będą projekty łączące węzły drugo- i trzeciorzędowe z infrastrukturą TEN-T, a jednocześnie poprawiające komunikację pomiędzy Polską i Saksonią (połączenia do granicy). Program będzie w tym zakresie uzupełnieniem dla działań prowadzonych na poziomie Programu Connecting Europe Facility.

Z uwagi na specyfikę polsko-niemieckiego regionu przygranicznego działania w Osi priorytetowej IV (indywidualnie dobrane do obszaru wsparcia) są komplementarne z jednym z kluczowych celów komponentu policyjnego Wewnętrznego Funduszu Bezpieczeństwa dotyczącego zwalczania przestępczości transgranicznej, wzmocnienia koordynacji i kooperacji pomiędzy wymiarem sprawiedliwości i innymi krajowymi władzami krajów członkowskich UE.

Beneficjenci są zobowiązani do poszukiwania synergii z ww. programami, nie powinni powielać działań wspieranych w ich ramach.

VII. ZMNIEJSZANIE OBCIĄŻEŃ ADMINISTRACYJNYCH DLA BENEFICJENTÓW

Kluczem do zwiększenia efektywności realizacji Programu jest stworzenie odpowiednich warunków dla beneficjenta. Istnieje prosta zależność między warunkami przygotowania, realizacji i rozliczania projektów a skalą efektów Programu. Konieczne jest wypracowanie takich zasad, które umożliwią beneficjentom ubieganie się o środki UE bez ponoszenia zbędnych ciężarów administracyjnych.

Zakładając i planując proces ciągłego poprawiania warunków w tym zakresie należy zaznaczyć, że zdecydowana większość obowiązków nakładanych na beneficjenta wynika wprost z przepisów prawa unijnego (rozporządzenia ramowego i rozporządzeń funduszy) lub jest ich konsekwencją. Rozporządzenia dotyczące wdrażania funduszy oraz wydawane przez KE akty delegowane także w wielu miejscach skutkować muszą wzrostem obciążeń biurokratycznych (np. zaproponowany przez KE zakres danych gromadzonych w systemie IT). W związku z tym pole do redukcji obciążeń w tym zakresie jest niewielkie. Zmniejszenie obciążeń administracyjnych jest możliwe tylko w tych obszarach, które wynikają z uregulowania Instytucji Zarządzającej. Podkreślić należy, że system wdrażania środków UE 2014-2020 zostanie zaplanowany w ten sposób, aby kontynuować pozytywne działania redukujące obciążenia dla beneficjentów i poprawiające ich zdolność instytucjonalną.

Do uproszczeń we wdrażaniu Programu, które nie wynikają bezpośrednio z planowanych regulacji unijnych, należą w szczególności:

- upraszczania procedur wyboru projektów oraz zwiększania przejrzystości i obiektywności procesu wyboru i kryteriów wyboru, aby beneficjenci mogli z góry oszacować, czy ich projekty mogłyby pozytywnie przejść procedurę oceny;
- zapewnienie systemu informatycznego umożliwiającego elektroniczną wymianę dokumentów i korespondencji z instytucjami (Instytucją Zarządzającą, Wspólnym Sekretariatem, Kontrolerem 1. stopnia) w zakresie realizacji projektu (m.in. raporty), co skutkować będzie ograniczeniem ilości dokumentów przekazywanych w formie papierowej;
- utrzymanie możliwości korekty oczywistych omyłek pisarskich przez Kontrolera;
- zapewnienie łatwego dostępu dla potencjalnych beneficjentów do kompleksowej informacji za pośrednictwem Wspólnego Sekretariatu, podmiotów regionalnych z wykorzystaniem formy szkoleń, warsztatów, seminariów;
- wniosek o płatność połączony z raportem rzeczowym;
- stosowanie oświadczeń w miejsce zaświadczeń w ramach dokumentacji aplikacyjnej, celem potwierdzenia spełnienia stawianych wnioskodawcom wymagań, co odciąży beneficjentów i ograniczy ponoszone przez nich koszty związane z opłatami w tym zakresie;
- brak konieczności podpisania aneksów do umów w przypadku zmiany: danych osobowych i teleadresowych osób zaangażowanych w realizację projektu, w tym osób do reprezentacji beneficjenta, nazwy i adresu beneficjenta, danych bankowych (pod warunkiem zachowania formy pisemnej), harmonogramu rzeczowo-finansowego realizacji projektu (nie dot. wydłużenia terminu realizacji projektu i zmian mających wpływ na poziom dofinansowania), harmonogramu przekazywania dofinansowania w ramach umowy;
- możliwie szerokie stosowanie form ryczałtowego finansowania;
- Instytucja Zarządzająca pełniąc funkcje Instytucji Certyfikującej, co wpłynie na skrócenie czasu wnioskowania o refundację do KE;
- wprowadzenie zamkniętych naborów wniosków projektowych (temporary calls) w celu lepszej koordynacji Programu.

W procesie realizacji Programu Współpracy INTERREG Polska – Saksonia 2014-2020 zakłada się stałe doskonalenie systemu wdrażania z punktu widzenia obciążeń dla beneficjentów. W tym celu podjęte zostaną następujące działania:

- spotkania Kontrolerów 1. stopnia oraz innych instytucji wdrażających w celu wymiany doświadczeń i ujednolicenia podejścia;
- okresowe lub ad hoc przeglądy procedur z punktu widzenia możliwości uproszczeń dla beneficjentów i rozpowszechnianiu dobrych praktyk w ramach systemu monitorowania i sprawozdawczości;
- cykliczne punkty obrad Komitetu Monitorującego poświęcone tej tematyce;
- badanie ewaluacyjne procedur, warunków dla beneficjentów przygotowujących i realizujących projekty.

VIII. ZASADY HORYZONTALNE

8.1. Zrównoważony rozwój

Zasada ekologicznego i zrównoważonego rozwoju ma duże znaczenie zgodnie ze Strategią Europa 2020 mówiącą o inteligentnym, zrównoważonym i zintegrowanym wzroście. Z uwagi na horyzontalny charakter tej zasady podczas wdrażania celu głównego oraz celów szczegółowych Programu będą uwzględnione tematy takie jak ochrona środowiska i efektywne wykorzystywanie zasobów naturalnych. Przy realizacji działań w ramach Programu szczególna uwaga będzie zwrócona na aspekty ochrony środowiska, zasobów naturalnych oraz zrównoważonego rozwoju w celu przyczynienia się do trwałego zapewnienia mieszkańcom gospodarczych i społecznych podstaw ich egzystencji. Wynikiem tego będą duże szanse dla trwałego i zarazem zrównoważonego wzrostu gospodarczego, konkurencyjności, i zatrudniania w regionie. Równocześnie poprawiony stan środowiska podniesie jakość życia mieszkańców. Zasada zrównoważonego rozwoju w kwestii działań związanych z finansowaniem infrastruktury będzie realizowana poprzez wdrażanie inwestycji wykorzystujących efektywnie zasoby naturalne oraz korzystających z zrównoważonych rozwiązań. Będzie unikać się – na ile to możliwe – inwestycji szkodliwych dla środowiska oraz zmniejszane będą pozostałe jeszcze, negatywne czynniki oddziałujące na środowisko.

W Programie również uwzględniono kwestie związane ze zmianami klimatu, a także prewencją i zarządzaniem na wypadek klęsk i katastrof. To właśnie obserwowane w ostatnich latach w obszarze wsparcia ekstremalne zjawiska pogodowe powodujące klęski naturalne były główną przesłanką do włączenia do Programu działań prewencyjnych. Znalazły się one w Osi Priorytetowej IV - Współpraca partnerska i potencjał instytucjonalny i polegają na współpracy w dziedzinie przeciwdziałania zagrożeniom, wspólnych działaniach służb ratowniczych (ćwiczenia, szkolenia, plany) oraz współdziałaniu służb ratownictwa w ochronie przed katastrofami, w tym w szczególności przed klęskami żywiołowymi.

Instytucja Zarządzająca zapewni, że zasada zrównoważonego rozwoju będzie przestrzegana na każdym etapie realizacji Programu. Odnosi się to do etapu programowania, podczas którego zdecydowano się na potraktowanie zasady zrównoważonego rozwoju jako zasady horyzontalnej, uwzględnionej w każdym celu szczegółowym w Programie. Na etapie wdrażania stosowane będą kryteria wyboru projektów, które zapewnią, że zasada zrównoważonego rozwoju będzie przestrzegana. Na etapie monitorowania i sprawozdawczości będzie zapewnione nadzorowanie oddziaływania Programu na środowisko zgodnie z art. 10 Dyrektywy 2001/42/WE z 27 czerwca 2001. Na etapie ewaluacji badane będzie oddziaływanie Programu na realizację zasady zrównoważonego rozwoju oraz prowadzone będą badania ewaluacyjne pod kątem efektywności wsparcia zrównoważonego rozwoju gospodarczego, rozwoju społecznego oraz szeroko pojętej sfery ochrony środowiska. Należy podkreślić, że uzupełnieniem realizacji zasady zrównoważonego rozwoju na etapie programowania będzie przeprowadzenie dla Programu strategicznej oceny oddziaływania na środowisko zgodnie z Dyrektywą 2001/42/WE z 27 czerwca 2001 oraz art. art. 46 i następane ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnieniu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach na środowisko (Dz. U. z 2008 nr 199 poz. 1227 z późn. zm.) oraz ustawy o ocenie oddziaływania na środowisko (UVP) z dnia 24. lutego 2010 r. Oddziaływanie Programu na środowisko powinno zostać ocenione oraz powinny zostać złożone propozycje dla zmniejszenia i kontrolowania możliwych negatywnych czynników.

Wytyczne art 8 ust. 7 lit a) Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1299/2013 będą znajdowały wyraz już na etapie konstruowania wniosków projektowych. Dla wybranych priorytetów warunkiem kwalifikowalności wniosku będzie wykazanie w nim, iż realizacja planowanych działań wniesie wkład w zrównoważony rozwój. W wybranych przypadkach ocena wpływu projektu na zrównoważony rozwój będzie zawarta w kryteriach oceny. W uzasadnionych przypadkach ocena zgodności z zasadą zrównoważonego rozwoju będzie wprowadzona jako kryterium wyboru projektu. W przypadku innych priorytetów, mniej bezpośrednio związanych ze zrównoważonym rozwojem, kryteria wyboru mogą nie faworyzować wprowadzenia projektów koncentrujących się na tej tematyce, jednak jako element wniosku zostanie wprowadzona możliwość wyjaśnienia przez wnioskodawców postrzeganej przez nich zgodności planowanego projektu z omawianą zasadą oraz ewentualnego pozytywnego wpływu na zrównoważony rozwój.

Przy definiowaniu kryteriów środowiskowych dla projektów realizowanych w ramach Programu zostaną uwzględnione m.in. ogólne zasady „zielonych zamówień publicznych”, które zostały określone w ostatnich latach na poziomie

europiejskim i krajowym. Istotną kwestią jest również utrzymanie zgodności z dotychczas realizowanymi bądź projektowanymi strategiami i programami krajowymi w obszarze ochrony środowiska.

8.2. Równość szans i niedyskryminacja

Jako cele na wszystkich etapach wdrażania funduszy strukturalnych Unia Europejska wskazuje zniesienie nierówności oraz zwalczanie wszelkich przejawów dyskryminacji, w tym m.in. ze względu na wiek, płeć, rasę i niepełnosprawność oraz orientację seksualną. Równość szans jest w Programie pojmowana nie tylko jako równość szans mężczyzn i kobiet, ale również jako jednakowy dostęp wszystkich osób do edukacji, informacji i zatrudnienia.

Wszystkie instytucje programowe zapewnią, że zasada równości szans będzie przestrzegana na każdym z etapów realizacji Programu. Dlatego wszyscy obywatele, w tym osoby niepełnosprawne, będą mogli korzystać z efektów Programu w postaci wytworzonych dóbr, oferowanych usług i infrastruktury

Instytucje programowe zapewnią również na każdym etapie wdrażania wykonanie postanowień Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych, m.in. poprzez zapewnienie:

- poszanowania odmienności i akceptację osób niepełnosprawnych, będących częścią ludzkiej różnorodności i całej ludzkości,
- równości szans,
- dostępności do życia publicznego.

Na etapie programowania Instytucja Zarządzająca zapewniła dostęp środowiskom działającym na rzecz równości do konsultacji społecznych i partycypacji.

Na etapie wdrażania sformułowane zostaną odpowiednie kryteria wyboru projektów, które uwzględnią potrzeby defaworyzowanych grup społecznych, w tym osób niepełnosprawnych. Instytucja Zarządzająca Programem Współpracy INTERREG Polska-Saksonia na lata 2014-2020 zagwarantuje, iż osoby niepełnosprawne objęte zostaną odpowiednimi instrumentami i usługami aktywizacyjnymi, jak również zapewni, że stworzone zostaną przyjazne warunki dla udziału tych osób we wszystkich projektach. W tym kontekście kluczowe jest zwiększanie dostępu osób niepełnosprawnych do potrzebnych im usług, przy jednoczesnym zapewnieniu przez projektodawców odpowiednich warunków uczestnictwa w szkoleniach uwzględniających specyficzne potrzeby tej grupy osób np. poprzez organizowanie szkoleń w pomieszczeniach wolnych od barier funkcjonalnych, dostosowanych do wymogów bezpieczeństwa i higieny pracy. Na etapie monitorowania i sprawozdawczości zapewniony zostanie stały monitoring oraz gromadzenie danych na temat realizowanych projektów ukierunkowanych na integrację zawodową i społeczną osób niepełnosprawnych.

Na etapie ewaluacji przewiduje się realizację badań ewaluacyjnych pozwalających na ocenę efektywności pomocy udzielonej osobom o różnym stopniu i rodzaju niepełnosprawności oraz monitorowanie dalszych losów tych osób po zakończeniu udziału w projekcie.

Na etapie kontroli zostaną podjęte działania sprawdzające prawidłową realizację zapisów projektowych o implementacji w projekcie zasady równości.

W całym okresie wdrażania będą prowadzone działania informacyjno-promocyjne zmierzające do dalszego upowszechniania i implementacji zasady równości. Instytucja zarządzająca zapewni także udział przedstawicieli środowisk działających na rzecz równości w Komitecie Monitorującym Program.

8.3. Równouprawnienie płci

Zasada równości szans kobiet i mężczyzn będzie wdrażana na każdym etapie realizacji Programu. Na etapie programowania pod uwagę wzięta została m.in. odmienna sytuacja kobiet i mężczyzn na rynku pracy, co dotyczy w szczególności wybranego priorytetu inwestycyjnego 10 EWT.

Zgodnie z przyjętą strategią programowania zdecydowano się na traktowanie zasady równości szans kobiet i mężczyzn jako zasady horyzontalnej, przekrojowej dla wszystkich osi priorytetowych Programu. Oprócz podejścia przekrojowego, Program będzie promował rozwiązania sprzyjające jej upowszechnieniu.

Na etapie programowania Instytucja zarządzająca zapewniła dostęp środowiskom działającym na rzecz równości, w tym równości szans kobiet i mężczyzn do konsultacji społecznych i partycypacji.

Na etapie wdrażania przyjęto, iż przygotowywane projekty będą oparte o diagnozę uwzględniającą sytuację kobiet i mężczyzn w danym obszarze i ocenę wpływu na sytuację płci. Projekty realizowane w ramach Programu zawierać będą opis oceny wpływu na sytuację płci. Pozwoli to na sprawdzenie i ocenę jego zróżnicowanego wpływu na kobiety i mężczyzn tak, aby nie dopuścić do wystąpienia jakichkolwiek przejawów nierówności czy dyskryminacji. Analiza ta umożliwi także weryfikację pod kątem tego, czy projekt w rzeczywistości przyczynia się do uwzględniania potrzeb kobiet i mężczyzn poprzez np. oferowanie różnych, zindywidualizowanych form wsparcia odpowiadających na odmienne potrzeby uczestników/uczestniczek projektu. Dodatkowo, na etapie wdrażania, kryteria wyboru projektów uwzględniać będą potrzeby różnych grup społecznych w danych obszarach, w tym preferowania grup defaworyzowanych. Dzięki takiemu podejściu możliwe będzie tworzenie projektów w ramach tzw. działań pozytywnych, które pozwolą na wpływanie na niekorzystną sytuację danej płci w konkretnym obszarze, a tym samym wyrównywanie jej szans społecznych i zawodowych.

Na etapie monitorowania i sprawozdawczości system wskaźników zawartych w Programie umożliwiać będzie gromadzenie i zbieranie danych statystycznych w podziale na płeć.

Na etapie ewaluacji badane będzie oddziaływanie Programu na realizację zasady równych szans kobiet i mężczyzn. Dodatkowo dane pochodzące z systemu informatycznego, gromadzącego dane o uczestnikach projektów, pozwolą na systematyczne i kompleksowe prowadzenie badań ewaluacyjnych pod kątem wsparcia udzielanego w podziale na płeć.

Na etapie kontroli zostaną podjęte działania sprawdzające prawidłową realizację zapisów projektowych o implementacji w projekcie zasady równości szans kobiet i mężczyzn.

W całym okresie wdrażania będą prowadzone działania informacyjno – promocyjne zmierzające do dalszego upowszechniania i implementacji zasady równości szans kobiet i mężczyzn. Instytucja Zarządzająca zapewni także udział przedstawicieli środowisk działających na rzecz równości, w tym również równości szans kobiet i mężczyzn w grupie roboczej do spraw przygotowania Programu oraz w Komitecie Monitorującym.

IX. ODRĘBNE ELEMENTY

9.1. Wykaz dużych projektów, których realizację zaplanowano w okresie programowania

Tabela 24. Wykaz dużych projektów

Nie dotyczy

9.2. Ramy wykonania dla Programu EWT

Tabela 25. Ramy wykonania (tabela podsumowująca)

Ramy wykonania opisano w części 2.A.7.

9.3. Partnerzy zaangażowani w przygotowanie Programu EWT

Instytucje biorące udział w pracach grupy roboczej odpowiedzialnej za przygotowanie dokumentu programowego:

- Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju (obecnie Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej),
- Saksońskie Ministerstwo Środowiska i Rolnictwa (obecnie Saksońskie Ministerstwo Rozwoju Regionalnego),
- Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego,
- Urząd Marszałkowski Województwa Lubuskiego,
- Stowarzyszenie Gmin Polskich Euroregionu Nysa,
- Euroregion Neisse e.V.,
- Dolnośląska Izba Gospodarcza,
- Izba Przemysłowo-Handlowa w Dreźnie,
- Niezależny Samorządny Związek Zawodowy „Solidarność”,
- Niemiecki Związek Związków Zawodowych, Oddział Saksonia,
- Dolnośląska Fundacja Ekorozwoju FER,
- Zielona Liga Saksonii,
- Regionalne Centrum Wspierania Inicjatyw Pozarządowych,
- Niemiecki Czerwony Krzyż.

9.4. Stosowne warunki wdrażania Programu określające zarządzanie finansowe, a także programowanie, monitorowanie, ewaluację i kontrolę udziału państw trzecich w programach transnarodowych i międzyregionalnych poprzez wkład środków z IPA II lub EIS

Nie dotyczy